

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2021-06-03
Stockholm

Mål nr
M 10574-19

Sid 1 (30)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätt, mark- och miljödomstolen, deldom 2019-10-04 i mål nr M 5525-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Mats Andersson
Axtorpsvägen 155
266 94 Munka-Ljungby

2. Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951

Ombud för 1 och 2:

Advokat Magnus Berg
Advokataktiebolaget Nordic Law
Box 5043
402 21 Göteborg

Advokat Erik Nordström
Advokataktiebolaget Nordic Law
Skeppsbron 5
211 20 Malmö

3. Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

Motpart

Skanska Industrial Solutions AB, 556793-1638
112 74 Stockholm

Ombud: Katarina Wallinder
Skanska Industrial Solutions AB
405 18 Göteborg

Ombud: Elisabeth Werner
Advokatfirman Delphi
Nordenskiöldsgatan 11 A
211 19 Malmö

Dok.Id 1641979

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00		måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 675 50		09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se		
		www.svea.se		

SAKEN

Ansökan om tillstånd till utökad täktverksamhet, asfalttillverkning samt grundvattenbortledning m.m. på fastigheten Össjö 31:13 i Ängelholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast avseende tillståndens tidsbegränsning, uppskjuten fråga, villkor 3 för tillståndet till vattenverksamhet, ekonomisk säkerhet och verkställighet till följande lydelse:

Tillståndens tidsbegränsning

Tillståndet till miljöfarlig verksamhet gäller 25 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom. Tillståndet till vattenverksamhet gäller 45 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom.

Uppskjuten fråga

Frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient skjuts upp enligt 22 kap. 27 § miljöbalken. Bolaget ska under en prøvotid utreda följande utredningspunkter (U).

U1. Bolaget ska utreda föroreningsinnehållet i utgående vatten från sedimenteringsdammen i söder (ev före och efter utökning) och från dammen vid Halvsjön, avseende minst pH, kväve, suspenderat material, metaller (arsenik, bly, kadmium, koppar, krom, kvicksilver, nickel, zink), PAH och oljeindex. Om det misstänks finnas andra föroreningar än ovan ska även dessa analyseras.

Provtagning ska ske i utgående vatten från båda sedimentationsdammarna sex gånger per år under hela prøvotiden för att urskilja variationerna under året och för att konstatera att sedimentationsdammarna får full effekt. Metaller ska provtas i både lös och fast fas. Provtagning och analys ska göras i enlighet med svensk standard eller motsvarande.

U2. Bolaget ska utreda olika försiktighetsmått för att begränsa utsläppen av föroreningar till recipienten så långt möjligt och redovisa kostnaderna för åtgärderna samt utreda möjligheterna att delta i samordnad recipientkontroll för aktuell ytvattenförekomst. Förslag på åtgärder och villkor ska utgå från vattendragets och sjöns känslighet, både biologiskt och kemiskt, för utsläppets föroreningar och flöden. Ambitionsnivån i utredningen bör vara att slutligt nå ner till halter (årsmedelvärde) enligt tabell:

Ämne	Utgående vatten till Halvsjön	Utgående vatten från sedimentationsdammen i söder
Susp. substans (mg/l)	10	10
Kväve, total (mg/l)	1	3
Oljeindex (mg/l)	0,5	0,5

Vad gäller metaller och PAH ska ambitionsnivån vara att med bästa möjliga teknik rena vattnet till nivåer som inte är skadliga för recipienten. Det är upp till bolaget att göra så noga utredningar och vidta tillräckliga skyddsåtgärder att de kan visa på att eventuella utsläpp av metaller är oskadliga.

U3. Bolaget ska provta Halvsjön avseende halten totalkväve och suspenderad substans för att utreda vilka bakgrundshalter sjön har i nuläget. Provtagning ska ske minst sex gånger jämt fördelat under en tolv månaders period med start när tillståndet vunnit laga kraft. Vid två av dessa tillfällen ska även metaller provtas i både fast och lös fas. Om värdena varierar kraftigt mellan proven ska fler provtagningar göras.

Resultatet av utredningarna U1–U3 jämte förslag till slutliga villkor ska inges till mark- och miljödomstolen **senast fyra år** efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Bolaget ska omgående efter det att provtiden inletts anmäla detta till domstolen.

Intill dess domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla vad avser begränsningsvärden och riktvärden för det vatten som avleds

från täktområdet via utlopp från sedimentationsdamm i söder respektive efter infiltrationsanläggning vid Halvsjön.

	Begränsningsvärde, enskilt värde	Riktvärde, medelvärde på ett år
Kväve, total (mg/l)	10	6
Susp. substans (mg/l)	20	10
Oljeindex (mg/l)	5	1
Bly, Pb (µg/l)		10
Koppar, Cu (µg/l)		30
Kvicksilver, Hg (µg/l)		0,07

Villkor för tillståndet till vattenverksamhet

3. Vatten ska, vid behov, avledas till Halvsjön med syfte att som riktvärde upprätthålla en vattennivå om +62,7 (RH2000) under hela tillståndstiden för täktverksamheten och även därefter till dess att stabil vattennivå har uppnåtts, dock längst till och med tillståndstidens utgång avseende vattenverksamheten. Med stabil vattennivå avses att vattennivån vidmakthålls vid riktvärdesnivån utan återföring av vatten från täktområdet, under en tid om minst sex månader – beaktat nederbörd och avdunstning under perioden. När stabil vattennivå har uppnåtts, efter att brytningen avslutats, avgörs i samråd med tillsynsmyndigheten. Avstämning ska göras med tillsynsmyndigheten, i det fall stabil vattennivå inte har uppnåtts, senast två år innan tillståndstidens utgång.

Tillsynsmyndigheten kan medge undantag från pumpning beroende på yttre omständigheter.

Ekonomisk säkerhet

Tillståndet till miljöfarlig verksamhet får inte tas i anspråk förrän bolaget ställt säkerhet om 3 000 000 kr för kostnader för avstämning och efterbehandling av verksamhetsområdet. Säkerheten prövas av mark- och miljödomstolen efter ansökan av bolaget. Säkerheten ska förvaras hos Länsstyrelsen i Skåne län.

Verkställighet

Tillstånden ska gälla utan hinder av att domen inte fått laga kraft med begränsningen att brytning endast får ske inom det verksamhetsområde och till det djup som följer av redan gällande tillstånd samt att de nya ytor som avbanas årligen får motsvara maximalt ett års brytning, dvs. högst 900 000 ton berg och morän per år.

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena i övrigt.
 3. Mark- och miljööverdomstolen avslår Mats Anderssons och Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 yrkande om ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.
-

BAKGRUND

Skanska Industrial Solutions AB (Skanska) fick genom mark- och miljödomstolens deldom tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad bergtäktverksamhet på fastigheten Össjö 31:13 i Ängelholms kommun. Tillståndet gäller 25 år räknat från lagakraftvunnen dom och ger tillåtelse att bedriva täkt med ett totalt uttag av 16 000 000 ton berg och morän, att uppföra ett asfaltverk och bedriva asfالتillverkning samt att samla in och återvinna vissa angivna mängder asfalt, jord- och schaktmassor, betong och entreprenadberg per år.

Eftersom verksamheten måste bedrivas i torrhet har också tillstånd getts för vattenverksamhet. Det innefattar att leda bort inläckande grund- och ytvatten till recipient och att avsänka grundvattennivån inom brytningstiden. Den nuvarande täktverksamheten har lett till att den närliggande Halvsjöns vattennivå har sjunkit på grund av läckage till täkten. Vatten från täkten kommer därför att ledas till Halvsjön för att upprätthålla vattennivån i sjön. Vatten kommer också att pumpas i brytområdets sydvästra del för avledning till en mindre vattenförekomst söder om täkten. Ungefär 300 meter nedströms täkten ligger anläggningar som ingår i markavvattningsföretaget Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 (dikningsföretaget) vilket avvattnar jordbruksmarken kring Axtorp. Båda de potentiella flödena från täkten passerar nedströms genom dikningsföretaget innan vattnet slutligen når Rönne å. För att inte överbelasta markavvattningsföretaget kommer en utökning av magasinsvolymen göras bl.a. genom att kapaciteten i sedimentationsdammarna kommer att ökas. För att täktverksamheten inte i framtiden ska påverka markavvattningsföretaget får utgående flöde inte överstiga 22 l/s. När brytningen i Össjö avslutas kommer brytningsområdet efterbehandlas som sjö.

Tillstånden förenades med villkor, utredningsföreskrifter, provisoriska föreskrifter och delegeringar.

Mark- och miljödomstolen förordnade att tillstånden till täkt- och vattenverksamhet är omedelbart verkställbara under villkor att nya ytor avbanas motsvarande maximalt ett års brytning, dvs. 900 000 ton berg och morän.

Mark- och miljööverdomstolen avslog den 29 oktober 2019 Mats Anderssons och dikningsföretagets yrkande om att mark- och miljödomstolens dom tills vidare inte skulle få verkställas.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mats Andersson och Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 har yrkat i första hand att Skanskas ansökan om tillstånd ska avvisas eller avslås och i andra hand att tillståndet ska tidsbegränsas till den 31 december 2025. För det fall tillstånd ges har de yrkat att följande villkor uppställs:

- Det vatten som avleds från täkten får inte i kvalitet skilja sig från det vatten som i övrigt avleds till dikningsföretaget från i förrättningsbeslutet redovisad båtnadsmark.
- Vid utsläppspunkten till dikningsföretaget ska det vid varje tillfälle finnas en Mosbäcksregulator eller annan utrustning med motsvarande flödesreglerande funktion. Regulatorn ska vara dimensionerad för att från utsläppspunkten avleda maximalt 22 liter per sekund.

Dikningsföretaget har yrkat att Skanska ska utge ersättning till företaget med 15 000 kr per år för rätten att släppa ut avloppsvatten till dikningsföretaget och förpliktas att ersätta företagets rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med 93 825 kr inklusive mervärdesskatt.

Mats Andersson har yrkat att bolaget ska förpliktas att ersätta hans rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med 340 510 kr exklusive mervärdesskatt.

Mats Andersson och dikningsföretaget har yrkat att mark- och miljödomstolens verkställighetsförordnande ska upphävas och har motsatt sig Skanskas yrkade ändring i det avseendet.

Mats Andersson och dikningsföretaget har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 89 700 kr exklusive mervärdesskatt.

Länsstyrelsen i Skåne län har, såsom talan slutligen har bestämts, yrkat följande ändringar av mark- och miljödomstolens dom:

- Den ekonomiska säkerheten ska uppgå till 5 170 000 kr.
- Tillståndstiden avseende vattenverksamhet ska förlängas med 20 år och det ska föreskrivas att avstämning och samråd enligt 6 kap. miljöbalken ska göras med tillsynsmyndigheten, i det fall balans inte har uppnåtts senast två år innan tillståndstidens utgång.
- Villkor 3 för tillståndet till vattenverksamhet ska ges följande lydelse:

Vatten ska, vid behov, avledas till Halvsjön med syfte att som riktvärde upprätthålla en vattennivå om +62,7 (RH2000) under hela tillståndstiden för täktverksamheten och även därefter till dess att stabil vattennivå har uppnåtts. Med stabil vattennivå avses att vattennivån vidmakthålls vid riktvärdesnivån utan återföring av vatten från täktområdet, under en tid om minst sex månader – beaktat nederbörd och avdunstning under perioden. När stabil vattennivå har uppnåtts, efter att brytningen avslutats, avgörs i samråd med tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten kan medge undantag från pumpning beroende på yttre omständigheter.

- Prövotidsförordnandet ska ges följande lydelse:

Uppskjuten fråga

Mark- och miljööverdomstolen skjuter enligt 22 kap. 27 § miljöbalken upp frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient. Bolaget ska under en provotid utreda följande utredningspunkter (U).

U1. Bolaget ska utreda föroreningsinnehållet i utgående vatten från sedimenteringsdammen i söder (ev före och efter utökning) och från dammen vid Halvsjön, avseende minst pH, kväve, suspenderat material, metaller (arsenik, bly, kadmium, koppar, krom, kvicksilver, nickel, zink), PAH och oljeindex. Om det misstänks finnas andra föroreningar än ovan ska även dessa analyseras.

Provtagning, undantag för metaller, ska ske i utgående vatten från båda sedimentationsdammarna en gång per månad under hela provotiden för att urskilja variationerna under året och för att konstatera att sedimentationsdammarna får full effekt. Metaller ska provtas minst sex gånger per år i både lös och fast fas. Provtagning och analys ska göras i enlighet med svensk standard eller motsvarande.

U2. Bolaget ska utreda olika försiktighetsmått för att begränsa utsläppen av föroreningar till recipienten så långt möjligt och redovisa kostnaderna för åtgärderna samt utreda möjligheterna att delta i samordnad recipientkontroll för aktuell ytvattenförekomst. Förslag på åtgärder och villkor ska utgå från vattendragets och sjöns känslighet, både biologiskt och kemiskt, för utsläppets föroreningar och flöden. Ambitionsnivån i utredningen bör vara att slutligt nå ner till halter (årsmedelvärde) enligt tabell:

Ämne	Enhet	Halvsjön	Rönne å
Suspenderad substans	mg/l	10	10
Kväve, total	mg/l	1	2
Oljeindex	mg/l	0,5	0,5

Vad gäller metaller och PAH ska ambitionsnivån vara att med bästa möjliga teknik rena vattnet till nivåer som inte är skadliga för recipienten. Det är upp till bolaget att göra så noga utredningar och vidta tillräckliga skyddsåtgärder att de kan visa på att eventuella utsläpp av metaller är oskadliga.

U3. Bolaget ska provta Halvsjön avseende halten totalkväve och suspenderad substans för att utreda vilka bakgrundshalter sjön har i nuläget. Provtagning ska ske över djuphåla på ca en meters djup minst sex gånger jämt fördelat under en tolv månadersperiod med start när tillståndet vunnit laga kraft. Vid två av dessa tillfällen ska även metaller provtas i både fast och lös fas. Om värdena varierar kraftigt mellan proven ska fler provtagningar göras.

Resultatet av utredningarna U1–U3 jämte förslag till slutliga villkor ska inges till Mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Bolaget ska omgående efter det att prøvotiden inletts anmäla detta till domstolen.

Intill dess domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla vad avser begränsningsvärden och riktvärden för det vatten som avleds från täktområdet via utlopp från sedimentationsdamm i söder respektive efter infiltrationsanläggning vid Halvsjön.

	Begränsningsvärde, enskilt värde	Årsmedelvärde (mg/l)
Kväve, total (mg/l)	6	3,5
Susp. substans (mg/l)	20	10
Oljeindex (mg/l)	3	1
Bly, Pb (µg/l)		10
Koppar, Cu (µg/l)		30
Kvicksilver, Hg (µg/l)		0,07

Länsstyrelsen har tillstyrkt att verkställighetsförordnandet ändras enligt Skanskas förstahandsyrkande under förutsättning att brytning sker inom befintligt verksamhetsområde och inte djupare än vad gällande tillstånd medger.

Skanska har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom med det undantaget att bolaget har medgett 20 års förlängning av tillståndstiden för vattenverksamheten och även godtagit det yrkande om avstämning och samråd som länsstyrelsen numera framställer. Bolaget har även medgett att villkor föreskrivs som innebär att inträngande grundvatten ska återföras till Halvsjön under så lång tid som det behövs för att upprätthålla balansen i vattennivån i Halvsjön, dock som längst 20 år efter tillståndstidens utgång för täktverksamheten.

Skanska har gjort gällande att villkor 3 avseende vattenverksamhet i första hand ska ändras till nedanstående lydelse:

Vatten ska, vid behov, avledas till Halvsjön med syfte att upprätthålla vattennivån under hela tillståndstiden för täktverksamheten och även därefter till dess att stabil vattennivå har uppnåtts. När stabil vattennivå har uppnåtts, efter att brytningen avslutats, avgörs i samråd med tillsynsmyndigheten.

Skanska har i andra hand medgett att villkor 3 ändras på det sätt som länsstyrelsen numera yrkar och som överensstämmer med bolagets förslag.

Skanska har för egen del yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska meddela ett ändrat verkställighetsförordnande i samband med dom i målet genom att det

i första hand förordnas att de nya ytor som avbanas årligen motsvarar maximalt ett års brytning, dvs. högst 900 000 ton berg och morän per år, till dess tillståndet vunnit laga kraft, eller

i andra hand förordnas att de nya ytor som avbanas motsvarar maximalt ett års brytning, dvs. högst 900 000 ton berg och morän, från och med dag för Mark- och miljööverdomstolens meddelade dom till dess tillståndet vunnit laga kraft.

För det fall att ovanstående yrkande avslås ska det som mark- och miljödomstolen har förordnat avseende verkställighet stå fast.

Skanska har motsatt sig Mats Anderssons och dikningsföretagets yrkande om rättgångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen, och överlämnat bedömningen av det yrkade beloppets skälighet till domstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mats Andersson och **dikningsföretaget** har anfört i huvudsak samma som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

Omprövning av markavvattningssamfälligheten

Av 7 kap. 17 § andra stycket lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet framgår bl.a. att en markavvattningssamfällighet kan omprövas om förändrade förhållanden har inträtt sedan den bildades. Om ledningar för markavvattning med väsentlig fördel kan användas för att avleda avloppsvatten ska ägaren enligt 3 kap. 5 § i nämnda lag ansluta sig till samfälligheten. Den omständigheten att vattnet från takten genomgår rening medför inte att vattnet inte ska betraktas som avloppsvatten eftersom vattnet fortfarande kommer att innehålla orenligheter. Därmed är definitionen i 9 kap. 2 § miljöbalken uppfylld och utgående vatten från takten till dikningsföretaget ska bedömas som avloppsvatten. Utsläppet av avloppsvatten innebär med nödvändighet ändrade förhållanden. Samfälligheten måste alltså omprövas innan Skanska kan släppa ut täktvattnet till samfällighetens diken. Eftersom en sådan prövning inte har ägt rum ska Skanskas ansökan avvisas eller avslås.

Lokaliseringsutredning

Den ansökta verksamheten innebär att stora mängder grundvatten får ledas bort utan att nyttiggöras och att förorenat vatten släpps ut till dikningsföretagets anläggning. Vattenverksamheten beaktas dock inte i lokaliseringsutredningen. De fyra alternativa platserna har endast utvärderats utifrån transportavståndet till Helsingborg och Ängelholm. Med hänsyn till att ansökan förutsätter ett tillstånd för vattenverksamhet

kan det inte vara tillräckligt att lokaliseringsutredningen endast beaktar transportavståndet. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför inte läggas till grund för prövningen i målet och ansökan borde därmed ha avvisats.

Verkställighet

Beslut om verkställighet ska meddelas endast undantagsvis och om särskilda skäl föreligger. Verksamhetsutövaren måste visa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart. Så har inte skett. Verksamheten kommer att medföra förändringar av miljön och landskapet som är svåra, eller omöjliga, att återställa. Skälet till den påstådda materialbristen i området, som i sig bestrids, är inte lång handläggningstid utan att Skanska kom igång med ansökningsprocessen alldeles för sent. Ett tillsynsärende har inletts gällande om Skanska uppfyller bullervillkoren. Det är också ett skäl att inte meddela verkställighetsförordnande.

Rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen

Dikningsföretagets kostnadsyrkande omfattar i huvudsak ombudets genomgång av ärendet med företaget, förberedelse och deltagande vid tre dagars huvudförhandling, mottagande och genomgång av yttranden efter huvudförhandlingen samt ingivande av yttrande till domstolen.

Mats Anderssons kostnadsyrkande ska ses i förhållande till den omfattande ansökan med flera kompletteringar och tillkommande utredningar som ligger till grund för prövningen i målet. Den första huvudförhandlingen fick ställas in då kallelse inte hade skett på ett korrekt sätt. Ombudet blev först på eftermiddagen dagen före huvudförhandlingen den 22 maj 2019, efter att ha fått del förrättningsakten för dikningsföretaget, medvetet om att Mats Andersson var delägare i dikningsföretaget samt att varken dikningsföretaget eller övriga delägare fått del av kungörelsen av ansökan eller kallelse till förhandlingen. Skanskas brister med hänsyn till dikningsföretaget framgår av mark- och miljödomstolens beslut i protokollet från den inställda huvudförhandlingen. Trots att Mats Anderssons och dikningsföretagets ombud omedelbart berättade för domstolen och bolaget att han och hans kollega hade semester i slutet av juni 2019 bestämde domstolen att huvudförhandlingen skulle genomföras under denna period.

Detta medförde att ett nytt ombud var tvunget att läsa in sig på målet, ta kontakt med klienterna samt förbereda förhandlingen och närvara vid denna.

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört i huvudsak samma som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

Tillståndens tidsbegränsning och villkor för tillstånd till vattenverksamheten

Det är redan vid nuvarande brytningsnivå problem med inläckage från Halvsjön och det krävs återföring av vatten för att hindra en sjunkande vattennivå. Med det villkor mark- och miljödomstolen har fastställt blir det mycket otydligt när vattenverksamheten ska vara avslutad. Det måste vara tydligt för verksamhetsutövaren när tillståndet för vattenverksamheten inte gäller längre. Om bolaget i framtiden avslutar vattenverksamheten och avsänkning fortfarande sker i Halvsjön så har de, med mark- och miljödomstolens dom, ingen rätt att leda dit vatten i framtiden, även om behovet kvarstår.

Halvsjöns normalvattennivå ligger runt +62–63 och det är oklart hur mycket vattnet måste stiga i tåkten innan läckaget upphör. Ett inte orealistiskt värsta scenario är att tåkten måste fyllas till nära samma nivå som i Halvsjön innan grundvattnet är i balans. I miljökonsekvensbeskrivningen nämns att det beräknas ta 20 år för tåktsjön att nå slutlig nivå (ca +60). Eftersom läckaget är befintligt på nuvarande pallnivå behövs uppfyllnad av hela den volym som bryts enligt det nya tillståndet samt en okänd volym av det befintliga brottet innan nivån rimligen kan stabiliseras.

Om det kan uppkomma fara för allmänna eller enskilda intressen genom att en anläggning för bortledande av grundvatten helt eller delvis tas ur bruk ska, enligt 11 kap. 22 § miljöbalken, anläggningens ägare hämta in mark- och miljödomstolens tillstånd. Bolaget kan alltså behöva söka tillstånd för att avsluta pumpningen om det inte råder balans i sjön.

Länsstyrelsen accepterar Skanskas förslag, att vattenverksamheten som mest ska få pågå i 20 år efter tillståndstidens utgång för tåktverksamheten, men med tillägget att avstämning och samråd enligt 6 kap. miljöbalken ska göras med tillsynsmyndigheten i

det fall balans inte har uppnåtts, senast två år innan tillståndstidens utgång. Då behöver vattenverksamheten förlängas och ansökan om detta ske. Länsstyrelsen har förståelse för bolagets synpunkt att nivån i Halvsjön kan påverkas av omständigheter som bolaget inte råår över, såsom torka eller stor mängd nederbörd. Länsstyrelsen har därför inget att erinra mot att villkor 3 ges en annan utformning än länsstyrelsen ursprungligen föreslagit så länge syftet med villkoret säkerställs.

Uppskjuten fråga

Länsstyrelsen anser att provotidens utformning i domen är otydlig och ofullständig med tanke på lokaliseringens förutsättningar. Länsstyrelsen yrkade i mark- och miljödomstolen att endast massor med föroreningsinnehåll ”mindre än ringa risk” enligt Naturvårdsverkets riktlinjer skulle få tas emot med tanke på att vatten behöver ledas till grundvattensjön Halvsjön som i nuläget saknar utflöde. I stället beslutade mark- och miljödomstolen att de jord- och schaktmassor som tas emot inte får överstiga nivåer för känslig markanvändning (KM). KM-massor kan innehålla fler metaller än vad domstolen har fastställt i utredningsföreskrifterna och PAH men även andra föroreningar.

Det framgår inte i ansökan om berggrunden innehåller förhöjda halter av metaller och inte heller hur recipienternas vattenkvalitet är. Det är mot den bakgrunden väsentligt att bolaget inom provotiden utreder hur förhållandena ser ut i Halvsjön och Rönne å avseende suspenderad substans, kväve, metaller och PAH. Eftersom det i dagsläget inte rinner ut vatten från Halvsjön är det viktigt att begränsa mängderna i det vatten som ska ledas till sjön då eventuella föroreningar ackumuleras i sjön. Bolagets utgående vatten når vattenförekomen Hunserödsbäcken-Pinnån (SE 623650-132375). Status avseende näringsämnen är god vilket innebär att vattendraget bör ha låga halter näringsämnen. Det finns således skäl att begränsa utsläpp av kväve i största möjliga mån.

Mark- och miljödomstolen har fastställt att ambitionsnivån i utredningen avseende kväve, suspenderade ämnen och olja bör vara de begränsningsvärden som länsstyrelsen yrkat i underrätten. Det bör förtydligas vilka nivåer detta är. Halterna avseende kväve

bör sänkas med tanke på bolagets egna analyser (årsmedelvärde för 2014 och 2015 är 2,8 respektive 1,1 mg/l).

Provtagning en gång i månaden under en provotid är ett minimum för att kunna få ett representativt resultat för fördelning under året. När villkor sedan fastställs kan provtagningen reduceras så att det kan konstateras att villkoret innehålls. Provtagning avseende metaller ska ske sex gånger per år. I bolagets egenkontroll idag sker i och för sig provtagning av ett begränsat antal metaller men detta behöver utökas om massor som kan innehålla föroreningar ska tas emot. Det är viktigt att under provotiden provta metaller både i lös halt (biotillgängligt) som fast fas för att se fördelningen och för att möjliggöra rätt reningsteknik.

Det är också viktigt att hantering av massor pågår under provotiden så att eventuell lakvattenpåverkan från den verksamheten kan detekteras. Bolaget bör även utföra andra utredningar om det visar sig behövas.

Ekonomisk säkerhet

Mark- och miljödomstolen har bestämt att säkerheten för avstädning och efterbehandling av verksamhetsområdet ska uppgå till 1 800 000 kr. Länsstyrelsen anser att säkerheten är för låg. Länsstyrelsens förslag på 5 170 000 kr följer den beräkningsmodell som Miljösamverkan Sverige har tagit fram för att provningsmyndigheterna ska beräkna säkerheterna på likartat sätt. Säkerheten ska täcka de kostnader som kan uppstå vid sämsta tänkbara förutsättningar. Det är inte bolagets kostnader som avses vid fastställande av säkerhet, utan samhällets kostnader för att färdigställa efterbehandlingen om verksamhetsutövaren t.ex. går i konkurs.

Det är även betydelsefullt i sammanhanget hur efterbehandlingen är tänkt att genomföras enligt efterbehandlingsplanen. Även om det ska bli en sjö efter brytning är det kanske mer än sidorna som ska efterbehandlas om tanken avbryts i förtid. Det kan vara maskiner, krossanläggningar, byggnader, ledningar m.m. som ska tas bort. Det kanske måste skapas en strandzon för att möjliggöra att det går att ta sig upp ur sjön. Efterbehandlingsplanen kanske måste omprövas. I detta fall måste kanske vattenverksamheten upprätthållas en period efter brytning upphört. Sökanden har för avsikt att

lämna en bergplint i mitten av täkten för att minska påverkan på Halvsjön. Det är oklart hur detta kan komma att påverka de kostnader som kan uppstå vid en efterbehandling.

Verkställighet

Länsstyrelsen tillstyrker verkställighetsförordnande enligt Skanskas förstahandsyrkande. Bolaget bör dock inte bryta djupare eller ta ny mark i anspråk förrän frågorna om vattenverksamheten är klarlagda. Verkställighetsförordnandet bör inte gälla utanför nuvarande verksamhetsområde.

Skanska har anfört i huvudsak samma som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

Omprövning av markavvattningssamfälligheten

Definitionen av avloppsvatten knyter inte an till hur förorenat ett vatten är eller till hur stora mängder det handlar om. Halterna i vattnet spelar alltså inte någon roll för definitionen av om ett vatten ska klassas som avloppsvatten eller inte. Frågor rörande vattens innehåll blir juridiskt intressanta först då det ska avgöras om det krävs några försiktighetsmått eller begränsningar innan vattnet släpps ut. Dessa frågor regleras i det tillstånd som Skanskas verksamhet omfattas av och de försiktighetsmått som föreskrivs i villkoren.

Som framgår av ansökningshandlingarna sker ingen direkt avledning av regn- och grundvatten direkt till dikningsföretaget. Avledning sker via ett mindre vattendrag uppströms dikningsföretaget och Halvsjön. Så som påtalats tidigare i målet och som framgår av förrättningshandlingarna är dikningsföretaget dimensionerat för att, förutom att avvattna båtnadsområdet, även ta emot och leda bort avrinnande vatten från uppströms liggande områden.

Skanska har genom åtagande begränsat det maximala momentana utsläppet av vatten från täkten till samma dimensionerande flöde som markavvattningsföretaget. Detta innebär att täkten kommer att minska belastningen på ledningarna i markavvattningsföretaget vid flöden större än ett tvåmånadersflöde. I genomsnitt kommer täkten att

minska belastningen på markavvattningsföretaget jämfört vid naturliga förhållanden med sex gånger per år.

Lokaliseringsutredning

Vid ett första urval av alternativa platser har först och främst förutsättningarna för om en bergtäktsverksamhet samt asfalttillverkning och återvinning av avfall kan bedrivas på platsen bedömts utifrån vissa parametrar. Har inte en bergtäkt varit lämplig att lokalisera på undersökt plats har man inte heller tittat närmare på förutsättningarna för vattenverksamhet på alternativ lokalisering. Det hade både varit tids- och kostnadsineffektivt att göra det när man avfärdat en plats redan på andra grunder. Lokaliseringsutredningen har som nämnts ovan uppfyllt de lagkrav som gällde vid tiden för ansökan.

Tillståndens tidsbegränsning och villkor för tillstånd till vattenverksamheten

Av de utredningar som Skanska utfört framgår att den uppskattade tiden för att återfå balans i Halvsjön är två år efter avslutad grundvattenbortledning. Genom att brytningen i den norra delen avslutas tidigare än i den södra delen och att bortledning av grundvatten avslutas medan brytning fortfarande sker i den södra delen ges ytterligare ca två års marginal för att uppnå normalnivån i Halvsjön. Skanska medger trots detta att tillståndstiden för vattenverksamheten förlängs med 20 år. Vidare medger Skanska villkor som innebär att inträngande grundvatten ska återföras till Halvsjön under så lång tid som det behövs för att upprätthålla balansen i vattennivån i Halvsjön, dock som längst i 20 år efter tillståndstidens utgång för täktverksamheten. Bolaget har enligt avtal med fastighetsägaren rådighet för sådan verksamhet. Skanska godtar länsstyrelsens föreslagna tillägg att samråd ska ske med tillsynsmyndigheten för det fall täktsjön inte har nått balans senast två år innan tillståndstidens utgång.

Halvsjöns nivå har under den tid Skanska har kontrollerat nivån, haft en naturlig variation om ca +/- 3 dm kring spegelns nollnivå (inmätt till +62,7 [RH 2000]). Härav följer att länsstyrelsens krav om en nivå om *minst* 62,5 inte är rimlig. Det bör tydliggöras att man avser stabil nivå efter avslutad täktverksamhet så att villkoret inte kan tolkas som att vatten från täktområdet inte får tillföras till Halvsjön under tillståndstiden, vilket uppenbarligen inte är avsikten med villkoret.

Uppskjuten fråga

Länsstyrelsens nu preciserade krav på utredningsföreskrifter grundar sig främst i Skanskas planerade hantering av schaktmassor. De massor som Skanska kommer att ta emot för återvinning – asfalt, betong, och schaktmassor – har dock generellt låg lakbarhet. Som exempel kan nämnas att studier visar att massor med totalhalter under nivån för känslig markanvändning i stort sett uteslutande har en lakbarhet under nivån för inert material, dvs. sådant material som inte förändras fysikaliskt, kemiskt eller biologiskt under lagring, inte bryts ned biologiskt eller inverkar på andra material som det kommer i kontakt med på ett sätt som kan orsaka skador på miljön och inte äventyrar kvaliteten på yt- eller grundvatten.

När det gäller det föreslagna villkoret U1 första stycket anser Skanska, att det utöver de ämnen som det finns begränsnings- och riktvärden för i mark- och miljödomstolens dom, även kan finnas anledning att vid något provtillfälle analysera både ofiltrerade (total halt) och filtrerade (löst form, som ger ett mått på biotillgänglig halt) metaller. Det är emellertid inte lämpligt att i villkor ytterligare specificera vilka ämnen som ska analyseras. Skanska kommer att anlita sakkunnig konsult för att välja lämpliga analysparametrar med hänsyn till recipienterna och den planerade verksamheten. Den planerade verksamheten samt miljö kvalitetsnormer för ytvatten i recipient kommer ligga till grund för vilka ämnen som bör analyseras i utgående vatten från täktområdet i en inledande screening. Tillsynsmyndigheten kommer årligen att informeras om resultaten genom miljörapporteringen och möjlighet ges därmed för tillsynsmyndigheten att ge synpunkter på val av parametrar för den kommande provtagningen. Skanska menar att detta ger utrymme för en mer relevant prøvotidsutredning än om flera ämnen av mindre betydelse för verksamheten och recipienterna, ska provtas vid varje provtagningstillfälle.

Det är inte heller motiverat att styra provtagningsfrekvensen så detaljerat som länsstyrelsen anger i sitt överklagande. Provtagning sex gånger per år, jämt fördelat över året, ger en bra bild av årstidsvariationen för samtliga ämnen.

Skanska motsätter sig också länsstyrelsens föreslagna utredningsföreskrift U2 gällande halter av vissa ämnen i recipienterna Halvsjön och Rönne å. Det sker inte någon direkt avledning av vatten från täkten till Rönne å. Avledning av vatten sker dels via Halvsjön, dels via ett mindre vattendrag som är ett biflöde till Rönne å. Mellan täktområdet och Rönne å sker avrinning genom jordbruksmark. Provtagning i Rönne å ger inte någon information om täktens påverkan på ån utan ger i stället en samlad bild av biflödets och dess avrinningsområdes påverkan, inkluderat jordbruk, vägtrafik m.m. Skanska har således liten möjlighet att påverka den totala belastningen.

När det gäller länsstyrelsens krav på specificering av var provtagning i Halvsjön ska ske samt referensprovtagning av metaller (U3) har Skanska tidigare genom egenkontroll provtagit Halvsjön minst en gång per år med avseende på ett antal parametrar. Halvsjön har utmed stora delar av sjön en flack strand varför provtagning över djuphåla på en meters djup kräver tillgång till båt med ekolod. Det saknas lämplig tillfartsväg till sjön för att sjösätta lämplig mindre båt för provtagning. Att anlägga en ny väg för att möjliggöra provtagning enligt länsstyrelsens önskemål innebär ett förhållandevis stort ingrepp inom strandskyddat område för Halvsjön som inte bedöms vara miljömässigt motiverat. Provtagning bör kunna ske från land och det behöver inte regleras genom ett eget utredningsvillkor. Skanskas förslag har varit att provtagning i Halvsjön ska ske sex gånger per år inledningsvis.

De provisoriska föreskrifterna som mark- och miljödomstolen har meddelat ska inte ändras. De ger möjlighet till en anpassningsbar och relevant provtidsutredning.

Länsstyrelsen har hänvisat till Skanskas egenkontroll som visar på förhållandevis låga kvävehalter i utgående vatten för 2014 och 2015 (2,8 respektive 1,1 mg/l). Ett årsmedelvärde på 2,8 mg/l totalhalt kväve ger dock liten marginal till länsstyrelsens krav om ett årsmedelvärde om 3,5 mg/l. Under provtiden kommer Skanska att behöva genomföra arbeten med sedimentationsdammarna. Deras utformning kan ändras varför kvävehalten kan variera. Det kan då finnas risk för överskridande av ett sådant lågt årsmedelvärde som dessutom utgör en provisorisk föreskrift.

Kvävereducering i täkter sker främst genom biologiska tekniker. Det är vidare känt att många av de biologiska reaktionerna är koncentrationsstyrda, varför det är lättare att reducera höga koncentrationer av kväve än låga koncentrationer. När Halvsjön har en hög vattennivå har den ett naturligt utlopp. Vattenkvaliteten i Halvsjön har provtagits och analyserats minst en gång per år med avseende på ett antal parametrar. Det ger inte ett direkt mått på vad recipienten tål, men ger en indikation om de naturliga förhållandena i sjön.

Ekonomisk säkerhet

I Miljösamverkan Sveriges rapport "Efterbehandling av täkter – en förtäkt vägledning" från 2006 framgår att valet av efterbehandling bör göras utifrån rådande omständigheter eftersom ingen del av landet är den andra lik och alla provningar ska utgå från den specifika platsens förutsättningar. Rapporten presenterar även ett förslag på lämplig grundmodell för beräkning av storleken på säkerheten.

Modellen baseras på ett kvadratmeterpris där verksamhetsområdet har ett lägre pris då det som regel enbart ska täcka kostnaderna för avjämning av ytor medan kostnaden för brytområdet är högre vilket utöver avjämning av täktbotten även ska täcka släntning, sprängning av skyddshyllor etc.

Med denna modell tas i det aktuella fallet ingen hänsyn till att det inte föreligger några kostnader att efterbehandla större delen av brytområdets yta då denna kommer att utgöras av täktsjö. Vidare tas ingen hänsyn till att det endast är en mindre del av bergskanterna som kommer att släntas. Modellen innebär också att kostnaden för att åtgärda bergskanterna beräknas utifrån täktens area i stället för efter omkretsen på täkten. Görs en jämförelse mellan en liten och en stor täkt ökar alltså kostnaden för åtgärdande av bergskanterna kvadratisk och inte linjärt, trots att meterpriset borde vara detsamma oavsett om det är fråga om en liten eller stor täkt. Miljösamverkans modell överskattar alltså efterbehandlingskostnaden för stora täkter jämfört med mindre.

Skanska har utifrån sin erfarenhet från entreprenadarbeten gjort en platsspecifik beräkning av kostnaderna för efterbehandling av täkten, med marknadsmässiga priser.

Denna beräkning av den ekonomiska säkerheten ger en mer korrekt beskrivning av kostnaderna eftersom den inkluderar bl.a. den tid varje moment bedöms ta eller kosta, timpriser för aktuella maskiner, reservpost för oförutsedda utgifter och uppräknings på så vis som entreprenadkalkyler genomförs. Det är inte skäligt att belasta verksamhetsutövaren med en större säkerhet än vad som är befogat utifrån kostnaderna för efterbehandlingen.

Att låta en bergplint vara kvar i tåkten som skydd för påverkan på Halvsjön kommer inte försvåra efterbehandlingen och kan således inte anföras som skäl för en högre ekonomisk säkerhet än den mark- och miljödomstolen föreskrivit.

Verkställighet

Mark- och miljödomstolens verkställighetsförordnande kan tolkas på två olika sätt. Det ena är att begränsningen avseende avbanningen gäller per år och den andra tolkningsmöjligheten är att avbanningsbegränsningen om 900 000 ton gäller totalt sett fram till dess att tillståndet vunnit laga kraft. För det fall att den sistnämnda tolkningen är den rätta har den begränsning som uppställts som villkor i förordnandet i mark- och miljödomstolens dom snart utnyttjats till fullo av Skanska.

Aktuell verksamhet har bedrivits på platsen i över 25 år. Det är en väl etablerad verksamhet som är viktig för regionens ballastförsörjning. Ett verkställighetsförordnande är av avgörande betydelse för Skanskas verksamhet på platsen där den beviljade mängden, enligt tidigare verkställighetsförordnande, inom kort kommer ha utnyttjats fullt ut. Det finns ett underskott av bergmaterial i det avsättningsområde som Össjö bergtäkt försörjer. Kan verksamheten inte bedrivas i Össjö är det mycket sannolikt att bergmaterial kommer att behöva transporteras längre sträckor, vilket skulle innebära en mycket stor miljöpåverkan med ökade koldioxidutsläpp som följd.

Utökningen bedöms inte medföra någon irreversibel skada på miljön under den tid som prövningen av överklagandet pågår. Verksamhetens miljöpåverkan är begränsad och väl känd. Skanska kommer, för det fall verkställighetsförordnande beviljas enligt yrkandena, att avbana och bryta berg enbart inom tidigare gällande verksamhetsområde och inte djupare än vad 2005 års tillstånd medger. Annan verksamhet, t.ex.

upplag av massor, kan dock komma att ske inom verksamhetsområdet såsom det är angett i mark- och miljödomstolens dom. Sammanfattningsvis överväger bolagets intresse av ett verkställighetsförordnande, med erforderlig marginal, de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande ska föreligga innan verkställighet får ske.

Rättegångskostnader

Under huvudförhandlingen i maj 2019 anmälde Mats Anderssons och dikningsföretagets ombud hinder med anledning av att dikningsföretaget saknade styrelse. Domstolen ställde in förhandlingen eftersom inte alla sakägare blivit särskilt kallade till förhandlingen. Det berodde således inte på Skanska att huvudförhandlingen ställdes in.

Den kostnad som uppkom på grund av att ombudsbytet som skedde till följd av den inställda förhandlingen bör rimligtvis ombudet bära själv, då bytet påkallades av att ombudet inte kunde vara med på utsatt tid.

Beträffande skäligheten i yrkade belopp och nu yrkad ersättning saknar Skanska alltså en tydlig kostnadsredovisning och överlämnar mot den bakgrunden till Mark- och miljööverdomstolen att avgöra skäligheten i nu yrkat belopp.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Omprövning av markavvattningssamfälligheten och tillåtlighet i övrigt

Mats Andersson och dikningsföretaget har gjort gällande att vattnet som släpps ut från tänken utgör avloppsvatten och att yrkandet om tillstånd ska avslås eller avvisas på den grunden att markavvattningssamfälligheten inte har omprövats trots att så borde ha skett. De har även gjort gällande att tillståndet ska avslås eller avvisas på den grunden att lokaliseringsutredningen är undermålig.

Skanska har vidhållit att verksamheten är tillåtlig och att lokaliseringsutredningen är tillfyllest. Bolaget har bestritt att det är fråga om avloppsvatten och ansett att det inte

har varit nödvändigt med någon omprövning och att det inte heller har ålegat Skanska att ansöka om omprövning.

Omprövning av markavvattningssamfällighet får ske om ändrade förhållanden inträder som inte i ringa mån inverkar på frågan om sättet för verksamhetens bedrivande, kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningen mellan dem. Frågan prövas av mark- och miljödomstolen på ansökan av deltagare i samfälligheten. (7 kap. 17 § andra stycket lagen [1998:812] med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, restvattenlagen.) Bestämmelsen motsvarar 15 kap. 15 § vattenlagen (1983:291). Även äldre dikningsföretag som tillkommit med stöd av vattenlagen (1918:523) omfattas av omprövningsregeln (se 11 § lagen [1998:813] om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet).

En täktverksamhet uppströms en markavvattningssamfällighet kan påverka förutsättningarna för markavvattningen på ett sätt som gör att samfälligheten får omprövas (se prop. 1981/82:130 s. 579 f.). Omprövningsbestämmelsen i restvattenlagen är dock inte tvingande och innehåller inte något krav på förprövning. Det finns således inte skäl för att avvisa eller avslå den aktuella ansökan om tillstånd enligt miljöbalken på den grunden att någon omprövning inte har skett. Dikningsföretaget har inte heller, såvitt känt, ansökt om någon omprövning. Mot denna bakgrund saknas det anledning för Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning till om vattnet som släpps ut från täkten utgör avloppsvatten enligt 3 kap. 5 § restvattenlagen.

Tillståndet med dess villkor och föreskrifter reglerar hur mycket vatten som får avledas – anpassat till dikningsföretagets förutsättningar – och sätter gränser för vilka utsläpp som kan tillåtas. Skanska ska också under en prövotid utreda ytterligare möjligheter att begränsa utsläppen. Mark- och miljööverdomstolens bedömning är mot den bakgrunden att en fortsatt täktverksamhet, med de villkor och försiktighetsmått som har föreskrivits, inte skulle påverka Mats Andersson eller dikningsföretaget på ett sådant sätt att verksamheten av den anledningen inte kan tillåtas.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte heller skäl att avslå eller avvisa ansökan på någon annan grund utan delar mark- och miljödomstolens bedömning av verksamhetens tillåtlighet.

Tillståndens tidsbegränsning och villkor för tillstånd till vattenverksamheten

Länsstyrelsen har yrkat att tillståndstiden avseende vattenverksamheten ska förlängas med 20 år och att villkor 3 ska ändras så att det säkerställs att avledning till Halvsjön sker till dess stabil vattennivå uppnås. Skanska har godtagit yrkad förlängning av tillståndstiden och i första hand föreslagit en annan lydelse av villkor 3 än den som länsstyrelsen numera yrkar och som överensstämmer med bolagets förslag i andra hand.

Utredningen visar att det krävs återföring av vatten till Halvsjön för att hindra en sjunkande vattennivå i sjön. Detta sker genom pumpning. Efter brytningstiden ska täkten omvandlas till en täktsjö. Det är oklart hur mycket vattennivån i täkten måste stiga för att läckaget från Halvsjön ska upphöra och det är oklart hur lång tid detta tar. I miljökonsekvensbeskrivningen nämns dock att det beräknas ta 20 år för täktsjön att nå sin slutliga nivå. Mot denna bakgrund delar Mark- och miljööverdomstolen länsstyrelsens uppfattning att tillståndstiden för vattenverksamheten lämpligen bör löpa 20 år efter det att tillståndet för täktverksamheten har löpt ut så att det finns utrymme för täktsjön att nå sin slutliga nivå. Vidare bör det föreskrivas vilken vattennivå som ska upprätthållas under brytningstiden och även därefter. Avledningen av vatten ska fortgå till dess stabil vattennivå uppnås och det bör i villkoret anges vad som avses med detta. Skyldigheten att avleda vatten gäller som längst till dess tillståndstiden avseende vattenverksamheten löper ut. Det ska anges i villkoret att avstämning ska göras med tillsynsmyndigheten senast två år innan tillståndstidens utgång om stabil vattennivå inte uppnåtts. Mot den bakgrunden anser Mark- och miljööverdomstolen att villkor 3 ska ändras till den lydelse som framgår av domslutet.

Uppskjuten fråga

Mark- och miljödomstolen har skjutit upp frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient. Länsstyrelsen har yrkat att utredningsföreskrifterna och de provisoriska föreskrifterna ska formuleras om, både i förtydligande syfte och i skärpande riktning. Skanska har motsatt sig ändring.

Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att det finns skäl att precisera och utveckla föreskrifterna så att det blir tydligare vad som åligger Skanska under provotiden och vilken ambitionsnivå som ska finnas i utredningen. Det förhållandet att tillståndet nu omfattar mottagande av KM-massor och att det kommer att bedrivas en utökad asfalthantering på platsen bidrar också till behovet av en mer noggrant reglerad provtagning.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det är motiverat ur miljösynpunkt att reglera vilka ämnen som under provotiden ska ingå i provtagningen av utgående vatten från sedimenteringsdammarna och att de ämnen som länsstyrelsen har angett är relevanta (U1). Mark- och miljööverdomstolen bedömer däremot att det är tillräckligt att provtagningen under provotiden för samtliga ämnen begränsas till sex tillfällen per år för att fänga in variationer i halterna över tid.

När det gäller ambitionsnivån i utredningen avseende kväve, suspenderade ämnen och olja (U2) anser Mark- och miljööverdomstolen att årsmedelvärdena bör anges uttryckligen i föreskriften. Länsstyrelsen har dessutom ansett att ambitionsnivån bör höjas genom att vissa årsmedelvärden sänks och att det inte görs någon skillnad på vad som ska gälla de första två åren och tiden därefter. Mark- och miljööverdomstolen delar denna uppfattning, med hänsyn framförallt till den osäkerhet som finns om recipienternas vattenkvalitet och hur känsliga de är för denna typ av utsläpp. Ambitionsnivån ska höjas till den nivå som framgår av tabell i domslutet.

Det framgår av den yrkade föreskriften att det är fråga om att begränsa utsläppen av föroreningar till recipienten. Det är alltså det avledda vattnet som ska provtas, och inte

vattnet i Rönne å. Provtagning ska alltså ske av vatten som avleds mot Halvsjön och som avleds från sedimentationsdamm i söder, vilket även ska tydliggöras i tabellen.

Mark- och miljööverdomstolen anser vidare att det är motiverat med en mer omfattande provtagning av Halvsjön under provotiden, för att bedöma recipientens känslighet (U3). Skanska har invänt att länsstyrelsens krav på provtagning över en djuphåla på minst en meters djup kräver tillgång till båt och att lämpliga tillfartsvägar till sjön saknas. Det är därför inte skäligt att kräva att provtagningen görs på det sätt som länsstyrelsen har begärt. I övriga delar ska dock länsstyrelsens yrkande i denna del godtas.

Länsstyrelsen har beträffande de yrkade sänkningarna av kvävehalterna i den provisoriska föreskriften hänvisat till Skanskas egenkontroll som visar på förhållandevis låga kvävehalter i utgående vatten för 2014 och 2015 (2,8 respektive 1,1 mg/l). Mark- och miljööverdomstolen delar dock Skanskas uppfattning att länsstyrelsens krav på 3,5 mg/l som provisorisk föreskrift ger en liten marginal till de uppmätta värdena och att det finns risk för överträdelse, till exempel när Skanska under provotiden genomför arbeten med sedimentationsdammarna och under regn som följer efter en längre torka. Mark- och miljööverdomstolen bedömer mot denna bakgrund att de värden för kväve som mark- och miljödomstolen har fastställt är tillräckliga. Mark- och miljööverdomstolen finner inte heller skäl att sänka de värden som mark- och miljödomstolen fastställt för suspenderad substans och oljeindex.

Ekonomisk säkerhet

Länsstyrelsen har begärt att säkerheten för städning och efterbehandling ska höjas till 5 170 000 kr. Skanska har motsatt sig ändring.

Enligt 9 kap. 6 e § miljöbalken får tillstånd till täkt ges endast om det för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet ställs säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken. Säkerheten ska täcka kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

Miljöbalken innehåller inte någon närmare reglering för beräkning av säkerheter. Av förarbetena framgår att de förväntade avhjälpandekostnaderna bör kunna tjäna som utgångspunkt vid bedömningen av om säkerheten är tillräcklig. En utgångspunkt bör också vara att säkerheten tillåter att så mycket kapital som möjligt är kvar hos verksamhetsutövaren. Ambitionen bör därför vara att till en rimlig kostnad för verksamhetsutövaren minimera risken för att samhället får bära avhjälpandekostnaden. (Prop. 2006/07:95 s. 110).

Schabloniserade beräkningar av säkerhetens storlek har fördelen att det ökar förutsägbarheten för både verksamhetsutövare och myndigheter, vilket kan underlätta tillståndsprövningen. Som framgår ovan är det däremot avgörande för säkerhetens storlek att den ska täcka samhällets kostnader för avhjälpande- och återställande-åtgärder utan att vara orimligt betungande för verksamhetsutövaren. Schabloniserade beräkningar kan därför inte ensamt ligga till grund för säkerhetens storlek utan en bedömning ska som huvudregel göras i det enskilda fallet.

Mark- och miljööverdomstolen anser att den beräkningsmodell som länsstyrelsen har hänvisat till inte ger en rättvisande bild av kostnaderna för efterbehandlingen när syftet är att bilda en täktsjö som i det nu aktuella fallet. Med hänsyn till att inläckande grundvatten redan idag pumpas bort kommer en täktsjö att bildas på platsen även utan aktiva efterbehandlingsåtgärder från bolaget och detta oavsett när verksamheten avbryts.

Som länsstyrelsen har anfört kan dock kostnaderna för avhjälpande och efterbehandling bli högre än annars för det fall verksamheten tvingas att upphöra i förtid, inte minst mot bakgrund av att externa massor kan behöva hanteras vid ett förtida avbrytande. Behovet av att återföra vatten till Halvsjön, en verksamhet som kan behöva fortgå under lång tid efter att brytningen har avslutats, kommer också att medföra kostnader. Det saknas dock närmare utredning i målet om vilka kostnader som skulle kunna uppstå till följd av behovet av fortsatt drift av pumpanläggningen. Denna osäkerhet i beräkningsunderlaget ska i första hand gå ut över bolaget i egenskap av verksamhetsutövare. Mark- och miljööverdomstolen gör mot den bakgrunden bedömningen att det finns skäl att låta den ekonomisk säkerheten uppgå till ett högre

belopp än vad mark- och miljödomstolen har beslutat om. Mark- och miljööverdomstolen anser att säkerheten skäligen ska bestämmas till 3 000 000 kr.

Verkställighet

Skanska har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska meddela ett ändrat verkställighetsförordnande i samband med dom i målet och att det i första hand begränsas så att de nya ytor som avbanas årligen motsvarar maximalt ett års brytning, dvs. högst 900 000 ton berg och morän per år, till dess tillståndet vunnit laga kraft. Mats Andersson och dikningsföretaget har yrkat att förordnandet ska upphävas och motsatt sig ändring av detta. Länsstyrelsen har däremot tillstyrkt verkställighetsförordnande enligt Skanskas förstahandsyrkande under förutsättning att brytning sker inom befintligt verksamhetsområde och inte djupare än vad gällande tillstånd medger.

Enligt Mark- och miljööverdomstolen finns det inte skäl att upphäva verkställighetsförordnandet. Domstolen anser att det finns förutsättningar att ändra verkställighetsförordnandet i enlighet med vad Skanska och länsstyrelsen är överens om.

Övrigt

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att göra några andra ändringar av mark- och miljödomstolens dom än de som framgår ovan och avslår överklagandena i övrigt.

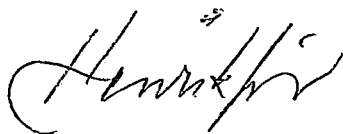
Rättegångskostnader

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning vad gäller rättegångskostnaderna i mark- och miljödomstolen. Mats Anderssons och dikningsföretagets ändringsyrkanden i denna del ska därför avslås.

Eftersom Mats Anderssons och dikningsföretagets överklaganden har avslagits ska de svara för sina egna rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2021-07-01

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löf, tekniska rådet Dag Ygland samt hovrättsråden Li Brismo och Katarina Berglund Siegbahn, referent.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2019-10-04
meddelad i
Växjö

Mål nr M 5525-17

Dok.Id 467100

Sökande

Skanska Industrial Solutions AB
556793-1638
Box 54
233 22 Svedala

Ombud: Katarina Wallinder
Skanska Industrial Solutions AB
405 18 Göteborg

Ombud: Elisabeth Werner
Advokatfirman Delphi
Stora Nygatan 64
211 37 Malmö

SAKEN

Ansökan om tillstånd till utökad täktverksamhet, asfalttillverkning samt grundvattenbortledning m.m. på fastigheten Össjö 31:13, Ängelholms kommun

Avrinningsområde: 96 Rönne å N: 6235357 E: 378260

DOMSLUT

Tillstånd till miljöfarlig verksamhet

Mark- och miljödomstolen lämnar Skanska Industrial Solutions AB tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken att på fastigheten Össjö 31:13, Ängelholms kommun

- bedriva täkt med ett totalt uttag av 16 000 000 ton berg och morän inom det område som anges i täktplanen,
- ta ut högst 900 000 ton berg och morän per år och under maximalår (tre år av tillståndstiden) ta ut 1 miljon ton berg och morän,

Dok.Id 467100

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:00

- uppföra asfaltverk och bedriva asfalttillverkning med en maximal årlig produktion om 150 000 ton asfalt,
- lagra som en del i att samla in och återvinna maximalt 50 000 ton asfalt per år, samt
- lagra som en del i att samla in och återvinna maximalt 100 000 ton jord- och schaktmassor, betong och entreprenadberg per år.

Tillstånd till vattenverksamhet

Mark- och miljödomstolen lämnar Skanska Industrial Solutions AB tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken att på fastigheten Össjö 31:13, Ängelholms kommun

- bortleda allt till täkten inläckande yt- och grundvatten till recipient,
- avsänka grundvattennivån under brytningstiden till lägst nivå +21 meter över havet (RH 2000) inom brytområdet, samt
- i övrigt utföra och bibehålla de anläggningar; pumpar, dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för verksamhetens bedrivande.

Tillståndens tidsbegränsning

Tillstånden till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet gäller 25 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom.

Villkor för tillstånd till miljöfarlig verksamhet

För tillståndet till miljöfarlig verksamhet gäller följande villkor.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad Skanska har angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.
2. Verksamhets- och brytningsområdet ska märkas ut i området på väl synligt sätt och med varaktiga markeringar under hela verksamhetstiden. Uttag av berg får inte ske under nivån +41 meter över havet (RH 2000) inom del av brytområdet samt +22 meter över havet på resten av brytområdet, enligt

exploateringsplan, se domsbilaga 1. Markering av gränser ska ske innan brytning sker under +41 meter över havet.

3. Naturvårdshöjande åtgärder, i huvudsaklig enlighet med utredning i ansökan daterad 5 juli 2018, ska ske löpande under tillståndstiden i samråd med naturvårdskunnig expertis samt tillsynsmyndigheten. En redovisning för det gångna årets insatser samt årets planerade ska ges in till tillsynsmyndigheten i samband med miljörapporteringen.
4. Borrning, sprängning, skutknackning och krossning får bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag kl. 07.00-16.00. Service och underhåll får även ske på andra tider. Under 35 helgfria vardagar (måndag-torsdag) per kalenderår får krossning ske även kl. 16.00-19.00, detta gäller dock inte under perioden 1 juni-31 augusti. Utlastning och transporter får ske helgfria vardagar mellan kl. 07.00-18.00.

Asfalttillverkning får bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag mellan kl. 05.00-18.00. Transporter av asfalt får ske helgfria vardagar, måndag till fredag mellan kl. 05.30-18.00. Tillverkning av asfalt utöver ovan angivna arbetstider får, efter information från Bolaget till tillsynsmyndigheten, ske under högst 10 dagar per kalenderår.

Utöver angivna arbetstider får utlastning och transporter ske dygnet runt under 50 dygn per kalenderår.

5. Buller från verksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

50 dB(A)	vardagar utom lördagar	kl. 07.00-18.00
45 dB(A)	lördagar och helgdagar	kl. 07.00-18.00
45 dB(A)	kvällstid	kl. 18.00-22.00
40 dB(A)	nattetid	kl. 22.00-07.00

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) får inte utföras nattetid kl. 22.00-07.00.

Kontroll av buller ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens bestämmande.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

6. All sprängning ska föregås av varningssignal.
7. Markvibrationer till följd av sprängning mätt enligt SS 460 48 66, ska som högst uppnå 4 mm/s vid minst 90 procent av sprängningarna per kalenderår och får aldrig överstiga 6 mm/s i kringliggande bostäder.

Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

8. Luftstöt våg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, ska vid bostäder som högst uppgå till 120 Pa vid 90 procent av mättillfällena per kalenderår och får aldrig överstiga 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt SS 02 52 10. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.
9. Utsläpp av stoft till luft från asfaltverket ska ske via stoftavskiljare så att stofthalten i utgående luft från asfaltverket inte överstiger 20 mg/m³ normal torr gas. Det angivna värdet ska kontrolleras genom mätning minst en gång per år, enligt gällande svensk standard eller motsvarande metod om sådan finns.
10. Åtgärder såsom, men inte begränsat till, vattenbegjutning av in- och utfartsväg samt upplag, ska vidtas vid behov för att reducera spridning av damm från täkten och täktverksamhetens samtliga moment.
11. Bortledning av vatten från brytområdet, mottagningsytor och behandlingsytor ska ske via sedimentationsdamm, med oljeavskiljande funktion, till recipient.
12. Senast 12 månader efter att tillståndet har tagits i anspråk ska utökade sedimentationsdammar och infiltrationsanläggning vara färdigställda enligt ansökan.
13. Följande avfallstyper får tas emot och hanteras vid anläggningen.

Avfallskod	Avfallstyper
17 05 04	Jord och sten
17 01 01	Betong
17 03 02	Asfalt utan stenkolsstära

Den asfalt som tas emot får inte innehålla stenkolsstära och halterna av PAH-16 ska understiga 70 mg/kg TS (70 ppm).

Halterna i de jord- och schaktmassor som tas emot får inte överstiga

nivåer för känslig markanvändning (KM) enligt Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark publicerad i juni 2016 eller senare uppdateringar av denna.

14. Lagringstiden för ett enskilt avfallsparti får inte överstiga tre år.
15. Det ska finnas skriftliga rutiner för mottagningskontroll och dokumentation av inkomna avfallsmassor. Dokumentationen ska minst avse ursprung (producent och plats), typ (avfallskod) och mängd samt uppgifter som styrker att massorna inte utgör farligt avfall. Även mängden återvunna massor ska journalföras.
16. Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska förvaras i täta behållare på tät, invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner som är ADR-godkända. Stationära tankar och cisterner ska vara försedda med överfyllnads- och påkörningsskydd. Uppsamlingsvolymen inom invallning för stationära tankar ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av övriga behållares volym. Förvaring av bitumen är undantaget ovanstående krav.
17. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska slutlig efterbehandlingsplan inges till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndighet. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda ett år efter avslutad täktverksamhet, dock senast vid tillståndstidens utgång.
18. Ett reviderat kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk. Kontrollprogrammet ska bl.a. innehålla provtagningspunkter, mätmetoder och mätfrekvens för vad som regleras som villkor för verksamheten och vad som i övrigt följer av miljöbalken.

Delegerade frågor gällande miljöfarlig verksamhet

Mark- och miljödomstolen överlåter åt ansvarig tillsynsmyndighet för miljöfarlig verksamhet att vid behov fastställa ytterligare villkor beträffande mindre ändringar och åtgärder enligt allmänt villkor 1, arbetstid enligt villkor 4, samt beträffande följande frågor:

- Damning
- Stenkast vid sprängning
- Luktstörningar från asfalttillverkning
- Kontroll
- Efterbehandling

Uppskjuten fråga

Mark- och miljödomstolen skjuter enligt 22 kap. 27 § miljöbalken upp frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient. Bolaget ska under en provotid utreda tekniska och ekonomiska möjligheter att, bl.a. genom praktiska försök i den med tiden utökade sedimenteringsdammen i söder och dammen vid Halvsjön, begränsa utsläppen av kväve och suspenderat material samt vissa metaller och organiska ämnen till lägre halter än vad de är i dag. Det kan inte uteslutas att ytterligare åtgärder behöver vidtas, såsom översilningsytor. Ambitionsnivån i utredningen bör i fråga om kväve, suspenderade ämnen och olja vara de begränsningsvärden som länsstyrelsen yrkat i målet.

Resultatet av utredningen jämte förslag till villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Bolaget ska omgående efter det att provotiden inletts anmäla detta till domstolen.

Intill dess domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla vad avser begränsningsvärden och riktvärden för det vatten som avleds från täktområdet

via utlopp från sedimentationsdamm i söder respektive efter infiltrationsanläggning vid Halvsjön.

Krav	Oljeindex (mg/l)	Suspenderade ämnen (mg/l)	Totalkväve N- tot (mg/l)	Bly, Pb (µg/l)	Koppar, Cu (µg/l)	Kviksilver, Hg (µg/l)
Begränsningsvärde, enskilt värde	5	20	10			
Riktvärde,						
Medelvärde på ett år	1	10	6	10	30	0,07

Villkor för tillstånd till vattenverksamhet

För tillståndet till vattenverksamhet gäller följande villkor.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad Skanska har angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.
2. Det momentana utflödet från sedimentationsdammen i den södra delen av tälten, tillsammans med eventuell överledning till sedimentationsdamm och infiltrationsanläggning vid Halvsjön, får sammantaget inte överstiga 22 l/s. Detta maximala utflöde ska säkerställas med särskilt installerad anordning i anslutning till avloppet från tältsjön.
3. Vatten ska, vid behov, avledas till Halvsjön med syfte att upprätthålla vattennivån under hela tillståndstiden och två år efter att brytningen har upphört.
4. Den sammantaget bortledda vattenvolymen från tälten ska mätas med flödesmätare eller summerande gångtidsmätare. Resultaten ska journalföras månadsvis.
5. Så länge bortledning av grundvatten sker ska bolaget minst fyra gånger per kalenderår med fasta intervall, en gång per kvartal, kontrollera grundvattennivåerna i minst sju observationsrör belägna i anslutning till verksamhets-

området samt kontrollera vattennivån i Halvsjön. Placering av observationsrör och mätpunkt i Halvsjön ska redovisas i kontrollprogram.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Ekonomisk säkerhet

Tillståndet till miljöfarlig verksamhet får inte tas i anspråk förrän bolaget ställt säkerhet om 1,8 Mkr för kostnader för avstädning och efterbehandling av verksamhetsområdet. Säkerheten prövas av mark- och miljödomstolen efter ansökan av bolaget. Säkerheten ska förvaras hos Länsstyrelsen i Skåne län.

Igångsättningstid

Den tillståndsgivna miljöfarliga verksamheten ska, vid risk att tillståndet förfaller, ha satts igång senast inom två (2) år efter det att domen vunnit laga kraft, såvitt avser täkt utanför det område eller under de nivåer som omfattas av länsstyrelsen beslut om tillstånd den 20 januari 2005, med ändringstillstånd den 1 juli 2010, 24 mars 2011 samt 13 mars 2014.

Arbetstid

De genom denna dom tillståndsgivna arbetena att anlägga pumpar, dammar, brunnar och ledningar m.m. för vattenverksamhet ska, vid risk att tillståndet förfaller, vara utförda inom tio (10) år efter det att domen vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Anspråk enligt 24 kap. 13 § tredje stycket miljöbalken på grund av oförutsedd skada ska för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom tjugo (20) år från utgången av den ovan angivna arbetstiden.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den tidigare beslutade avgiften för målets

prövning.

Rättegångskostnader

Skanska Industrial Solutions AB förpliktigas att till Länsstyrelsen i Skåne län betala ersättning för rättegångskostnader med totalt 25 800 kronor. På det totala beloppet utgår ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Skanska Industrial Solutions AB förpliktigas att till Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 betala ersättning för rättegångskostnader med totalt 78 825 kronor inklusive moms. På det totala beloppet utgår ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Skanska Industrial Solutions AB förpliktigas att till Mats Andersson betala ersättning för rättegångskostnader med totalt 215 510 kronor exklusive moms. På det totala beloppet utgår ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Verkställighet

Mark- och miljödomstolen tillstyrker Skanska Industrial Solutions ABs yrkande om omedelbar verkställighet, under villkor att nya ytor avbanas motsvarande maximalt ett års brytning, dvs högst 900 000 ton berg och morän.

Övriga yrkanden

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga övriga yrkanden som inte här behandlas särskilt.

BAKGRUND

Skanska Industrial Solution AB (Skanska) har tillstånd att bedriva täktverksamhet på fastigheten Össjö 31:13, Ängelholms kommun. Nuvarande tillstånd löper ut den 31 december 2025. Skanska bedriver täkt av berg och morän. Gällande tillstånd medger ett totalt uttag om 7 miljoner ton, och ett årligt totalt uttag om 600 000 ton berg och totalt 200 000 ton morän. Sedan 2014 får även asfalttillverkning bedrivas inom verksamhetsområdet. Skanska lagrar och återvinner högst 30 000 ton asfalt per år inom området och har tillstånd till att producera maximalt 100 000 ton asfalt per år.

Sedan Skanskas täkt i Åstorp avslutades är regionen underförsörjd med bergsmaterial. Täkten vid Össjö etablerades med avsikt att ersätta Åstorp. Tunnelbygget genom Hallandsåsen har försett marknaden med material under många år, men efter färdigställandet av tunneln försörjs inte marknaden längre med material därifrån. Behov av mer bergmaterial finns därför, framförallt under år med hög efterfrågan. Det är svårt att med befintliga täktverksamheter försörja området. Nuvarande verksamhet behöver därför utöka tillståndsgiven mängd brutet material.

Skanska ansöker nu om nytt tillstånd för att kunna möta behovet som finns på marknaden och för att kunna anpassa verksamheten efter den efterfrågan som råder bl.a. genom att tillgodogöra yta för större upplag. Avsättningsområdet för såväl bergmaterial som asfalt är främst norra och nordvästra Skåne.

Skanska ansöker om nytt tillstånd för täkt av berg och morän samt asfalttillverkning och återvinning, med en tillståndstid om 25 år från det att tillståndet vunnit laga kraft. Ansökan omfattar ett totalt uttag om 16 000 000 ton berg och morän, och asfalttillverkning om maximalt 150 000 ton per år. Ansökan omfattar även lagring som en del av att samla in, bearbetning och återvinning av asfalt, betong och externa schaktmassor. De första åren bör mängderna morän vara större för att sedan minska. För återvinning bedöms förhållandena vara omvända med inledningsvis låga volymer som sedan ökar.

Krossprodukterna som framställs används i huvudsak för vägbyggnation, järnväg och till asfalt- och betongtillverkning och för andra anläggningsändamål.

Täktverksamheten medför visst inläckage av både grundvatten och nederbörds-
vatten, vilket innebär att bortledning av såväl grund- som överskottsvatten behöver
ske.

TIDIGARE BESLUT

Täktverksamheten medgavs tillstånd enligt miljöbalken av länsstyrelsen den 20 januari 2005 till täkt av berg med ett totalt uttag om 7 miljoner ton. År 2014 erhöll Skanska tillstånd att uppföra ett asfaltverk och att återvinna högst 30 000 ton asfalt per år och tillverka maximalt 100 000 ton per år. Därefter har ändring av verksamheten skett och bland annat har Miljöprövningsdelegationen vid Skåne län medgett ändringstillstånd för verksamheten vid olika tillfällen.

Tabell 1. Gällande tillstånd och anmälningar enligt miljöbalken för befintlig verksamhet.

Beslut	Gällande
Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 20 januari 2005 (dnr 541-55993-03)	Tillstånd till täkt av berg, t o m den 31 december 2025.
Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts dom den 21 juli 2005 (M415-05)	Ändring av villkor 6 i tillståndet den 20/1 2005
Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 1 juli 2010 (dnr 551-1978-10)	Ändringstillstånd för uttag av morän
Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 24 mars 2011 (dnr 551 - 2857-10)	Ändringstillstånd för uppförande av krossanläggning samt utökning av verksamhetsområde
Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts dom den 30 november 2011 (M1369-11)	Upphävande av villkor 15 a, b, d och e i tillstånd den 24/3 2011
Miljönämndens i Ängelholms kommun beslut den 12 november 2013 (2013-2096)	Föreläggande om försiktighetsmått gällande makadamtvätt
Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 13 mars 2014 (dnr 551-17411-2013)	Ändringstillstånd för uppsättning av asfaltverk och återvinning av asfalt (högst 30 000 ton per år)
Beslut om strandskyddsdispens och vattenverksamhet	

ANSÖKAN

Yrkanden

Skanska Industrial Solutions AB (Skanska) ansöker om tillstånd enligt miljöbalken till täktverksamhet och därtill hörande verksamheter enligt vad som framkommit av tillståndsansökan och därefter ingivna inlagor, samt för verksamheten nödvändig vattenverksamhet inom fastigheten Össjö 31:13 i Ängelholms kommun, Skåne län.

Skanska yrkar att Mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd till ansökt verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken bestående i:

- att under 25 år bedriva täkt med ett totalt uttag av 16 000 000 ton berg och morän inom det område som anges i täktplanen,
- att under tillståndstiden ta ut högst 900 000 ton berg och morän per år och under maximalår (tre år av tillståndstiden) ta ut 1 miljon ton berg och morän,
- att uppställa asfaltverk och bedriva asfalttillverkning med en maximal årlig produktion om 150 000 ton asfalt,
- att lagra som en del i att samla in och återvinna maximalt 50 000 ton asfalt per år, samt
- att lagra som en del i att samla in och återvinna maximalt 100 000 ton jord- och schaktmassor, betong och entreprenadberg per år.

Därutöver yrkar Skanska att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd till ansökt verksamhet enligt 11 kap. miljöbalken bestående i

- att bortleda allt till täkten inläckande yt- och grundvatten till recipient,
- att avsänka grundvattennivån under brytningstiden till lägst nivå +21 meter över havet (RH 2000) inom brytområdet, samt
- att i övrigt utföra och bibehålla de anläggningar; pumpar, dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för verksamhetens bedrivande, allt i enlighet med vad som framgår av ansökan och tillhörande bilagor.

Skanska hemställer även att mark- och miljödomstolen:

- fastställer *igångsättningstiden* till två år från lagakraftvunnen dom inom vilken tid utökningen av verksamheten ska ha satts igång,
- fastställer att *arbetstiden* för åtgärder hänförliga till vattenverksamheten ska bestämmas till tio år från det att tillståndet tagits i anspråk,
- bestämmer tiden för anmälan av ersättning för *oförutsedd skada* på grund av vattenverksamheten till 15 år från utgången av arbetstiden,
- förordnar att meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft enligt 22 kap. 28 § miljöbalken, så kallat *verkställighetsförordnande*,
- föreskriver villkor i enlighet med Skanskas förslag,
- godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen.

När det gäller delegation yrkas att mark- och miljödomstolen ska överlåta åt tillsynsmyndighet att vid behov fastställa ytterligare villkor beträffande mindre ändringar och åtgärder enligt allmänt villkor 1, arbetstid enligt villkor 4, samt beträffande följande frågor:

- Damning
- Stenkast vid sprängning
- Luktstörningar från asfalttillverkning
- Kontroll
- Efterbehandling

Därutöver har Skanska under prövningen yrkat att mark- och miljödomstolen meddelar särskilt beslut i frågan om huruvida samråd skett på korrekt sätt då Axtorp dikningsföretag I och II saknar styrelse.

Förslag till villkor för den miljöfarliga verksamheten

Skanska föreslår att tillståndet förenas med följande villkor.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad Skanska har angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.
2. Verksamhets- och brytningsområdet ska märkas ut i området på väl synligt sätt och med varaktiga markeringar under hela verksamhetstiden. Uttag av berg får inte ske under nivån +41 meter över havet (RH 2000) inom del av brytområdet samt +22 meter över havet på resten av brytområdet enligt exploateringsplan. Markering av gränser ska ske innan brytning sker under +41 meter över havet.
3. Naturvårdshöjande åtgärder, i huvudsaklig enighet med utredning i ansökan daterad 5 juli 2018, ska ske löpande under tillståndstiden i samråd med naturvårdskunnig expertis samt tillsynsmyndigheten. En redovisning för det gångna årets insatser samt årets planerade ska ges in till tillsynsmyndigheten i samband med miljörapporteringen.
4. Borrnig, sprängning, skutknackning och krossning får bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag kl. 07.00-16.00. Service och underhåll får även ske på andra tider. Under 35 helgfria vardagar (måndag-torsdag) per kalenderår får krossning ske även kl. 16.00-19.00, detta gäller dock inte under perioden 15 juni-15 augusti. Utlastning och transporter får ske helgfria vardagar mellan kl. 06-18.00.

Asfalttillverkning får bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag mellan kl. 05.00-18.00. Transporter av asfalt får ske helgfria vardagar, måndag till fredag mellan kl. 05.30-18.00. Tillverkning av asfalt utöver ovan angivna arbetstider får, efter information från Bolaget till tillsynsmyndigheten, ske under högst 10 dagar per kalenderår.

Utöver angivna arbetstider får utlastning och transporter ske dygnet runt under 50 dygn per kalenderår.

5. Buller från verksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

50 dB(A)	vardagar utom lördagar	kl. 06.00-18.00
45 dB(A)	lördagar och helgdagar	kl. 06.00-18.00
45 dB(A)	kvällstid	kl. 18.00-22.00
40 dB(A)	natttid	kl. 22.00-06.00

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) får inte utföras nattetid kl. 22.00-06.00.

Kontroll av buller ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens bestämmande.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

6. All sprängning ska föregås av varningssignal.
7. Markvibrationer till följd av sprängning mätt enligt SS 460 48 66, ska uppnå högst 4 mm/s vid minst 90 procent av sprängningarna per kalenderår och får inte överstiga 6 mm/s i kringliggande bostäder.

Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning.
Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

8. Luftstöt våg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, ska vid bostäder högst uppgå till 120 Pa vid 90 procent av mättillfällena per kalenderår och får inte överstiga 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt SS 02 52 10. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.
9. Utsläpp av stoft till luft från asfaltverket ska ske via stoftavskiljare så att stofthalten i utgående luft från asfaltverket inte överstiger 20 mg/m³ normal torr gas. Det angivna värdet ska kontrolleras genom mätning minst en gång per år, enligt gällande svensk standard eller motsvarande metod om sådan finns.
10. Åtgärder såsom, men inte begränsat till, vattenbegjutning av in- och utfartsväg samt upplag, ska vidtas vid behov för att reducera spridning av damm från täkten och täktverksamhetens samtliga moment.
11. Bortledning av vatten från brytområdet, mottagningsytor och behandlingsytor ska ske via sedimentationsdamm, med oljeavskiljande funktion, till recipient.
12. Senast 12 månader efter att tillståndet har tagits i anspråk ska utökade sedimentationsdammar och infiltrationsanläggning vara färdigställda enligt ansökan.
13. Följande avfallstyper får tas emot och hanteras vid anläggningen.

Avfallskod	Avfallstyper
17 05 04	Jord och sten

17 01 01	Betong
17 03 02	Asfalt utan stenkolsstära

Den asfalt som tas emot får inte innehålla stenkolsstära och halterna av PAH-16 ska understiga 70 mg/kg TS (70 ppm).

Halterna i de jord- och schaktmassor som tas emot får inte överstiga nivåer för känslig markanvändning (KM) enligt Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark publicerad i juni 2016 eller senare uppdateringar av denna.

14. Det ska finnas skriftliga rutiner för mottagningskontroll och dokumentation av inkomna avfallsmassor. Dokumentationen ska minst avse ursprung (producent och plats), typ (avfallskod) och mängd samt uppgifter som styrker att massorna inte utgör farligt avfall. Även mängden återvunna massor ska journalföras.
15. Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska förvaras i täta behållare på tät, invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner som är ADR-godkända. Stationära tankar och cisterner ska vara försedda med överfyllnads- och påkörningsskydd. Uppsamlingsvolymen inom invallning för stationära tankar ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av övriga behållares volym. Förvaring av bitumen är undantaget ovanstående krav.
16. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska slutlig efterbehandlingsplan inges till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndighet. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda ett år efter avslutad täktverksamhet, dock senast vid tillståndstidens utgång.

17. Ett reviderat kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk. Kontrollprogrammet ska bl.a. innehålla provtagningspunkter, mätmetoder och mätfrekvens för vad som regleras som villkor för verksamheten och vad som i övrigt följer av miljöbalken.

Förslag till villkor för vattenverksamheten

18. Det momentana utflödet från sedimentationsdamm får inte överstiga 22 l/s.
19. Den bortledda vattenvolymen ska mätas med flödesmätare eller summerande gångtidsmätare. Resultaten ska journalföras månadsvis.
20. Så länge bortledning av grundvatten sker ska bolaget minst fyra gånger per kalenderår med fasta intervall, en gång per kvartal, kontrollera grundvattennivåerna i minst sju observationsrör belägna i anslutning till verksamhetsområdet samt kontrollera vattennivån i Halvsjön. Placering av observationsrör och mätpunkt i Halvsjön ska redovisas i kontrollprogram.

Prövotidsförordnande och utredningsvillkor

Skanska yrkar att Mark- och miljödomstolen skjuter upp frågan av avgörandet att slutligt bestämma vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten från reningsanläggning till recipient. Även om det finns god kännedom om nuvarande utsläppshalter är det rimligt att under en provotid utreda reningskapaciteten i det utbyggda dammsystemet innan villkor fastställs för utsläpp till recipienten. Under provotiden kommer Skanska att företa utredning omfattande halter i utgående vatten.

Vid provotidens utgång ska Bolaget till mark- och miljödomstolen redovisa erfarenheterna från utredningen och de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att begränsa utsläppet av halter till recipienten.

Anledningen till yrkad prøvotidslängd om fyra år är att anläggande och driftsättning av det utökade dammsystemet i sig tar tid. Därefter kan vattenrening i dammarna utredas för att på bästa sätt optimera reningen av utgående vatten. Utredningen kan förhoppnings utvisa att dammarna kan dimensioneras och utföras på ett sätt som göra att lägre halter släpps ut än vad som gäller i dagsläget, d.v.s. med hjälp av en prøvotid kan en större miljönytta uppnås för det fall utredningen visar hur lägre halter i utgående vatten kan innehållas. Utredningen kommer att ligga till grund för villkorsinnehållet.

Under prøvotiden, som fastställs till fyra år efter det att tillståndet tagits i anspråk, ska bolaget utföra följande utredningar i samråd med tillsynsmyndigheten.

U1. Skanska ska utreda tekniska och ekonomiska möjligheter att begränsa utsläppen av suspenderat material (mg/l), olja (mätt som oljeindex i mg/l), kväve (totalkväve i mg/l) samt metaller Bly (Pb i µg/l), Koppar (Cu i µg/l), Kvikksilver (Hg i µg/l) från täktverksamheten till recipient.

Vid prøvotidens utgång ska Bolaget till mark- och miljödomstolen redovisa erfarenheterna från utredningen och de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att begränsa utsläppet av halter till recipienten.

Resultatet av utredningen jämte förslag till villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Intill dess att mark- och miljödomstolen förordnar annat ska de provisoriska föreskrifter som anges i förslag till kontroll gälla.

Ekonomisk säkerhet

Enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken får tillstånd till täkt endast meddelas om det för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet ställs säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken. Huvudsyftet med den ekonomiska säkerheten är att täcka

kostnaderna för efterbehandling och andra efterbehandlingsåtgärder för det fall verksamheten skulle behöva avslutas i förtid på grund av obestånd eller liknande.

Skanska har uppskattat kostnaden för efterbehandlingen utifrån att en täktsjö ska bildas, anläggande av strandkant i den norra delen, släntning av bergväggar och anpassa släntkrön till omgivande marker, nedmontering av fasta anläggningar m.m. till ca 1 450 000 kr.

Åtaganden

På avsnitt med olycksfallsrisker ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.

Uppställning av fordon och maskiner över natten eller längre tid ska ske på yta som är beständig mot eventuellt spill av diesel och olja. Detta gäller dock inte larvburna maskiner. Utrustning för absorbering av spill ska finnas lättillgänglig vid bedrivande av verksamhet.

Sprängning sker dagtid. Närboende ska förvarnas genom e-post till de som anmält e-postadress till Skanskas kontaktperson eller på annat lämpligt sätt förvarnas. Vid sprängning ljuder signal och anslag görs på anslagstavla.

Skanska ska sätta upp hastighetsskyltar åt båda håll längs med utfartsvägen.

Avbaningsmassor kommer att bilda vallar successivt där brytning av berg pågår runt om brytningsområdet. Vallarna kommer att minska spridningen av buller i omgivningen och skydda från insyn.

Vid skutknackning på nivån +61 kommer bulleravskärmning alltid att ske.

Skanska åtar sig att återföra bortlett vatten från brytområdet till Halvsjön för att på så sätt reglera och upprätthålla sjöns ytvattennivå med normal variation. Bort-

ledningen kommer att ske via sedimentationsanläggning och vidare genom anlagd dagvattenledning för vilken Skanska erhållit strandskyddsdispens från Ängelholms kommun.

Skanska åtar sig att avsluta bortledning av vatten från den norra delen av tälten (norr om skyddszonen) när brytning av den nedre pallen i det södra området sker.

Fornlämning har påträffats i tältområdet varför tillstånd krävs för ingrepp. Skanska åtar sig att söka tillstånd för borttagande av fornlämningarna innan brytning påbörjas inom 50 m från dessa.

Rådighet

För den vattenverksamhet som ska bedrivas krävs rådighet enligt 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Skanska har erforderlig rådighet då Skanska genom avtal med fastighetsägaren har tillförsäkrat nyttjanderätt på fastigheten där täktverksamheten bedrivs.

Planförhållanden, riksintressen och andra skyddade områden

Enligt 16 kap. 4 § miljöbalken får tillstånd inte meddelas i strid mot detaljplan enligt plan- och bygglagen. Det aktuella området omfattas inte av detaljplan.

En ny översiktsplan, Översiktsplan 2035, antogs av kommunfullmäktige den 28 augusti 2017. Översiktsplanen beskriver kommunens utveckling till år 2035. Området för befintlig bergtäkt utgörs av skogsmark och har pekats ut som lämpligt för vindkraft.

Generellt anger översiktsplanen även att ingen täktverksamhet bör tillåtas inom riksintresse för naturvård. Den aktuella tälten vid Össjö berör inte något riksintresseområde för naturvård.

Planerad verksamhet ligger inom riksintresseområde enligt 3 kap. 8 § miljöbalken för Totalförsvaret, stoppområde höga objekt för väderradar men berör i övrigt inte direkt något område som är av riksintresse enligt miljöbalken. Nedströms tälten, i avrinningsområdet, rinner Rönne å som är av riksintresse för naturvård.

Beskrivning av verksamheten

Orientering

Tältområdet är beläget öster om väg 13 mellan Munka-Ljungby och Östra Ljungby. Väg 13 ligger i gränsområdet mellan öppna flacka lågt liggande område bestående av jordbruksmark i sydväst och högre liggande mer kuperade skogsbevuxna områden i nordost. Tälten ligger ca en kilometer in i skogsområdet.

Huvuddelen av den bebyggelse som finns i omgivningen ligger sydväst om den befintliga tälten, i en några hundra meter bred zon intill väg 13. De närmaste husen i denna riktning ligger ca 750 m från brytningsområdet.

De referenssystem som används är för höjd RH 2000 och för koordinater Sweref 99TM.

Lokaliseringen

Vid beskrivning av alternativ har Skanska bedömt att det enbart är relevant att beskriva det så kallade nollalternativet och alternativa lokaliseringar. En omfattande alternativutredning har genomförts. Brytning direkt öster om befintligt brytningsområde hindras av närheten till Halvsjön. Brytning åt sydväst är inte aktuell bland annat med hänsyn till de topografiska förhållandena och större jorrdjup samt närheten till befintlig bebyggelse åt sydväst. Markytan faller av mot lägre nivåer 100- 200 m väster om befintligt verksamhetsområde varför utbytet av bergmaterial blir begränsat om utökning endast skulle ske åt väster. Jorrdjupet förväntas också vara något större i delar i området väster om befintligt brytningsområde, vilket innebär mer omfattande avbaningsarbeten och därmed mindre fördelaktigt att bedriva bergtäkt. En utökning västerut skulle också innebära att verksamheten

förskjuts närmare den tätare bebyggelsen i väster och även närmare Järnlöse mosse. Väster om befintligt brytningsområde finns också en nedlagd deponi. En utökning åt väster skulle innebära ett mer omfattande arbete med längre omläggning av skogsbilväg och elledning.

Behovet

Den västra delen av Skåne är tätbefolkad samtidigt som berg av god kvalitet för byggändamål är en bristvara. Byggaktiviteten i området är högre än landet i genomsnitt. Den södra delen av avsättningsområdet försörjs från Lunds kommun. Den norra delen av avsättningsområdet försörjs av täkter norr om väg 13 och vid E4 i höjd med Stidsvig.

Med tanke på att det finns få möjligheter till täktetableringar i området är transporterna av ballastmaterial relativt långa i medeltal jämfört med andra delar av landet. Den befintliga täkten i Össjö försörjer idag en marknad som sträcker sig från Båstad i norr till Landskrona i söder och Perstorp i öster. I detta område är tillgången till hård berggrund begränsad.

Det genomsnittliga behovet av stenmaterial kan i Sverige generellt antas vara mellan 7 till 10 ton per person och år, baserat på Sveriges geologiska undersöknings årliga produktionsstatistik. För 2015 var den genomsnittliga förbrukningen av bergmaterial 8,5 ton i Sverige. Antalet invånare inom täktens försörjningsområde är 346 119. Det årliga behovet av material i täktens försörjningsområde beräknas därmed vara mellan ca 2 400 000 - 3 460 000. Helsingborg med omnejd är Sveriges fjärde största marknad för stenmaterial. Det genomsnittliga behovet förväntas vara 2,97 miljoner ton per år (346 119 invånare och 8,5 ton per år) med dagens befolkning. En ökning av befolkningsantalet kan förväntas och med hög efterfrågan skulle behovet därmed kunna vara än större. I regionen är flera stora infrastrukturprojekt planerade.

Det är svårt att långsiktigt försörja området med material från täkter med befintliga täkttillstånd i regionen. År 2026 finns endast fyra tillståndsgivna täkter kvar om inga nya tillstånd meddelas framöver. Såvitt Skanska känner till är det endast en av täkterna som är planerad att utökas, prövning pågår i Mark- och miljödomstolen för denna. Utöver tillståndsgivna årliga mängder kan man även behöva se över möjliga användningsområden för materialet som levereras från täkterna för att bedöma om tillräckliga årsmängder finns tillgängligt, en viss överkapacitet kan krävas för att kunna leverera specialprodukter.

Befintliga täkter når även områden utanför marknaden kring Helsingborg. Det behov täkterna tillgodoser bör därför vara över 3-3,5 milj. ton, lägg här till även år med ökad efterfrågan när större infrastrukturprojekt ska genomföras. Med Össjö täktens lokalisering bör den med beaktande av befintliga konkurrenser kunna ta minst 25 % av dessa leveranser. Det innebär en avsättning om 750 000 ton per år, varav huvuddelen av detta material skulle gå till Helsingborg med omnejd.

Bergkvaliteten i täkten vid Össjö är också mycket god och möjliggör asfalttillverkning. Den ballast som ingår i asfalten kan levereras på än längre avstånd från täkten och försörja en än större marknad.

Utifrån täktens lokalisering i förhållande till marknaden och att bergmaterialet håller hög kvalitet som bland annat medger asfalttillverkning bedöms en normalproduktion om 750 000 ton vara rimlig för den fortsatta verksamheten där huvuddelen av bergmaterialet går till Helsingborg med omnejd. År med hög efterfrågan behöver produktionen i täkten däremot uppgå till ca 900 000 ton. Ett fåtal år då efterfrågan är hög och täkten får extra stora leveranser till något stort projekt beräknas produktionen behöva vara en miljon ton. Med den planerade utökningen av täkten i Össjö kommer täkterna i försörjningsområdet år 2019 kunna möta en efterfrågan på ca 3,5 miljoner ton.

Lokaliseringsutredningen har innefattat samtliga ansökta delar av den planerade verksamheten och har ansetts vara en självklarhet för Skanska. För det fall ett lokaliseringsalternativ inte anses vara mer lämplig än vald plats för en bergtäkt så anses inte heller platsen vara lämplig för asfaltproduktion. Att asfaltproduktion kommer att bedrivas i nu vald lokalisering gör således inte denna plats mindre lämplig. Nya moderna asfaltverk tar upp en förhållandevis liten yta varför någon särskild hänsyn till yta för placering av ett verk inte är avgörande för lokaliseringen för den sammantagna verksamheten.

Vid anläggande av ett asfaltverk är det av stor betydelse att produktionen av bergmaterial som används som komponent i asfalt (ungefärlig proportion 96 % bergmaterial och 4 % bitumen) sker på samma plats som asfaltproduktionen. I många fall anläggs asfaltverk i nära anslutning till, och helst inom samma område, som bergproduktion. Anledningen till detta är mångfasetterad, bl.a. miljönytta p.g.a. färre omlastningar och kortare transportsträckor vilket även medför mindre transportkostnader och utsläpp. Vid transport av ballast krävs ofta vattenbegjutning av materialet. Då materialet kan levereras direkt från produktionen i tåkten erhålls generellt sett därför en lägre fukthalt i materialet vilket ger lägre energiåtgång vid uppvärmningen av materialet vid asfalttillverkningen.

De högre yrkade årliga produktionsmängderna hänger ihop med ett högre förväntat behov och således högre efterfrågan av asfalt i samhället, till följd av en förväntad kraftig regional tillväxt i regionen. Skåne är idag en av de mest tätbefolkade regionerna i Sverige och befolkningen fortsätter växa. Skåne har haft en högre befolkningstillväxt än riket sedan 1980-talet. Befolkningen är till stor del koncentrerad till den västra delen av Skåne.

Helsingborg har en snabb befolkningstillväxt sedan ett antal år tillbaka. Ökningen förväntas dessutom fortsätta under överskådlig tid framöver. Även för Ängelholms kommun förväntas befolkningstillväxten fortsätta framöver.

Mot bakgrund av ovan är det därför mer lämpligt att asfaltverket är lokaliserat inom verksamhetsområdet för bergtäkten än på någon annan näraliggande plats med hänsyn till det ökade antal transporter som skulle behöva ske mellan asfaltverket och bergtäkten. Detta skulle medföra såväl större påverkan på miljön och människors hälsa. Det skulle även försvåra möjligheterna till ett positivt ekonomiskt resultat i en redan hårt ansatt bransch där marginalerna är oerhört små när det kommer till asfalt.

Produktion

Verksamhetsområdet omfattar ca 31,6 ha. Det planerade utvidgade brytområdet omfattar ca 18,9 ha. I befintligt brytområde kommer brytning att ske på djupet samt plats att göras för upplag av avbaningsmassor och mottagna schakt- och jordmassor m.m.

Ansökan innebär en utvidgning av brytnings- och verksamhetsområdet åt ostnordost och även en mindre utökning av verksamhetsområdet i sydost. Dessutom ingår fördjupning inom en del av brytningsområdet med en brytnivå ner till +22 m ö h.

Uttag av berg sker endast inom brytområdet. Verksamhetsområdet kan användas för vägar, upplag, uppställning av maskiner m.m. Vissa terrängjusteringar kan förekomma inom verksamhetsområdet.

Ansökan avser produktion av ca 750 000 ton per år i medeltal, d.v.s. som ett genomsnitt, med en maximal produktion av 900 000 ton per år vid normalår. Produktionen kan väntas variera från år till år, varför Skanska vill medges utrymme att under tre år av tillståndstiden producera maximalt 1 miljon ton per år.

Inom verksamhetsområdet finns ett befintligt tillstånd till att uppställa ett mobilt/semimobilt asfaltverk och bedriva asfalttillverkning. Asfaltproduktionen kommer att uppgå till en maximal produktion av 150 000 ton per år.

Täktverksamheten avses bedrivas såsom den sker idag och omfattar avverkning, avbaning, borring, sprängning, krossning, upplagshantering, utlastning samt transporter.

En ny väg kommer anläggas utmed det utökade täktområdets västra och norra gräns för att även fortsättningsvis möjliggöra passage förbi täktområdet.

Brytning av berg inleds med borring för sprängning/losshållning av berg. Sprängning kommer att ske ca 15-20 gånger per år. Losshållning av berg sker med sprängning. Först avbanas marken, därefter sker borring inför sprängning. Sprängning sker med en salvstorlek där laddningen kan överstiga >10 ton sprängmedel vid en sprängning. Mängden sprängämne understiger dock alltid 50 ton vid ett och samma tillfälle.

Efter losshållning krossas materialet i flera steg. De färdigprocessade krossprodukterna läggs i upplag och lastas med hjullastare på lastbil för vidare leverans till kund.

Transport av färdigprocessade bergmaterialprodukter från området ut till marknaden sker på lastbil via in- och utfartsväg med anslutning mot väg 13.

Antalet lastbilstransporter med bergmaterialprodukter styrs av efterfrågan av de aktuella produkterna. I dagsläget uppgår antalet transporter, räknat på 220 arbetsdagar och en lastkapacitet i genomsnitt om ca 32 ton, till ca 170 fordonsrörelser (in- och uttransport) per dag på in- och utfartsvägen. Räknat på genomsnittlig transport med krossprodukter, morän, återvunnet material, kommer antalet transporter bli, vid genomsnittlig planerad produktion om 750 000 ton, 106-121 st. per arbetsdag (dvs. 212-242 fordonsrörelser). Vid maximal årsproduktion om 1 miljon ton kommer antalet transporter uppgå till 142-162 per arbetsdag dvs. 284-324 fordonsrörelser.

De arbetstider som planeras för borring, sprängning, skutknackning och krossning i takten är helgfria vardagar kl. 07-16, service och underhåll är planerade att bedrivas även andra tider. Skanska har även ett behov av att utöka möjligheten något för krossning under kvällstid. Under upp till 35 helgfria vardagar (måndag-torsdag) behöver krossning även kunna ske mellan kl. 16-19. Möjlighet till utökad krossning ska dock inte gälla under perioden 15 juni-15 augusti.

Asfaltverket kommer att placeras på en nivå mellan +41-+42 m ö h inne i brytningsområdet. Krossning och siktning kommer att ske med flyttbara anläggningar inne i brytningsområdet. Förkrossen följer brytningen norrut och kommer att placeras på lägre nivå då plats för detta finns. Endast borraggregatet kommer att arbeta på bergytan. Maskiner för avbaning kommer även att finnas på ursprunglig marknivå korta perioder.

I syfte att hushålla med råvaror och energi kommer återvinning av asfalt att ske. Tidigare var möjligheterna till återvinning av asfalt i samband med asfalttillverkning begränsad dels av beställarnas, däribland Trafikverket, produktkrav och i viss mån även av den tekniska kapaciteten i asfaltverken. Beställarna av asfalt har generellt öppnat upp för mer tillförsel av återvunnen asfalt i asfalttillverkningen vilket gynnar de cirkulära flödena i samhället. Skanska arbetar också kontinuerligt med att utveckla och miljöanpassa tillverkningen, bland annat genom att öka återvinning av returafalt i asfaltverken. En ökad andel återvunnen asfalt i asfalttillverkningen innebär att tillverkningen behöver mindre mängd ny bitumen och mindre mängd nytt berg.

Asfalttillverkning behöver kunna ske helgfria vardagar mellan kl. 05-18. Anledningen är att kunderna vill hämta asfalten tidigt på morgonen innan morgontrafiken kommit igång, eftersom utläggning ofta sker tidig morgon, sen kväll eller natt. Skanska ansöker också om en möjlighet att vid större projekt, där kunden ställer krav på att leverans ska kunna ske dygnet runt även kunna tillverka asfalt kvällstid kl. 18-22 och nattetid mellan kl. 22-05. Tillverkning dessa tider får

ske först efter att Bolaget har informerat tillsynsmyndigheten om att tillverkning under annan tid kommer att ske.

Utlastning och transporter kommer normalt att ske helgfria vardagar mellan kl. 05.30-18.00. För att möta samhällets och kundernas behov om leveranser även andra tider ansöker Skanska om att uttransporter även får ske dygnet runt under 50 dygn/år.

De föreslagna arbetstiderna för den fortsatta verksamheten överensstämmer i huvudsak med nuvarande arbetstider bortsett från möjligheten att under fler dagar kunna krossa även på kvällstid samt avseende utlastning.

Avfall inom byggsektorn kan tas omhand och bli en resurs genom återvinning. Bygg- och rivningsavfall består till mycket stor del av mineralavfall som t ex betong och asfalt. Sådant avfall återvinns i dag som ballast till vägar, parkeringsplatser, bullervallar och andra anläggningar. Även stora mängder schaktmassor uppkommer i samband med anläggningsarbeten och rivningsarbeten.

Även om riktvärdena för KM (känslig markanvändning) och MKM (mindre känslig markanvändning) inte har tagits fram i syfte att användas som kriterier för återanvändning av avfall så är begreppen KM- respektive MKM-massor välkända och används inom masshanteringsbranschen (entreprenörer, transportörer, myndigheter osv.).

För att minska användningen av jungfruligt material och även för att nå delmålet om en återvinningsgrad för bygg- och rivningsavfall om minst 70 % behöver även massor som överstiger "männ-värdena" tas om hand och återvinnas. Det finns också ett stort värde, i att en anläggning har tydliga mottagningsregler som, med avseende på halter följer de riktvärden som i övrigt är välkända och används inom masshanteringsbranschen.

Sammantaget menar Skanska att det är skäligt att begränsa kriterierna för mottagning av avfall för återvinning till nivåerna för känslig markanvändning.

Enligt utförda beräkningar (6 st beräkningsfall med 3 st alternativa placeringar av utlastning och krossplatser, avbaningslägen och borrhälar samt att asfaltsverket har 2 placeringar) konstateras att de ekvivalenta ljudnivåerna dagtid innehåller Naturvårdsverkets vägledning för samtliga tidsperioder. Beräkningarna avser ett värsta drift- och vindfall.

Skanska har låtit utföra en särskild utredning i Össjö för att utreda om ofta återkommande impulsljud förekommer. Av utredningen framgår att då skutknackaren står skärmad av en eller flera pallväggar uppfattades inget hörbart ljud från skutknackaren och inget ofta återkommande impulsljud kunde identifieras. Vid mätfall då skutknackaren placerades oskyddat på pallnivån +61 så uppfattades ljudet från skutknackaren subjektivt som ofta återkommande impulsljud.

Enligt en utförd bullerimmissionsmätning uppfyller ljudnivån från bergtäkten kraven på A-vägd ekvivalent ljudnivå dagtid om 50 dB vid fastigheten Axtorp 1:5.

När det gäller transporter till och från verksamheten hänvisar Skanska till ett avgörande från Högsta domstolen den 21 juni 2004, mål T2223-03, som anger att en rimlig avvägning ska göras när man kräver redovisning av miljökonsekvenser av transporter till och från en verksamhet inom verksamhetens närområde. I avgörande den 23 mars 2005, mål nr M 9336-02 fastslog Miljööverdomstolen att bedömningen av närområde ska göras utifrån verksamhetens miljöpåverkan. När det gäller buller kan närområdet begränsas till det område som störs av buller från anläggningen i fråga. Bullerspridningen från verksamheten är begränsad och Skanska anser därför att bostäder utmed väg 13 ligger utanför det närområde till täktverksamheten inom vilket transporter som följd företag ska beaktas i prövningen.

Sevesoanläggning

Planerad verksamhet är klassad som Sevesoverksamhet till följd av hantering av mer än 10 ton sprängmedel i samband med sprängning samt förvaring och hantering av eldningsolja. Verksamheten faller inom kraven för den lägre kravnivån enligt Sevesolagstiftningen. Normalt används ca 15 ton sprängmedel vid ett spräng-tillfälle. Vid enstaka specifika sprängtillfällen används maximalt ca 30 ton. Antalet sprängtillfällen är ca 10 per år.

Ett handlingsprogram, i enlighet med 8 § lagen (1999:318) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för den planerade verksamheten har upprättats. De faktorer som i huvudsak bedöms kunna ge upphov till en allvarlig kemikalieolycka är personskada vid transport och hantering av explosiva varor samt sprängarbete respektive läckage i samband med transport och hantering av produkter i samband med laddning/sprängning.

Vattenverksamheten

Verksamheten måste bedrivas i torrhet, vilket innebär behov av bortledning av grund- och ytvatten. Detta kan möjligtvis innebära påverkan på den sjö, Halvsjön, som ligger öster om brytområdet.

Det grundvatten som läcker in kommer att samlas upp i lågpunkt i täktbotten och ledas bort genom pumpning via sedimentationsdammar för kväverening till recipient. Då vatten avleds från brytningsområdet blir grundvattenflödet riktat in mot täkten. Täktbotten inom brytningsområdet utgörs av undersprängt berg med en mäktighet på 1-2 m, den s k "sylvan". I nuläget är pumpgropen belägen i den östra delen av gällande brytningsområde.

Bortledning av vatten kommer delvis att ske till Halvsjön för att upprätthålla sjöns normalnivå. Bortledningen kommer även att ske genom pumpning i brytområdets sydvästra del för avledning till mindre vattenförekomst söder om täkten. Enligt den hydrogeologiska utredningen kommer bortledning av inläckande vatten att uppgå

till i genomsnitt 21 l/s (både yt- och grundvatten) vid fullt utbruten täkt. Mängden är beräknad efter att sökanden bryter ner till +22 m ö h i hela brytområdet vilket inte kommer att ske. Detta innebär att den genomsnittliga bortledningen av grund- och ytvatten kommer att uppgå till knappt 663 000 m³/år vid fullt utbruten täkt.

Skanska genomför alltid kontroll av de massor som körs in, för att på så sätt ha kontroll över innehåll i de massor som kommer att hanteras i verksamheten för återvinning. Detta innebär att sannolikheten för att lakvatten innehåller några högre halter av miljöskadliga ämnen är liten. Utgående vatten kommer att renas på så sätt som anges i ansökan. Skanska vidtar kontinuerlig kontroll för att säkerställa att halterna i utgående vatten inte överskrider föreskrivna halter.

Avrinningen från område där externa massor hanteras i brytningsområdet sker mot pumpgrop oavsett var inom brytningsområdet som massorna hanteras. Vattnet som avleds via pumpgropen avleds via sedimentationsdammar där kontroll av vattenkvalitet föreslås ske.

Då syftet inte är att tillgodogöra sig vattnet och såväl möjligheter som skäl att aktivt begränsa inläckaget saknas, finns inte heller skäl att kvantitativt villkora volymen. Istället är det Skanskas uppfattning att kontroller av eventuella effekter är det som primärt kan tillgodose omgivningens och miljöns intresse. Med beaktande av den påverkan som Skanska kan ha bidragit till avseende avsänkning av Halvsjöns vattennivå kommer Skanska att vidta skyddsåtgärder.

Verksamhetsområdet ligger inom Rönne å avrinningsområde och delavrinningsområdet Ovan (623855-132262). Med planerad utvidgning kommer även delavrinningsområdet "Mynnar i Rönne å" (623901-132284) att marginellt beröras. Täkten bedrivs under grundvattenytan idag och i dagsläget avleds utpumpat vatten från täkten via sedimentationsdammar belägna i den södra delen av verksamhetsområdet. Bortledningen av vatten sker mot mindre vattendrag som i sin tur går vidare mot Rönne å som omfattas av miljökvalitetsnormer (MKN) för ytvatten

enligt 5 kap. miljöbalken. Möjlighet finns även från vintern/våren 2018 att leda vatten via sedimentationsdamm och dagvattenledning till Halvsjön, från Halvsjön avrinner vattnet också mot Rönneå. Inget vatten, varken grund- eller ytvatten, som omfattas av MKN, berörs direkt av pågående eller planerad verksamhet.

Korrelationer mellan variationer av Halvsjöns vattenyta, årsnederbörd och årsvolym av pumpvatten, kombinerade med förekomst av en bred förkastningszon mellan sjön och täkten, indikerar att det finns samband mellan täktbottensänkning i täktens centrala del och minskning av Halvsjöns vattenyta.

När täkten utökas areellt och på djupet kommer avsänkning av berggrundvattnet att utökas i spricksystem i direkt anslutning till täkten. En hydrogeologisk utredning visar att planerad brytning kommer att påverka grundvattennivåerna lokalt. Utifrån vad som framkommit i den hydrogeologiska utredningen har Skanska anpassat brytnivåerna för att inte medföra risk för ytterligare påverka den intilliggande Halvsjöns vattennivå. Av den utredning som tagits fram framgår att brytning ned till +22 inte bör ske inom en zon i direkt förlängning av Halvsjön. Brytning inom denna zon begränsas till nivån +41 m ö h.

Inom influensområdet för grundvattenavsänkning i berg finns inga enskilda brunnar för vatten- eller energiförsörjning. Inga grundvattenberoende ekosystem, utöver Halvsjön, bedöms påverkas av nuvarande eller planerad verksamhet.

I och med att täkten fördjupas kommer det krävas att fortsatt pumpning av vatten från täktbotten och ut från verksamhetsområdet sker. En större vattenvolym än i dagsläget kommer att behöva avledas när täkten är helt utbruten, ca 21 l/s jämfört med dagens ca 8 l/s. En utökning av magasinsvolymen görs genom att sedimentationsdammarnas kapacitet ökas, i enlighet med vad som anges i den tekniska beskrivningen, samt att pumpen tillåts gå en större del av tiden än idag, vilket innebär att planerad utökning inte innebär någon ökad flödesbelastning nedströms. Under syn, i samband med huvudförhandlingen, uppdagades att den

avledande kapaciteten för det nedströms belägna markavvattningsföretaget Axtorp I och II av år 1951 bedömdes vara lägre än vad som tidigare beräknats. Till följd av detta har sökanden i ett senare yttrande anfört att sedimentationsdammens utbredning behöver utökas och dess volym uppgå till 4 500 m³.

Nordväst om verksamhetsområdet finns en större våtmark, Järnlöse mosse. Mossen är skogsbevuxen och genomkorsas av ett äldre dikningssystem och tillrinning till mossen sker från omgivande mark och två mindre vattendrag. En mer detaljerad studie av avrinningsförhållandena visar att den planerade täktverksamheten inte kommer att påverka avrinningsförhållandena till Järnlöse mossen.

Ungefär 300 m nedströms täkten ligger markavvattningsföretaget Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 vilket avvattnar jordbruksmarken kring Axtorp.

Skanska har låtit utreda dagens påverkan på markavvattningsföretaget genom en kapacitetsutredning. Av utredningen framgår att flödeskapaciteten för dikningsföretaget, beräknad utifrån inmätningar, är 138 l/s. Kapaciteten gäller ledningar som rensats och underhållits. Vid regn med 5 och 10 års återkomsttid har ledningarna inte tillräcklig kapacitet i dagsläget. För att inte överbelasta markavvattningsföretaget (som även utan bergtäktens vattenflöde är underdimensionerat för 5 och 10 års regn) kommer en utökning av magasinsvolymen göras genom att kapaciteten i bergtäktens sedimentationsdammar kommer att ökas, i enlighet med vad som anges i den tekniska beskrivningen och ovan, samt att pumpen tillåts gå en större del av tiden än idag, vilket innebär att planerad utökning inte innebär någon ökad flödesbelastning nedströms.

Beräkningsresultat ger en tydlig indikation på att fortsatt och utvidgad verksamhet kommer att medföra ett behov av att reglera vattenavledningen från täktområdet. För att täktverksamheten i framtiden inte ska påverka markavvattningsföretaget jämfört med tiden innan täkten etablerades får utgående flöde inte överstiga 22 l/s.

Planerad verksamhet innebär därmed ingen ytterligare påverkan i form av ökad erosion eller översvämning och inte heller på det nedströms förekommande markavvattningsföretaget.

Efterbehandling

När brytningen i Össjö avslutas är avsikten att marken ska återgå till naturmark. Om ingen fortsättning sker efter ett eventuellt meddelat tillstånd kommer brytningsområdet efterbehandlas som sjö, och sjön förväntas efterhand få en yta på ca 60 m ö h. Med anledning av sökandens yttrande efter huvudförhandlingen har senare preciserats att nivån på dammens vattenyta kommer att ligga på ca +60,5. Det finns dock möjlighet att vid behov justera denna nivå i samband med att den slutliga efterbehandlingsplanen lämnas in, då den lägsta nivån kring brytområdet ligger på +62 där det planerade utloppet ska anläggas.

Utloppet efter dammen kommer att ligga på en lägre nivå än dammen, precis som i dagsläget. Nivåskillnaden mellan täktsjön och utloppet gör att all avrinning kommer att ske naturligt via självfall.

Bergbranter lämnas kvar mot sjön för att gynna biologisk mångfald samt att en bohylla tillskapas.

Skanska har inte för avsikt att efterbehandla täkten med externa massor, utan avser endast nyttja avbaningsmassor från den egna verksamheten i samband med efterbehandling av täkten.

Miljökonsekvensbeskrivning

Nollalternativet i en miljökonsekvensbeskrivning ska beskriva miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling i en given framtid om den nya verksamheten inte genomförs. Nollalternativet är en beskrivning av aktuella förhållanden tillsammans med de åtgärder och den förändring som kan förväntas genomföras även om tillstånd inte meddelas för verksamheten. Skanska menar att en beskrivning av

nollalternativet följaktligen inte ska omfatta en beskrivning av läget innan tälkten etablerades. I miljökonsekvensbeskrivningen har miljöpåverkan och konsekvenser beskrivits jämfört med nuläget, där även den totala miljöpåverkan framgår och nollalternativet. Ansökan beskriver inte enbart planerad verksamhets miljöpåverkan jämfört med nuläget, utan den totala miljöpåverkan till följd av vattenbortledningen inkluderar även den vattenbortledning som redan har skett.

Boendemiljö till följd av bullerpåverkan

Ljudnivåer kan formuleras som den genomsnittliga ljudnivån, under en viss tidsperiod eller, den maximalt momentana ljudnivån. Riktvärden har lagts fast för buller från industrier och dessa riktvärden är utgångspunkt för bedömning av bullerstörningarnas omfattning.

En bullerutredning har tagits fram som visar på den framtida bullerpåverkan, beräknat som värsta fall, i omgivningen till följd av planerad verksamhet. Bullerutredningen visar att beräknade ekvivalenta ljudnivåer innehåller Naturvårdsverkets riktvärden för samtliga tidsperioder. Omgivningspåverkan i form av buller och de negativa effekterna bedöms därför bli små. Bullerpåverkan kommer att ske vardagar under en stor del av året och pågå under hela tillståndstiden varför de negativa konsekvenserna bedöms som långvariga men små.

Nollalternativet innebär att verksamheten är avslutad år 2026 och det uppkommer inget externt industribuller från verksamhetsområdet som kommer att påverka omgivningen. Konsekvenserna blir att störningarna för boende, i form av buller helt uteblir/blir av betydande mindre omfattning i nollalternativet jämfört med planerad verksamhet och nuläget.

Boendemiljö till följd av vibrationer och luftstöt våg

Den pågående och planerade verksamheten innebär att sprängningar sker för att bryta ut berg ur marken. Sprängning i berg orsakar vibrationer i marken och kan även ge upphov till en luftstöt våg. För vibrationer och luftstöt våg till följd av

sprängning finns vedertagna riktlinjer med avseende på nivåer i bostadshus, för att minimera störning för människor. En riskanalys med avseende på sprängnings-inducerade vibrationer och luftstöt våg har tagits fram. Med föreslagna skydds-åtgärder bedöms gällande riktlinjer avseende vibrationsnivåer i bostadshus samt luftstöt våg kunna innehållas med god marginal.

De negativa konsekvenserna, bestående i en tillfällig störning som kan upplevas vid några eller samtliga av de årliga sprängningar som sker, vid närliggande bostadshus bedöms med angivna skyddsåtgärder innebära en liten negativ konsekvens.

Nollalternativet innebär att verksamheten är avslutad år 2026. När själva bergbrytningen upphört kommer därmed påverkan för närboende i form av vibrationer och luftstöt våg till följd av sprängning helt att utebli. Konsekvenserna blir att inga störningar för boende, i form av vibrationer och luftstöt våg till följd av sprängning kommer att förekomma vid nollalternativet och konsekvenserna bedöms som positiva.

Boendemiljö - luftmiljö till följd av avgasutsläpp och damning från anläggningen

Verksamheten kan idag innebära omgivningspåverkan i form av damning. Damning uppstår framför allt vid borrhning, krossning och sortering, upplagshantering, lastning av lastbil samt vid transporter. Utsläpp till luft sker från avgaser från arbetsmaskiner och interna transporter. Även ett asfaltverk i produktion ger utsläpp till luft, i form av stoft, till följd torkningen av stenmaterial och för att få erforderlig temperatur på asfaltmassan.

Då verksamheten avses utökas kan utsläpp av avgaser från verksamheten vissa år öka jämfört med idag. Utvecklingen går dock mot renare motorer även om det inte går att förutsäga hur stor minskning av utsläpp som kan förväntas utifrån det.

Skanska arbetar dock aktivt med att minska fordonsparkens utsläppspåverkan och att förbättra logistiken så att onödiga transporter undviks. Skanska använder en modern maskinpark. Maskinparken förnyas kontinuerligt och därmed skärps kraven på vad maskinerna får släppa ut för avgaser.

För att minska dammbildning ska upplags- och vägytor bevattnas vid torr väderlek. För asfaltverket föreslås villkor om utsläpp av stoft och stoftavskiljning kommer att installeras på asfaltverkets skorsten.

För boende på några hundra meters avstånd från tälten bedöms påverkan i form av damning och avgasutsläpp, med angivna skyddsåtgärder, generellt bli liten. Vid mycket torr väderlek och ihållande vind som ligger på från verksamhetsområdet mot respektive bostadshus kan viss störning av damningspåverkan förekomma. Någon hälsorisk bedöms dock inte förekomma. Då verksamheten kommer att pågå under många år kan påverkan antas vara långvarig även om den förekommer enstaka gånger per år för den enskilde. De negativa konsekvenserna bedöms därför bli långvariga men små.

Nollalternativet innebär att den planerade verksamheten inte kommer till stånd och de utsläppen till luft från den totala verksamheten uteblir lokalt och en nollalternativet innebär därför en positiv konsekvens lokalt jämfört med valt alternativ.

Friluftsliv och rekreation

Inget område av riksintresse för friluftslivet berörs av den befintliga eller planerade täktverksamheten. Inga särskilda rekommendationer finns med avseende hänsyn till friluftslivet i den gällande kommunala översiktsplanen.

Ytterligare mark, som idag är allmänt tillgänglig, avses tas i anspråk med planerad verksamhet. Utökningen innebär att del av en befintlig skogsbilväg behöver flyttas. Den nya sträckningen av skogsbilvägen kommer, efter fullt utbruten täkt, att i delar komma närmare den pågående verksamheten. I övrigt sker ingen ytterligare påtaglig påverkan på friluftslivet jämfört med idag, funktionen med en lättillgänglig passage av täktområdets västra och norra sida kommer att kvarstå.

Lokalt bedöms den utökade verksamheten innebära liten och långvarig negativ konsekvens avseende friluftsliv och rekreation, med hänsyn till tagen till att planerad verksamhet lokaliseras till ett område som redan idag är i anspråktaget för täktverksamhet.

Nollalternativet innebär på sikt att marken i anslutning till den blivande täktsjön kommer att ingå i övrigt skogsbruk inom fastigheten. Omgivningspåverkan kan antas blir densamma som för övrig skogsbruksmark inom fastigheten Össjö 31:13, d v s gallring och skogsavverkning kan komma att ske på sikt.

Yt- och grundvattenmiljö

Verksamhetsområdet ligger inom Rönne å avrinningsområde och delavrinningsområdet Ovan (623855-132262). Med planerad utvidgning kommer även delavrinningsområdet "Mynnar i Rönne å (623901-132284) marginellt att beröras.

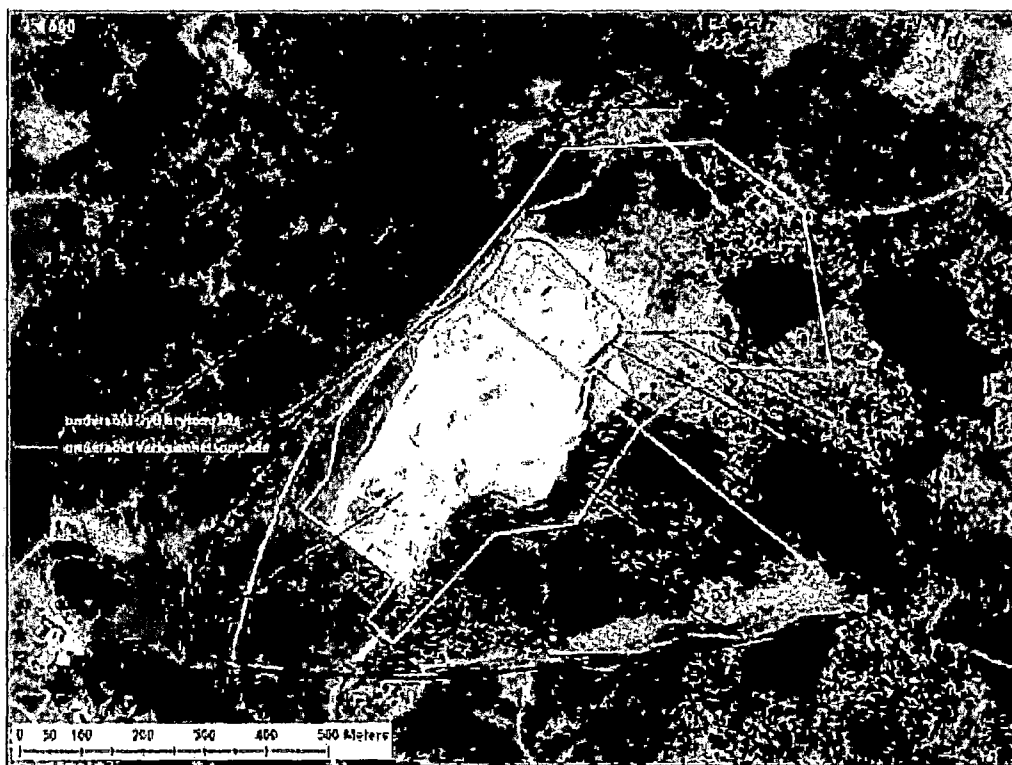
Täkt bedrivs under grundvattenytan idag och i dagsläget avleds utpumpat vatten från täkten via sedimentationsdammar belägna i den södra delen av verksamhetsområdet. Bortledningen av vatten sker mot mindre vattendrag som i sin tur går vidare mot Rönne å som omfattas av miljökvalitetsnormer (MKN) för ytvatten enligt 5 kap. miljöbalken. Möjlighet finns även från vintern/våren 2018 att leda vatten via sedimentationsdamm till Halvsjön, från Halvsjön avrinner vattnet också mot Rönne å. Inget vatten, varken grund- eller ytvatten, som omfattas av MKN, berörs direkt av pågående eller planerad verksamhet.

Korrelationer mellan variationer av Halvsjöns vattenyta, årsnederbörd och årsvolym av pumpvatten, kombinerade med förekomst av en bred förkastningszon mellan sjön och täkten, indikerar samband mellan täktbottensänkning i täktens centrala del och minskning av Halvsjöns vattenyta.

När täkten utökas areellt och på djupet kommer avsänkning av berggrundvattnet att utökas i spricksystem i direkt anslutning till täkten. En hydrogeologisk utredning

visar att planerad brytning kommer att påverka grundvattennivåerna lokalt. Utifrån vad som framkommit i den hydrogeologiska utredningen har Skanska anpassat brytnivåerna för att inte medföra risk för ytterligare påverka den intilliggande Halvsjöns nivå. För att upprätthålla nivån i Halvsjön, till följd av nuvarande påverkan, kommer Skanska under drifttiden, vid behov, avleda en viss andel vatten till Halvsjön.

Inom influensområdet för grundvattenavsänkning i berg finns inga enskilda brunnar för vatten- eller energiförsörjning. Inga grundvattenberoende ekosystem, utöver Halvsjön bedöms påverkas av nuvarande eller planerad verksamhet. Under huvudförhandlingen klargjordes att influensområdets avgränsning motsvarar en avsänkning med ca 1,0 m vad gäller grundvatten i berggrundsakvifären.

Figur 1. Influensområdet

I och med att täkten fördjupas kommer det krävas att fortsatt pumpning av vatten från täktbotten och ut från verksamhetsområdet sker. En större vattenvolym

kommer att behöva avledas när täkten är helt utbruten jämfört med nuläget. En utökning av magasinsvolymen görs genom att sedimentationsdammarnas kapacitet ökas, vilket innebär att planerad utökning inte innebär någon ökad flödesbelastning nedströms.

Sammantaget bedöms de negativa konsekvenserna, efter genomförda skyddsåtgärder, med hänsyn till avsänkningen av grundvattnet inom brytningsområdet bli små och långvariga.

Verksamheten kan förväntas ge utsläpp till ytvatten i form av grumling och sprängmedelsrester (kväve). Läckage från arbetsfordon och förvarade kemikalier kan förekomma.

Tillförsel av kväve och suspenderat material förväntas ske under tåktens hela tillståndstid varför de negativa konsekvenserna sammantaget bedöms bli små och långvariga.

Nollalternativet innebär att nuvarande täktverksamhet och pågående grundvattenbortledning avslutas senast 31 december 2025. Det forna brytningsområdet kommer efter hand att fyllas med vatten upp till bräddutloppsnivån som anläggs ca 62 meter över havet. Vattenkvaliteten i grundvattensjön kommer att variera naturligt och flödet ut från området kommer att få en naturlig variation utifrån de nederbördsförhållanden som råder och kommer inte att styras på samma sätt som vid en pågående täktverksamhet.

Inverkan på dikningsföretaget Axtorp I och II av år 1951

Skanska har samrått särskilt med deltagande fastighetsägare i dikningsföretaget där man klart redogjort för att grundvatten kommer att bortledas till dikningsföretaget samt erbjudit ytterligare samråd genom möte för den som önskar. Samrådets omfattning har varit tillräckligt för att förstå de effekter för dikningsföretaget som kan följa av verksamheten. Detta framgår också av samrådsredogörelsen.

Skanska har låtit genomföra en kapacitetsutredning av flödena i markavvattningsföretaget. Av utredningen och senare yttrande efter huvudförhandlingen framgår bland annat att ledningarna i denna del av markavvattningsföretaget delvis har bytts ut till större dimensioner och att kapaciteten efter inmätning har beräknats till 138 l/s, med hänsyn till att rörledningen mellan intagningsbassäng och brunn nr 4 i markavvattningsföretaget är den ursprungliga.

Skanska har därutöver gjort kompletterande flödesberäkningar. Beräkningen innefattar flödesförhållanden i en beräkningspunkt innan täkten etablerades och vid fullt utbruten täkt. Av beräkningsresultaten framgår att fortsatt och utvidgad verksamhet kommer att medföra ett behov av att reglera vattenavledningen från täktområdet. Skanska anger att det befintliga dammsystemet inom verksamhetsområdet är planerat att utökas för att bibehålla uppehållstid och säkerställa rening vid ett ökat långtidsmedelflöde.

För att täktverksamheten i framtiden inte ska påverka markavvattningsföretaget jämfört med tiden innan täkten etablerades får utgående flöde inte överstiga 22 l/s. Detta säkerställs genom att skapa en reglervolym i dammsystemet.

Utflödet av vatten från täkten kan på ett tillräckligt och fullgott sätt regleras genom skyddsåtgärder så att Axtorp I och II dikningsföretag inte kommer att påverkas. Sådana åtgärder är bl.a. utökad reglervolym i sedimentationsdamm.

Mot bakgrund härav anser Skanska att det inte finns något skäl till att Skanska ska ingå som delägare i markavvattningsföretaget.

Naturmiljö

Inga Natura 2000-områden eller naturreservat finns registrerade i täktens närhet. Inget område av riksintresse för naturvård, enligt 3 kap 6§ miljöbalken, berörs. Området kring Halvsjön och Långsjön ingår i det kommunala naturvårds-

programmet (område 56, Össjö skog), med intresseaspekter så som flora, fauna, geologi och friluftsliv. Det direkt berörda området har dock detaljkarterats på fältnivå och inventeringen visar att den planerade utökningen, efter anpassning, inte berör något område med unika eller höga naturvärden.

Den planerade utökningen av yta för brytnings- och verksamhetsområdet kommer innebära att ny oexploaterad mark tas i anspråk för brytning. Det berörda området domineras av skogsbestånd med olika karaktär, från öppna hyggen till mogen skog. Utökningen av brytningsområdet åt nordost berör en biotop, med ekskog med ett påtagligt inslag av tall, gran och bok. Området hyser inte någon naturvårdsart som är fridlyst eller rödlistad. Naturvårdsobjektet har ett lokalt värde som genom planerad verksamhet efter hand helt kommer att försvinna.

En liten utökning av verksamhetsområdet planeras i sydost, för att tillskapa en större yta i anslutning till täktens infart. Denna utökning berör en biotop, med tall- och ekskog. Biotopen har ett lokalt värde som genom planerad verksamhet kommer att minska något i yta.

Lokalt försvinner små ytor med påtagligt naturvärde. Inga höga naturvärden berörs direkt eller indirekt och de negativa konsekvenserna bedöms därför som små och långvariga.

Nollalternativet innebär att den planerade utvidgningen av brytnings- och verksamhetsområdet inte kommer till stånd och på kort sikt kommer skogen kvarstå och dess naturvärden får finnas kvar som idag. Nollalternativet innebär därmed en positiv konsekvens för den lokala naturmiljön jämfört med planerad verksamhet. På fastigheten bedrivs ett aktivt skogsbruk, på lång sikt kan hela eller delar av skogsbeståndet komma att avverkas och skogsbeståndet föryngras.

Kulturmiljö och landskapsbild

Varken det nuvarande eller det planerade verksamhetsområdet för tåkten berör direkt något område som är av särskild betydelse för landskapsbilden. Inget område av riksintresse, enligt 3 kap 6 § miljöbalken, för kulturmiljövård berörs. Området ligger i skogsbygden, i yttersta kanten av Sydsvenska höglandet, men bara någon kilometer från randen av Ängelholmsslätten i sydväst. Fornlämningarna i området utgörs av fossil åkermark i form av röjningsrösen och stengårdsgårdar. Området har varit utmark och under stor del av historisk tid hört under Össjö gård/säteri.

En arkeologisk utredning har genomförts som underlag för ansökan om tillstånd. Vid utredningen påträffades lämningar som av Länsstyrelsen inte har bedömts utgöras av fornlämningar, en hålväg och två odlingsrösen. Dock är odlingsrösen registrerade som fornlämning av Riksantikvarieämbetet, varför tillstånd krävs för ingrepp i dessa. Skanska åtar sig att söka tillstånd för borttagande av fornlämningarna innan brytning påbörjas inom 50 m från dessa. Utökningen av brytningsområdet innebär att en nyupptäckt hålväg och två mindre röjningsrösen kommer att tas bort. Det fysiska ingreppet bedöms ge en marginell/liten lokal påverkan på kulturmiljön. De negativa konsekvenserna bedöms bli små och permanenta. Området är redan idag påverkat av täktverksamhet och det ytterligare ingreppet i landskapet bedöms endast ha lokal påverkan för de som vistas i direkt anslutning till området.

Nollalternativet innebär att det utökade fysiska ingreppet i marken uteblir jämfört med planerad verksamhet. Detta medför en marginell - liten positiv konsekvens jämfört med planerad verksamhet med hänsyn till inverkan på landskapsbilden lokalt. I nollalternativet kan markingreppet jämföras med dagens situation, vilket innebär att upplevelsen av de nyupptäckta kulturhistoriska lämningarna inte förändras jämfört med idag och innebär en positiv konsekvens jämfört med planerad verksamhet.

Konsekvenser av följdverksamhet i form av transporter, luft och klimat

Transport av färdigprocessade bergmaterialprodukter från området ut till marknaden sker på lastbil via en drygt 1 km lång, in- och utfartsväg med anslutning mot väg 13. tillfartsvägen är speciellt byggd för täktverksamheten. Korsningen är väl lokaliserad på en lång raksträcka på väg 13.

Lokalt och regionalt kan transporterna främst påverka genom luftutsläpp från lastfordonen och damning från vägen samt trafiksituationen. Inga bostadshus finns idag i direkt anslutning till korsningen mot väg 13. Den planerade ökade följdverksamheten i form av ökad trafik bedöms inte inverka på möjligheterna att innehålla miljökvalitetsnormerna lokalt/regional.

Nollalternativet innebär att produktionen i täkten upphör och även transporter till och från täkten. Lokalt och regionalt innebär detta mindre omgivningspåverkan utmed v 13. Trafikbelastningen på korsningen mot väg 13 kommer i princip att upphöra alternativt blir betydligt mindre jämfört med nuläget och med planerad verksamhet.

Nollalternativet innebär att bergmaterialet får tas ur andra befintliga täkter i regionen, men årsvolymen på dessa kan inte tillgodose marknadens behov i regionen. Fler bergmaterialtransporter behöver bli längre än de är idag och material från transporteras från andra regioner till nordvästra Skåne. Medeltransporten kan antas bli längre, vilket ger ett större utsläpp till luft.

Risk och säkerhet

Tänkbara haverier och olyckor vid arbetsplatsen kan främst relateras till sprängningar samt fall och ras vid bergbranter. Olycksrisker för allmänheten och omgivande miljö som kan förekomma i samband med täktverksamhet är maskinhaverier med risk för utsläpp till mark- och vatten, risken för fallolyckor och stenkast. Verksamheten är en s k Sevesoverksamhet enligt den lägre kravnivån till följd av hantering av sprängmedelshantering.

För att minimera risken för att allmänheten utsätts för dessa risker begränsas tillgängligheten till området. Verksamhetsområdet är avgränsat med staket så att man inte oavsiktligt kan hamna nära utsprängd bergbrant.

I den verksamhet som bedrivs av Skanska finns rutiner för att fortlöpande identifiera olycksrisker och för att kunna reagera i händelse av olyckor och nödsituationer. Som ett led i detta ingår både utbildning och övning. Endast personer med rätt kravutbildning och praktisk erfarenhet hanterar sprängämnesprodukter. Övriga skyddsåtgärder består bland annat av beredskap vid läckage av sprängmedel, i form av exempelvis lättillgängligt absorberingsmedel och möjlighet till invallning med jord. För att förebygga personskador kommer Arbetsmiljöverkets föreskrifter om sprängarbeten att följas.

Liksom vid entreprenadarbeten kan det förekomma haverier med exempelvis arbetsmaskiner. Till följd av skador eller haverier med t ex drivmedelstankar, cisterner, hydraulslangar kan utsläpp ske av oljeprodukter till mark och vatten. Skanska har riskberedskap för oförutsedda utsläpp till mark och vatten till exempel genom nära tillgång till absorptionsmedel, anvisad uppsamlingsplats för föroreningar och oljeavskiljare. All personal genomgår utbildning riskberedskap, i enlighet med vårt miljöledningssystem. Kemiska produkter och material lagras, läggs upp och hanteras på sådant sätt att spill och läckage kan fångas upp och inte orsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller för miljön.

Miljökvalitetsnormer och miljömål

Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel och syftar till att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor. En miljökvalitetsnorm kan gälla högsta tillåtna halt av ett ämne i luft eller vatten. Det har i MKB bedömts som relevant att redovisa den planerade verksamhetens inverkan på möjlighet att nå miljökvalitetsnormer för luft och ytvattenmiljö.

ska användas i ekvationen är höjd över tät botten (akviklud). I beräkningen har dock höjden i meter över havet använts vilket inte är korrekt såvida inte det är tänkt att akvikluden av någon oklar anledning skulle ligga vid havsnivå. I utredningen har också Thiems ekvation för öppen akvifer använts för att beräkna K i berg baserat på observerat inflöde i tälten. Även i denna beräkning har höjd över havet istället för höjd över akviklud använts. I beräkningen i utredningen blir resultatet $K = 6 \times 10^{-7}$ m/s. Om höjd över akviklud används istället blir K enligt SGU:s beräkningar betydligt högre med samma parametrar i övrigt ($K = 2 \times 10^{-6}$ m/s). Om K är högre än vad tidigare beräknats skulle det medföra ett högre inflöde och större influensområde för den utökade tälten än vad som redovisas i utredningen. Baserat på utvärderingsprotokoll av slugtester och provpumpning verkar det som om slugtester har genomförts i samband med start av provpumpning i P5. Det är inte lämpligt att göra på det sättet eftersom ett slugtest ofta medför en mycket större tryckstörning än vad som kan förväntas som respons vid en provpumpning. Det är önskvärt med ostörda förhållanden ett tag innan och efter pumpstart. Responser i omkringliggande borrhål under provpumpningen i P5 är därför mycket svåra eller omöjliga att tolka. Utvärdering och slutsatser som redovisas avseende pumptestet anser SGU därför vara mycket osäkra.

Enligt MKB har sökande "anpassat brytnivåerna för att inte medföra risk för ytterligare påverka den intilliggande Halvsjöns nivå". Med detta avses att en del av tälten får begränsad brytnivå på +41 m.ö.h. medan andra delar hamnar på +22 m. ö.h. Som SGU tolkar denna plan är alltså tanken att de djupare delarna (+22 m ö.h.) inte skulle dränera området med begränsad brytnivå.

I MKB diskuteras effekter på Halvsjön i fråga om avsänkning, vilket enligt ansökan kommer att kompenseras med hjälp av återpumpning av vatten från tälten till Halvsjön. Detta bör medföra att omsättningen i Halvsjön ökar. SGU ser dock i ansökan ingen diskussion om eventuella effekter på växt- och djurliv i Halvsjön på grund av den ökade omsättningen.

I ett senare yttrande konstaterar SGU att Skanska nu har kompletterat och förtydligat på ett lämpligt sätt, att en jämförelse mellan påverkansområde från en numerisk modellering och analytisk beräkning respektive strukturgeologisk bedömning utförts. Eftersom den analytiska beräkningen inte har gjorts om anser SGU att man ska bortse från dessa resultat och istället förlita sig på resultaten från den numeriska modelleringen. SGU anser vidare att horisontella sprickplan inte verkar medföra en stor risk för betydande flöde.

Ängelholms kommun, myndighetsnämnden, lämnar följande synpunkter.

- Med hänvisning till den påverkan som bolaget haft och alltjämt har på omgivningen begränsas tillståndet till att gälla i maximalt 15 år. Den högsta tillåtna uttagna totalmängden reduceras i proportion till tillståndstiden så att de maximala mängder som bolaget angett i sin ansökan som maximalt årsuttag inte överskrids.
- Nämnden vill påpeka att det är av vikt att frågan om bolagets nuvarande och framtida påverkan på grundvattennivån i området samt ytvattenförekomsten i omkringliggande vattendrag, med speciellt fokus på Halvsjön, uppmärksammas och att tillståndet förenas med lämpliga villkor för att minimera och vid behov åtgärda oacceptabel påverkan på yt- och grundvatten.
- Bolagets påverkan på trafiken i området är idag redan kännbar och nämnden ser positivt på att Trafikverket är inkopplade i ärendet.
- Att kontrollprogram avseende bl.a. omgivningspåverkan, externa massor och sedimentationsdammens funktion ska tas fram. Revidering av kontrollprogrammet ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten avseende val av provtagningspunkter, mätmetoder, frekvens och analyser.
- Att bolaget utreder behovet av bullerdämpande åtgärder i samband med förändringar i verksamheten.

- Att vibrationer till följd av sprängning som riktvärde inte får överstiga 4 mm/s i berörda bostäder.
- Att arbetstiderna för utlastning och transport begränsas till kl. 06-18 samt att uttransporter får ske dygnet runt under maximalt 50 dygn/år.
- Att asfaltverksamhet inte får bedrivas under fredags- och lördagskvällar, eller under helgaftnar och helgdagar. Asfaltverksamhet får under juni, juli och augusti bedrivas dygnet runt under ett dygn per gång vid maximalt 10 tillfällen per kalenderår.
- Att slutlig efterbehandlingsplan ska ta hänsyn till den biologiska mångfalden i området samt tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.
- Att villkoren ska vara konkreta och uppföljningsbara för tillsynsmyndigheten

I ett senare yttrande ställer sig Miljö- och tillståndsnämnden bakom Skanskas förslag till villkor rörande vibrationer. I övrigt vidhåller nämnden sitt tidigare beslut från den 1 november 2018, § 81.

Miljö- och tillståndsnämnden anser att frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten ska skjutas upp under en provotid och resultatet av utredningen jämte förslag till villkor ska lämnas in för avgörande i mark- och miljödomstolen.

Under huvudförhandlingen uppger nämnden att de anser att verksamheten är tillåtlig, givet att tillståndstiden blir 15 år. Vidare att provisoriska villkor bör fastställas av mark- och miljödomstolen och utgöra parametrar i förslag till kontrollprogram. Vidare håller nämnden med länsstyrelsen om att det inte behövs provotid för att bestämma villkor för suspenderade substanser och totalkväve.

Länsstyrelsen Skåne anser sammanfattningsvis att verksamheten är tillåtlig under förutsättning att bolagets föreslagna åtgärder avseende återföring av vatten till Halvsjön vidtas och om de villkorsförslag som länsstyrelsen framställer beaktas. Vidare anser länsstyrelsen att lokaliseringen är lämplig, om Halvsjön inte påverkas i oacceptabel grad av tälten.

Avseende buller ifrågasätter länsstyrelsen bolagets yrkande om att bullervillkoret ska ändras från gällande villkor så att dagtid avser 06.00 istället för 07.00. Ingen starkt bullrande verksamhet ska ske förrän klockan 07.00 och det finns således inget behov av att ändra villkoret. Likaså för nattetid. Bolaget har inte motiverat ändringen. Dock överlåter länsstyrelsen frågan att bedöma villkoret om buller och även arbetstid till tillsynsmyndigheten och domstolen.

Nedan redovisas länsstyrelsens slutliga förslag till formulering vad gäller de villkor där de inte delar sökandens förslag.

Vad gäller villkor 2 framfördes under huvudförhandlingen även frågor till sökanden om brytnivån är ner till täktbotten (+ 22) eller ned till underborrning för pumpgrop (+ 21).

2. Uttag av berg och morän får inte ske utanför den på exploateringsplanen markerade gränsen för brytningsområdet. Övrig verksamhet får inte ske utanför den på exploateringsplanen markerade gränsen för verksamhetsområde. Aktuellt brytnings- och verksamhetsområde ska märkas ut i terrängen med väl synliga och varaktiga markeringar.
5. Länsstyrelsen anser att dagtid i bullervillkor bör vara 07.00 med tanke på att brytning sker i riktning mot två bostäder. Brytningsgränsen ligger inom ca 350-400 meter för båda bostäderna vilket får anses vara kort. En höjning av möjliga bullervärden från 40 dB(A) till 50 dB(A) mellan 06.00 och 07.00 bedöms inte vara motiverat jämfört med nuvarande och sökt verksamhet.

Bolaget ska enligt ansökan inte bedriva bullrande verksamhet denna tid och därför ställer sig länsstyrelsen undrande till varför villkoret ska ändras till 06.00 när det inte finns behov av det.

13. Externa massor och avfallsmassor som tas in till behandling (utöver asfalt) och som används för anläggningsändamål eller efterbehandling inom tätens verksamhetsområde får inte överstiga nivån för mindre än ringa risk enligt i yttrandet redovisad tabell. Om avfall kan förmodas innehålla andra föroreningsämnen än de i tabellen angivna ämnena får avfallet hanteras först efter riskutredning och godkännande av tillsynsmyndigheten.
15. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras så att spill och läckage inte kan nå omgivningen. Förvaring ska ske på en yta som är ogenomsläpplig för de aktuella ämnena, försedd med invallning eller annan konstruktion till skydd mot utsläpp samt i övrigt utformad så att regnvatten inte ansamlas. Tankar och cisterner ska vara försedda med överfyllnads- och påkörningsskydd. Uppsamlingsvolymen inom respektive invallning ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av övriga behållares volym. Kravet på invallning ska inte avse bitumenprodukter.

Prövotid vatten

Länsstyrelsen anser att frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till Halvsjön samt oljeindex till Rönne å ska skjutas upp under en provotid.

Slutliga villkor ska fastställas av mark- och miljödomstolen. Slutliga villkor för utsläpp till vatten är inte en fråga av mindre betydelse som kan delegeras till tillsynsmyndigheten. Om det hade varit frågor av mindre betydelse hade den inte behövts sättas på provotid utan delegerats direkt till tillsynsmyndigheten.

Därutöver har länsstyrelsen och Skanska olika uppfattning om vilka frågor

som ska sättas på provotid. Frågan om utsläpp av totalkväve och suspenderad substans ska inte sättas på provotid. Däremot ska frågan om villkor för utsläpp av vatten till Halvsjön och oljeindex till Rönne å sättas på provotid och föreslagna utredningsvillkor m.m. framgår av aktbilagorna 49, 75 och 101.

Följande utredningar ska göras under provotiden.

U1. Bolaget ska utreda möjligheterna att, och genom praktiska försök, minska mängderna och halterna kväve i utgående vatten till Halvsjön. Målet ska vara att inte överstiga 1 mg/l. Bolaget ska utreda vilka möjligheter som bolaget kan vidta och kostnaderna för att understiga detta begränsningsvärde. Bolaget ska under provotiden provta utgående vatten varje månad med start efter att reningsanläggningen är på plats. Injustering av anläggningen sker efterhand under provotiden med stöd av provtagningsresultat. Provtagning ska även ske av halten suspenderad substans och oljeindex.

U2. Bolaget ska provta utgående vatten till Halvsjön avseende metaller (både lös och fast fas) enligt villkorsförslag samt PAH minst två gånger per år.

U3. Bolaget ska provta Halvsjön avseende halten totalkväve och suspenderad substans för att utreda vilka bakgrundshalter sjön har i nuläget. Provtagning ska ske fyra gånger jämt fördelat under en tolv månadersperiod med start när tillståndet tas i anspråk.

U4. Bolaget ska provta utgående vatten till Rönne å avseende halten oljeindex minst sex gånger per år.

Länsstyrelsen förtydligar att provtagning ska ske från sedimenteringsdammens utlopp.

Resultatet av utredningen jämte förslag till villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Prövotiden ska inte starta förrän dammsystemet är utbyggt. Bolaget ska omgående efter det att prövotiden inletts anmäla detta till domstolen. Intill dess domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla.

P1. Halten totalkväve i utgående vatten som leds till Rönne å får som årsmedelvärde inte överskrida halten 6 mg/l. 24 månader efter tillståndet har tagits i anspråk får halten totalkväve som årsmedelvärde inte överskrida halten 3 mg/l.

P2. Halten suspenderad substans i utgående vatten som leds till Rönne å får som årsmedelvärde inte överskrida halten 15 mg/l. 24 månader efter tillståndet har tagits i anspråk får halten suspenderad substans som årsmedelvärde inte överskrida halten 10 mg/l. Halten suspenderad substans får momentant inte överstiga 25 mg/l.

P3. Halten oljeindex får inte överstiga 1 mg/l.

Provtagning av utgående vatten från verksamheten ska ske minst sex gånger per år jämt fördelat över året.

Länsstyrelsens övriga synpunkter

Skogsområdet norr om verksamhetsområdet som har inventerats med naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde innehåller äldre bokskog. Om det är möjligt är det önskvärt att skogen inte avverkas inom verksamhetsområdet.

Länsstyrelsen anser att det tydligt bör framgå i ramen för tillståndet att uttaget avser losstaget material, dvs uttaget från fyndigheten i marken. Detta för att undvika missförstånd med vad som begreppet uttag avser. Länsstyrelsen har erfarit att uttag kan tolkas som vägt och utforslat färdigbearbetat material. Detta innebär att material som lämnas inom området inte inkluderas i uttaget material även om det har brutits bort som till exempel upplag, ofyndigt material m.m. Se även dom M 1860-17 vid Mark- och miljödomstolen i Växjö den 28 augusti 2018 för resonemang.

Det bör även framgå tydligt i tillståndsmeningen avseende avfall uppgifter om kategorier och mängden avfall som får hanteras.

Länsstyrelsen anser att bolagets åtagande ska tydligt framgå i domen så de är lätta att följa upp för tillsynsmyndigheterna.

Vad gäller verkställighet anser länsstyrelsen att det ska ske restriktivt i områden där ny mark tas i anspråk. Länsstyrelsen motsätter sig ett verkställighetsförordnande. I det fall domstolen medger verkställighet anser länsstyrelsen att det bör villkoras att det inte avbanas mer yta än vad som bryts under ett år under den tid det tar innan tillstånd erhållits. I sista hand ska verkställighetsförordnandet begränsas till att bara avse nu befintligt brytningsområde.

Prövotidsutredningen utgår från att bolaget hanterar massor med halter mindre än ringa risk. I annat fall bör andra parametrar utredas i provotiden med hänsyn till utsläpp till recipient. Likaså bör ytorna hårdgöras och krav ställas på att allt lakvatten passerar sedimentationsanläggning om andra typer av massor, med risk för föroreningar, får lov att hanteras inom området. Hårdare krav bör ställas på vattnet som leds till Halvsjön.

Det är viktigt att den skyddsåtgärd som överledningen av vatten till Halvsjön innebär tillåts fortsätta även efter det att tillståndet till täktverksamheten har gått ut. I ansökan framgår att pågående vattenbortledning, eller snarare vidareledningen, bidrar till problem med översvämning på betesmark nedströms tåkten. Eftersom det inte kan anses innebära oförutsedd skada bör frågan hanteras inom prövningen. I ansökan framgår att det ska finnas tre förslag för att avhjälpa de uppkomna problemen. Länsstyrelsen har inte ansvar för att bevaka enskilda intressen vad gäller utformningen av skadelindrande åtgärder. Som tillsynsmyndighet över vattenverksamhet vill Länsstyrelsen dock påminna om bestämmelserna kring markavvattnings, och att det exempelvis inte är tillåtet att öka dikningsföretagets

kapacitet, eller på annat sätt utföra ny markavvattning, utan att först inhämta dispens från markavvattningsförbudet samt tillstånd till markavvattning.

Länsstyrelsen anser att vattenverksamheten bör ha möjlighet att fortgå en period efter täktillståndstidens slut för att säkerställa att pumpning till Halvsjön kan fortgå tills nivån har stabiliserats. Det behöver vara tydligt när vattenverksamheten upphör och när tiden för oförutsedd skada med anledning av avsänkningen börjar att gälla. Samtidigt ser Länsstyrelsen en svårighet med att tidsbegränsa ett tillstånd till bortledning av grundvatten, då upphörandet i sig kan vara tillståndspliktigt enligt 11 kap. 22 § miljöbalken. Bedömning av effekterna av upphörd verksamhet kan inte göras årtionden i förväg.

Länsstyrelsen anser att föreslaget belopp (1 450 000 kronor) som ekonomisk säkerhet är för lågt. En beräkning av ekonomisk säkerhet bör göras enligt Miljösamverkan Sveriges modell:

- 4 kr/m² verksamhetsyta (enligt Mark- och miljööverdomstolens dom den 3 april 2012, mål nr M 6204-11),
- 14 kr/m² brytningsområde (uppräknat med KPI från år 2006 då det var 12 kr),
- beräkningen görs för tillståndstiden + 2 år. Uppräkning görs med 2 % per år (riksbankens prognos).

En sådan beräkning baserad på 18,9 hektar brytningsområde och 31,6 hektar verksamhetsområde (12,7 hektar exklusive brytningsområde) visar att säkerheten uppnår ett belopp om 5 383 520 kronor. Länsstyrelsen föreslår att den ekonomiska säkerheten ska uppgå till 5 380 000 kronor eller i andra hand till det högre belopp som domstolen anser är skäligt. Beräkningen följer den modell för uträkning av säkerheter för bergtäkter som förespråkats av miljöprövningsdelegationerna vid ett nätverksmöte den 9 november 2017. Även om en stor del av området ska bli en sjö finns åtaganden i form av säkerhetsåtgärder, naturvårdshänsyn och bortpumpning

av vatten som inom brytningsområdet kan komma att kosta pengar i slutskedet. Bestämningen av säkerhetens storlek måste ske med beaktande av att efterbehandling kan komma att behöva ske i ett läge med sämsta möjliga förutsättningar. Om staten behöver ta över ansvaret skulle även en upphandling behöva göras och kostnaden kan därför inte förutses. Det ska finnas en marginal. Att den schabloniserade metoden kan användas även när en täktsjö ska bildas finner stöd i mark- och miljödomstolens avgörande i mål nr M 4042-17.

Bolaget har yrkat igångsättningstid med utgångspunkt från när tillståndet tas i anspråk. Eftersom bolaget själv väljer när tillståndet tas i anspråk uppfylls inte syftet med att ha en igångsättningstid, d.v.s. att tillståndet förfaller om verksamheten inte kommer igång inom viss tid. Länsstyrelsen anser därför att igångsättningstiden ska räknas från att tillståndet vinner laga kraft.

Länsstyrelsen ser positivt på att bolaget anpassar utsläppen från täktområdet efter vad dikningsföretaget kan mottaga. Länsstyrelsen har inga synpunkter på bolagets förslag till villkor. Dock bör det framgå i villkoret eller i kontrollprogram hur och med vilken frekvens kontroll ska ske.

Länsstyrelsen har inga synpunkter på att dammens volym utökas då den sker inom befintligt verksamhetsområde. Dock anser Länsstyrelsen att täktens bräddavlopp slutligen bör bestämmas (om möjligt) i efterbehandlingsskedet med hänsyn till om det med åren har utvecklats naturvärden i dammen som kan ha krav på en viss vattentillförsel. I nuvarande förslag kommer i normalfallet inget vatten att tillföras dammen då bräddavloppet från täktsjön ligger en meter högre än förväntad vattenyta när det råder balans. Det framgår inte om dammen då periodvis kommer att vara uttorkad. Denna fråga bör kunna delegeras till tillsynsmyndigheten för täkten. Bolaget bör även till tillsynsmyndigheten inkomma med en tydlig ritning över dammens utformning.

Länsstyrelsen vidhåller att pumpning ska ske tills vattennivån i Halvsjön balanseras i förhållande till täktsjön. Bolaget kan ha rätt i sin bedömning att det tar två år men om återfyllningen av täkten inte fungerar som planerat behöver kanske ytterligare pumpning till Halvsjön ske efter två år. Bolaget bör under hela drifttiden och därefter kontinuerligt ha koll på nivåer i sjön för att få statistik på variationer, hur mycket vatten som leds till Halvsjön samt vilka nederbördsförhållanden som råder. Då bör det framgå när bolaget kan minska sitt tillflöde till sjön och så småningom avsluta bortledningen. Det kan vara svårt att i villkor fastställa en exakt nivå i Halvsjön då den varierar naturligt men bolaget bör ha sådan kontroll av nivåerna under åren att en långsiktig sjunkande trend kan uteslutas. Medelvattennivån bör ha återgått och stabiliserats till den tidigare normalnivån. Samråd bör ske med tillsynsmyndigheten för vattenverksamheten innan pumpning avslutas.

Länsstyrelsen Skåne yrkar ersättning för rättegångskostnader med 25 800 kr (moms utgår ej).

Trafikverket har inga synpunkter på aktbilagorna 89 och 93.

Enskilda

Jeroen Tomesen & Chantal Jonkergouw, fastigheten Axtorp 12:18 motsätter sig all utökad verksamhet av bergtäktverksamhet och asfaltverk. Det senare kan lokaliseras till annan plats.

De ställer sig bakom följande synpunkter:

- Det nya förslaget kommer att störa naturliga värden och rekreationsmöjligheter i minst 25 år framöver eller rent av för all framtid. Detta är oacceptabelt av två anledningar:
 - Själva utvidgningen, vilken strider emot den ursprungliga planen.
 - Tidsperioden. 25 år är en orimligt lång tid. De protesterar mot denna långa tidsperiod som de anser är oansvarig gentemot samhället. De

vill säkerställa att det, i det fall man avtalar en tidsperiod, sedan inte kommer att bli möjligt med ytterligare förlängningar.

- De förstår att samhället behöver material för att bygga vägar och för användning vid olika byggnadsprojekt. Össjö har bidragit till detta under de senaste 20 åren och de anser att den nuvarande platsen har levererat sin andel. Att istället göra om området till ett rekreations- och naturområde kommer att skapa ett mervärde för samhället. De anser att en förlängning inte uppvägar mot varken Skanskas och samhällets intressen, med tanke på den alternativa och ursprungliga planen.
- Det har redan uppstått en betydande påverkan på grundvattennivån. Utvidgningen kommer bara att göra detta värre och Skanska kan inte garantera att nuvarande grundvattennivåer kommer att bestå. Detta kan inte bara skada naturliga och miljömässiga värden utan möjligen även det ekonomiska värdet av de omgivande skogs- och jordbruksområdena. Dessa skador och miljökonsekvenser bör beaktas vid ett beslut om bergtäktens utökade storlek och djup.

Ifall en utökad täktverksamhet med en förlängd tidsperiod kommer att godkännas vill de säkerställa att miljöpåverkan och påverkan på omgivningen minimeras genom att kräva följande åtgärder och villkor:

1. I dagsläget verkar Skanska inte göra något för att minska det ljud som skapas av arbetet. Det har inte skapats bullerreducerande anordningar som t ex trädplanteringar eller vallar runt verksamhetsområdet. Endast en begränsad del av omgivningen (sydväst) har varit "skyddade" och delar av det har redan tagits bort i väntan på expanderingen. Faktum är att Skanska planerar att hugga ner fler träd och det finns inga planer för att bygga en ny vall eller plantera nya träd. De vill se detta som en obligatorisk åtgärd i händelse av utökad tillstånd. Som en del av bullernedsättningsåtgärderna borde "krossningsmaskinerna" placeras så djupt som möjligt (-40 m eller

- lägre) och inte på de första nivåerna (-20 eller högre). Krossningsmaskinerna ska också vara utrustade med en bullerreducerande anordning.
2. Det är oklart hur grundvattennivån kommer att påverkas på längre avstånd. De har nyligen borrar en ny, 40 meter djup brunn på sin fastighet. Skanska ska garantera att deras utbyggnad inte kommer att påverka grundvattennivån i grannområdena eller, om den påverkas, vara ansvarig för alla kostnaderna som krävs för att ersätta eller förlänga befintliga vattenbrunnar. Vidare ska Skanska vara ansvarig för all annan miljöpåverkan som en lägre grundvattennivå kan innebära för natur, skog, sjöar och jordbruksmarker.
 3. Till följd av Skanskas expanderings kommer omgivande fastigheter sannolikt att minska i värde. Effekten av utbyggnaden vad gäller ljud, stank, ökad trafikpåverkan, grundvattennivåer och minskade värden för de naturliga omgivningarna kommer att vara negativa. Skanska ska tillhandahålla och bekosta en oberoende konsekvensstudie samt kompensera fullt ut för alla eventuella värdeminskningar. De har inte sett några formella oberoende utredningar om buller- och stanknivåer relaterade till ett asfaltverk och de kräver att detta görs innan något beslut fattas.
 4. Det nuvarande förslaget innebär en ökning av bergtäktens öppettider. Ett asfaltverk kan till och med vara i drift dygnet runt. Detta är oacceptabelt och öppettiden bör därför begränsas till att maximalt omfatta dagens aktuella tider. De som bor i området behöver också kunna koppla av utan att industriella och bullriga aktiviteter pågår i området hela tiden. Hittills har de åtminstone haft lugna helger och kvällar.

I ett senare yttrande anför de att tillståndet ska vara max 5 år. De anser att Skanska inte har besvarat samtliga tidigare synpunkter m.m. som de har lämnat. De kräver bland annat bullervallar på södra, norra och västra sidan innan arbetet påbörjas och att asfaltsverket endast ska få vara öppet maximalt de tider som är idag. Vidare anser de att de har skog på fastigheten Axtorp 12:22 som är belägen inom influensområdet.

Under huvudförhandlingen anför Jeroen Tomesen frågetecken kring utförda bullerutredningar och ifrågasätter bland annat varför inte riktiga mätningar har utförts.

Inger Körner, Ebbarpvägen 14, Össjö undrar, mot bakgrund av många sinande brunnar i området sommaren 2018, hur bergtäkten kommer att påverka deras vattennivå. Om de inte har kvar vatten i sina brunnar, är det då Skanska som ersätter borrande/sprängning efter ny vattenåder och återställning av trädgårdar? Hur kommer det att påverka Halvsjön och Långsjön?

Peter Sylvan motsätter sig med kraft att Skanska Solution beviljas tillstånd att utvidga verksamheten vid Össjö bergtäkt. När Skanska för mer än 20 år sedan fick tillstånd gjorde man det med uttryckliga löften att täkten skulle begränsas till både yta och i tid. De omkringboende ställde sig till slut positiva till Össjö bergtäkt. Det sökte tillståndet betyder en tung lastbil in och ut från väg 13 var 4:e minut. Det är redan nu, ibland, betydande svårigheter att ta sig ut på väg 13. Skanska har tillstånd att ställa ett asfaltsverk i täkten. Den möjligheten nämndes över huvud taget inte när han ställde sig positiv till täkten. Asfalt kan tillverkas där den behövs. Verksamheten har haft betydande påverkan av grundvattnet i området. Att bevilja företaget tillstånd ytterligare en generation fram i tiden finner han oacceptabelt.

Under huvudförhandlingen anför Peter Sylvan bland annat områdets värde för allmänheten vad gäller friluftslivet. Vidare anser han att om tillståndet förlängs ska isåfall asfaltsverket inte placeras inom området.

Mats Andersson, Axtorp 1:5 bestrider bifall till ansökan om tillstånd för utökad täktverksamhet, asfaltstillverkning och grundvattenbortledning. Mats Andersson motsätter sig även att verkställighetsförordnande meddelas. I första hand yrkar han att ansökan på nedan angivna grunder ogillas i sin helhet. I andra hand, för det fall att domstolen finner den samlade verksamheten tillåtlig, yrkar Mats Andersson att tillståndet skall begränsas till den 31 december 2025.

Härutöver yrkar Mats Andersson att mark- och miljödomstolen förelägger Bolaget att, med stöd av den utredningsskyldighet som åligger en sökande i denna typ av mål, utreda de skador och konsekvenser som sökt vattenverksamhet kan komma att medföra på hans fastighet Axtorp 1:5. I andra hand i denna del yrkar Mats Andersson att mark- och miljödomstolen medger honom rätt att på Bolagets bekostnad själv utreda den sökta vattenverksamhetens konsekvenser på fastigheten Axtorp 5:1.

Mats Andersson anför, sammanfattningsvis, följande grunder för bestridande:

Bolaget har brutit mot de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap 2-3 §§ miljöbalken och mot den tillståndsplikt som stadgas i 11 kap 9 § och 10 § miljöbalken. Att den vattenverksamhet som Bolaget under lång tid bedrivit skulle kunna falla under undantagsregeln i 11 kap 12 § miljöbalken är inte möjligt. Enligt bestämmelserna i 16 kap 10 § miljöbalken är Bolaget bevisskyldiga för hur grundvattenförhållandena såg ut vid den tidpunkt vattenverksamheten påbörjades. Bolagets ansökan om tillstånd till vattenverksamhet skall därför prövas med beaktande av dessa förhållanden, innebärande att Bolagets utredning i denna del är bristfällig och inte kan ligga till grund för prövningen. Detta gäller särskilt i MKB redovisat nollalternativ.

Det finns inga uppgifter som talar för att Bolaget ens har ett medgivande från Axtorps dikningsföretag I och II om att få släppa på vatten i dikningsföretagets ledningar än mindre ett tillstånd. Även i denna del har Bolaget således brutit mot bestämmelserna i miljöbalken och lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Det innebär i sin tur att Bolaget inte rätt kunnat utreda vilka konsekvenser som detta medför på dikningsföretaget eller andra enskilda och allmänna intressen. De volymer vatten som avletts från tälten i form av yt- och

grundvatten har i vart fall varit av sådan mängd att de skadat Mats Anderssons marker.

Av kompletteringshandlingarna framgår att total uttagen mängd material förväntas uppgå till total tillståndsgiven mängd material under 2018. Bolaget har alltså, redan sju år innan gällande tillstånd löper ut, brutit ut all tidigare tillståndsgiven volym. Att bedriva sin verksamhet på detta sätt torde stå i strid med tillståndet och särskilt hur Bolaget redovisat miljökonsekvenserna av sin verksamhet. Genom att intensifiera verksamheten har densamma av förklarliga skäl blivit betydligt värre för de närboende. Det skall i denna del på sätt anförts ovan vägas in att Bolaget i samband med den tidigare prövningen åtagit sig att inte söka ytterligare täktillstånd efter 2025.

Bolaget har inte på ett redigt sätt kunnat visa på konsekvenserna av den grundvattenbortledning som redan skett och ej heller för den grundvattenbortledning som man nu söker tillstånd till. Detta är en stor brist och innebär att det inte är möjligt att utreda konsekvenserna av ett tillstånd.

En utökning av täktverksamheten innebär en kraftig utökning av en befintlig, ej tidigare tillståndsprövad grundvattenbortledning från täkten, vilket i sin tur innebär att en betydligt större mängd vatten behöver avledas från täktområdet. En flödesökning om mer än det dubbla torde innebära en kraftigt ökad belastning nedströms i systemet och därmed även en ökad risk för översvämningar nedströms. Redan Bolagets befintliga vattenverksamhet har medfört att marken på Mats Anderssons fastigheten Axtorp 1:5 drabbats av översvämningar och eftersom dikningsföretaget uppenbarligen är underdimensionerat för att ta emot både befintliga och kommande vattenvolymer från Bolaget bedömer han att det finns risk för ytterligare skada.

Det är uppenbart att den lokaliseringsutredning som Bolaget företagit har tydliga brister och enbart skett i syfte att kunna fortsätta bedriva verksamheten på nuvarande plats. Bolaget har i sin lokaliseringsutredning bland annat helt bortsett

från att utreda och utvärdera om och i vilken omfattning vattenverksamhet behöver bedrivas vid respektive lokaliseringsalternativ. Av de parametrar som Bolaget tagit med i sin bedömning saknas bland annat behovet av grundvattenbortledning, påverkan på ytvatten och omkringliggande sjöar samt påverkan på eventuella dikningsföretag.

Mats Andersson anför att ett bortledande om upp till 600 000 m³/år grundvatten som Bolaget yrkar tillstånd till, utan något som helst nyttiggörande av vattnet, redan i sig torde stå i strid med både 1 kap 1 § miljöbalken och 2 kap miljöbalken. Eftersom bortledandet av grundvatten tydligen är en nödvändig förutsättning för fortsatt täktverksamhet är det vattenverksamheten som är dimensionerande för om tillstånd kan medges på plats. Eftersom Bolagets utredning i denna del och på sätt anförts ovan har stora brister och att lokaliseringsutredningen inte ens har med vattenverksamheten som en parameter att bedöma, uppfyller inte Bolagets utredning miljöbalkens krav.

Mats Andersson anser inte att Bolaget kan överlämna åt honom att välja vilken åtgärd som ska vidtas gällande problematiken med översvämningar. Mats Andersson har en rätt att hållas skadeslös och det är upp till Bolaget att vid tillståndsprövningen visa vilka åtgärder som måste till för att problemen ska upphöra ävensom att ansvara för genomförandet i alla avseenden.

Naturinventeringen vid Halvsjön innehåller inte några uppgifter om påverkan på det akvatiska livet. Mats Andersson vill påminna om att Större dammussla förekommer i sjön och att bland annat den arten riskerar att skadas då avsänkning av sjön torrlägger sjöbotten och därmed utplånar habitat.

Mats Andersson ställer sig fortfarande frågande till att ökad flödesbelastning helt kommer att undvikas genom redovisad flödesutjämning. Mot bakgrund av att redan nuvarande vattenvolymer tycks vara svårhanterliga för Bolaget ifrågasätter Mats Andersson om tillkommande magasineringsmöjligheter kommer att innebära en

tillfredsställande lösning på problemet. Frågan är särskilt viktig eftersom Bolaget i strid med gällande lagstiftning under ett stort antal år bedrivit omfattande vattenverksamhet.

Vidare önskar Mats Andersson framhålla att - för det fall att tillståndsansökan bifalles - tillstånd och villkor ska anpassas efter utgångspunkten att Bolaget kommer att utnyttja varje given gräns och nivå maximalt och kontinuerligt. Den hittills ytterst intensiva brytningstakten har inneburit en mycket stor påverkan på omgivningen.

Mats Andersson anför att han på fastigheten Axtorp 1:5 tillsammans med sin familj driver en konferens- och spaanläggning parallellt med traditionellt jord- och skogsbruk. Konferens- och spaverksamheten står för en stor del av gårdens intäkter. En fortsatt och nu utökad verksamhet inom täktområdet kan förväntas få mycket kännbara negativa konsekvenser för besöksverksamheten och ett asfaltverk på platsen skulle vara direkt förödande.

Med anledning av tidigare utförda samråd i frågan om att avleda vatten från tälten genom dikningsföretaget anför Mats Andersson bland annat följande. Det kan vad gäller omfattningen av samrådet påpekas att Skanska inte ens framställt något yrkande om att få avleda vatten från tälten till dikningsföretaget. Härtill kommer att merparten av de utredningar som tagits fram av Skanska rörande flödesberäkningar m. m. ligger i tiden efter det att ansökan ingetts till mark- och miljödomstolen. Av denna anledning kan det med fog ifrågasättas om dikningsföretaget eller dess delägare överhuvudtaget erhållit tillräcklig och relevant information inom ramen för samrådet för att rätt kunna förstå konsekvenserna för dikningsföretaget som sådant eller i deras rätt och skyldighet vis-a-vis tredje man. I denna del är det viktigt att konstatera att dikningsföretaget som sådant omfattas av rättskraft och att Skanska har en skyldighet att fullt ut beakta gällande förrättningsbeslut.

Såvitt Mats Andersson har kunnat utläsa av Skanskas ansökan jämte de kompletteringar som skett i omgångar så finns det i dag fortfarande inga yrkanden från Skanska avseende rätt att släppa grundvatten, dagvatten eller avloppsvatten till dikningsföretagets anläggning. Av denna anledning finns det heller inga utredningar om huruvida Skanskas avledande av vatten till dikningsföretaget konstituerar tillkommande markavvattning, om det utgör avledande av avloppsvatten och behovet av omprövning av förrättningsbeslut, kretsen av delägare och/ eller ändring av kostnadsfördelningslängd. Av denna anledning har vare sig dikningsföretaget eller delägarna i detsamma haft något att ta ställning till. Vad som finns är endast ett yrkande från Skanska om att få släppa grund- och nederbördsvatten till recipient och det finns inte några förslag på villkor eller åtagande vad gäller avledandet av detta vatten vare sig till volym eller kvalitet.

Utöver vad som anförts ovan måste vidare följande förhållanden särskilt beaktas. Innan mark- och miljödomstolen kungjorde målet inkom Skanska med en relativt omfattande komplettering. I bilaga till kompletteringen anges berörda fastigheter avseende vattenverksamheten och här listas, förutom den fastighet inom vilken Skanska avser att bedriva sin verksamhet, endast Mats Anderssons fastighet Axtorp 1:5. Vare sig dikningsföretaget eller övriga delägare i dikningsföretaget upptas i förteckningen. Denna förteckning tycks sedan legat till grund för domstolens kungörelse av målet i vilken endast Mats Anderssons fastighet Axtorp 1:5 tas upp såsom särskilt berörd. Härutöver finns det i kungörelsen inget, vare sig i form av yrkande eller andra uppgifter, som anger att Skanska avser att släppa ut stora volymer vatten i Axtorps dikningsföretag I och II 1951. Eftersom inte vare sig dikningsföretaget eller dess delägare, undantaget Mats Andersson, tagits upp som särskilt berörda i domstolens kungörelse finns det en uppenbar risk att de antingen inte fått del av kungörelsen eller om de fått del av kungörelsen, utgått ifrån att dikningsföretaget inte berörs av ansökan.

Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 är med dikningsföretags mått mätt litet. Dikningsföretaget har dimensionerats för en största avrinning om 0,9 l/s per ha.

Eftersom dikningsföretaget inte omprövats har alla, både delägarna i dikningsföretaget och tredje man, en skyldighet att förhålla sig till detta förhållande, rättskraften. Det är således flödeskapaciteten såsom den framgår av den ursprungliga förrättningshandlingen som är avgörande för vilka vattenvolymer som överhuvudtaget kan släppas via dikningsföretaget. Vill någon släppa större volymer vatten eller vatten av annan kvalitet så måste dikningsföretaget omprövas. Skanska verkar i denna del felaktigt, vilket framgår ibland annat i de kompletterande flödesberäkningar som gjorts, ha utgått ifrån andra flödesförhållanden än de som redovisas i förrättningsakten. Detta riskerar i sin tur att påverka såväl dikningsföretagets anläggningar som avvattningen av i förrättningsbeslutet angiven båtnadsmark. Som tidigare anförts i denna del så har Mats Anderssons marker, vilka ingår i den båtnadsmark som omfattas av dikningsföretaget, redan påverkat av de vattenvolymer som Skanska i dag utan tillstånd släpper via företaget. Frågan om rätt för Skanska att släppa vatten, av vad slag det vara må och oavsett volym, till dikningsföretaget måste föregås av en omprövning av dikningsföretaget. Då Skanska vare sig samrått om frågan om omprövning och inte heller framställt något yrkande i målet om en omprövning av dikningsföretaget, yrkar Mats Andersson att frågan om rätt för Skanska att släppa vatten till dikningsföretaget antingen avvisas eller ogillas.

Vad gäller villkor har Mats Andersson synpunkter på bullervillkoret, villkor 4. Undantag om utökade arbetstider under 35 helgfria vardagar bör inte tillåtas. Om ett undantag ska medges ska det begränsas till 25 helgfria vardagar och dessa ska inte få infalla under perioden 1 juni till 31 augusti. Vidare ska det inte finnas ett bemyndigande för utökade arbetstider för asfalttillverkning utan där ska arbetstiderna vara kl. 06:00–16:00. Transporter ska inte heller tillåtas dygnet runt under 50 dygn per år med hänsyn till att transportvägarna ligger relativt nära bostäder utan enbart under arbetstiden 06:00–16:00.

Avseende villkor 5 ansluter sig Mats Andersson till länsstyrelsens inställning att dagtid ska börja kl. 07:00.

Villkor 7 är utformat som någon form av variant av de begränsningar som har skett löpande efter att MÖD bestämde att man inte längre ska prata om riktvärden utan begränsningsvärden. Sådana varianter av begränsningsvärden ska inte användas i detta fall utan snarast när det gäller utsläpp. Det ska därför vara 4 mm/s som gäller och inte finnas någon möjlighet att överstiga det.

Det finns inte förutsättningar för ett provotidsförfarande. Vidare anser Mats Andersson och dikningsföretaget att det vatten som leds bort är avloppsvatten. Det finns inte grund för domstolen att meddela verkställighetsförordnande.

Under huvudförhandlingen anför Mats Andersson vidare att miljökonsekvensbeskrivningen inte ska godkännas.

Mats Andersson, ägare till fastigheten Axtorp 1:5 och Axtorps dikningsföretag I och II 1951 (Mats A m fl) kan konstatera att Skanska baserat sin ansökan på helt fel uppgifter om dikningsföretaget och möjligheten att ta emot yrkade vattenvolymer från täkten. Bristerna måste anses som synnerligen uppseendeväckande och bör i sin tur innebära att det finns anledning att överväga Skanskas uppfyllande av kunskapskravet i 2 kap miljöbalken och därmed lämplighet att bedriva sökt vattenverksamhet. Mats A m fl är även vad gäller redovisning av de nya uppgifterna om möjliga flöden, dimensionering av sedimentationsdamm m m inte övertygade att dessa uppgifter stämmer och saknar i dessa delar tillräckliga tekniska utredningar. Vad särskilt gäller den kraftiga utökningen av sedimentationsdammen så framgår det inte vad detta betyder i form av minskat brytningsutrymme och risk för kontaminering av vattnet i dammen. Vad gäller frågan om minskat brytningsområde i täkten till följd av utökningen av dammen så måste detta förhållande särskilt beaktas inom ramen för den lokaliseringsutredning som bolaget skall göra och som är avgörande för tillåtligheten av sökt vattenverksamhet. Bristerna i lokaliseringsutredningen avseende sökt vattenverksamhet, vilka nu accentuerats genom brister kring flöden och dimensionering av sedimentations-

dam, är enligt Mats A m fl av sådan omfattning att de strider mot bestämmelserna i 2 kap och 3-4 kap miljöbalken. Av detta följer att ansökan redan på denna grund skall avslås.

Dikningsföretaget har enligt praxis endast en skyldighet att ta emot sådant vatten som, enligt det ursprungliga förrättningsbeslutet, till volym och kvalitet naturligt avvattnas ned till dikningsföretaget. Det vatten Skanska vill avleda till dikningsföretaget är inte ett sådant vatten utan utgörs av en blandning av grundvatten, dagvatten och industrivatten från täkten. Kvalitet på detta vatten finns märklit nog inte redovisat. Oaktat avsaknad av en sådan redovisning så kräver vattnet enligt Skanska själv olika typer av rening och de har vidare uppgett att kontroll av vattnets kvalitet behöver ske enligt ett framtida kontrollprogram. Med beaktande härav gör Mats A m fl bedömningen att vattnet från täkten är av sådan kvalitet att det kan påverka människors hälsa och miljön vilket i sin tur och per definition innebär att vattnet från täkten skall klassas som avloppsvatten.

En rätt för Skanska att släppa avloppsvatten från täkten till dikningsföretaget innebär med nödvändighet ändrade förhållanden i samfälligheten som inte i ringa mån inverkar på sättet för verksamhetens bedrivande, kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningslängden dem emellan. Av detta följer i sin tur att för att kunna medge Skanska rätt att avleda avloppsvatten från täkten till dikningsföretaget så krävs det en omprövning av gällande förrättningsbeslut, se 3 kap 5 § respektive 7 kap 17 § 2 st lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Något sådant yrkande finns inte i målet. Inte heller finns det någon överenskommelse mellan Skanska och dikningsföretaget om avledande av avloppsvatten från täkten för domstolen att godkänna. Av detta följer att Skanskas yrkande om att få avleda avloppsvatten till dikningsföretaget skall avslås.

Skanska har i sin ansökan och under huvudförhandling uppgett att bortledande av avloppsvatten och grundvatten från täkten är en nödvändig förutsättning för fortsatt utbrytning av bergmaterial, något som enligt ovan alls inte beaktats i redovisad

lokaliseringsutredning. Eftersom avledande av avloppsvatten till Axtorps dikningsföretag enligt Skanska är en nödvändig förutsättning för fortsatt täktverksamhet och då ett sådant avledande inte låter sig göras med mindre än att en omprövning av dikningsföretaget sker, blir följden att även ansökan om fortsatt täktverksamhet måste avslås.

Frågor som rör rätten för Skanska att till dikningsföretaget avleda avloppsvatten eller i övrigt vad gäller sökt vattenverksamhet är enligt Mats A m fl i varje del föremål för en tillåtlighetsprövning. Det innebär i sin tur att konsekvenser av dessa verksamheter måste vara utredda när målet skall avgöras och kan därför inte sättas på provotid eller liknande.

Skulle domstolen till trots mot vad som anförts ovan och som Mats A m fl uppfattar det i strid med bestämmelserna i lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ändå överväga att medge Skanska rätt att, i strid mot dikningsföretagets vilja, avleda avloppsvatten till dikningsföretaget yrkar Mats A m fl följande villkor för tillståndet;

- För rätten att till dikningsföretaget släppa ut avloppsvatten från tälten skall Skanska utge en årlig ersättning till dikningsföretaget med 15 000 kronor.
- Det vatten som avleds från tälten får inte i kvalitet skilja sig från det vatten som i övrigt avleds till dikningsföretaget från i förrättningsbeslutet redovisad båtnadsmark.
- Vid utsläppspunkten till dikningsföretaget ska det vid varje tillfälle finnas anbringat en så kallade Mosbäcksregulator eller annan utrustning med samma flödesreglerande funktion. Regulatorn ska vara dimensionerande för att från utsläppspunkten endast kunna avleda max 22 l/s.

För att underlätta domstolens bedömning av skäligheten av yrkade ersättningar anføres att timtaxan i målet är 2 400 kr/tim exkl moms. Det är vidare Mats A m fl uppfattning att vid bedömningen att skäligheten av yrkat arvode särskilt bör beaktas

Skanskas bristande processföring och det förhållande att senaste huvudförhandlingen sattes ut med mycket kort varsel mitt under semesterperiod.

Han yrkar ersättning för rättegångskostnader med 340 510 kr (moms utgår ej).

Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 har vid huvudförhandlingen framfört samma inställning till bolagets ansökan som Mats Andersson. Vid huvudförhandlingen har dikningsföretaget anlitat samma ombud som Mats Andersson. Företaget yrkar ersättning för rättegångskostnader med 93 825 kr inkl moms. Momsen utgör 18 765 kr.

Anders Olsson, Skillinge 1:14, bedriver ett lantbruksföretag med växtodling och animalieproduktion cirka 2 km nordvästlig riktning Skanskas bergtäkt. Han är beroende av vattentillgång till sina nötkreatur och har därför två stycken djupvattenbrunnar på sin fastighet. Vid planeringen av dessa två brunnar gjordes en bedömning av förutsättningarna för god vattentillgång av Göran Persson på HP Borring i Klippan. Vid denna bedömning framkom att vattenflödet i huvudsak kommer från östlig- sydöstlig riktning. Denna förutsättning gör att han finner oro och rädsla för att den vattentillgång som finns idag kommer påverkas av att Skanska får ett utökat tillstånd. Han kräver att tillräckliga undersökningar och därmed korrekta bedömningar genomförs så att Skanska kan påvisa att hans vattentillgång inte påverkas negativt och därmed att han kan fortsätta bedriva sitt lantbruksföretag enligt nuvarande förutsättningar.

Peter Johansson m.fl., Össjö 31:9 m.fl., bestrider en utökning av bergtäkten och nyetablering av asfaltsverk på grund av den ökande trafikmängden. Trafiksituationen är inte tillräckligt utredd. De vill fortsatt kunna använda Axtorpsvägen och Össjöbyaväg som cykelväg.

SÖKANDENS BEMÖTANDE

Länsstyrelsen i Skåne län: Skanska konstaterar att Länsstyrelsen anser att verksamheten är tillåtlig och att de inte har något att erinra mot bolagets förslag till villkor avseende vibrationer, luftstöt våg och damning.

I korthet så motsätter sig Skanska länsstyrelsens villkorsförslag gällande slutliga (L10-13) och provisoriska (LP1-3) villkor för utsläpp till vatten. Skanska menar att slutliga villkor bör fastställas först efter provotidens utgång. Skanska motsätter sig även delar av länsstyrelsens förslag till villkor (L4). Skanska vill särskilt uppmärksamma behovet av återvinning i samhället. För att minska användningen av nytt bergmaterial och även för öka återvinningsgraden för bygg- och rivningsavfall behöver även massor som överstiger nivåer för "MRR" tas om hand och återvinnas. Även om riktvärdena (KM) ursprungligen inte är framtagna för användning av massor för anläggningsändamål utan för sanering så är riktvärdena anpassade till olika typer av markanvändning. Till känslig markanvändning (KM) räknas t.ex. bostäder, lekplatser och odlingsmark. Dessa riktvärden har även använts frekvent i praxis i andra sammanhang än enbart för sanering. Allt vatten som avleds från de ytor där externa massor hanteras kommer att passera sedimentationsanläggning för rening, i enlighet med föreslagen kontroll.

Vidare delar Skanska länsstyrelsens uppfattning när det gäller villkor för suspenderad substans men inte när det gäller totalkväve. Eftersom det då krävs en provotidsutredning är det bättre att ta det samlat och göra villkoren slutliga samtidigt.

Skanska godtar länsstyrelsens krav om 15 m skyddszon till nyckelbiotop (objekt N 4543-1998, avgränsad i skogsstyrelsens inventering). Skanska anser dock att det är mest lämpligt att revidera gränsen för verksamhetsområdet. Skanska har reviderat verksamhetsområdet så att en skyddszon om 15 m gentemot nyckelbiotopen erhålls vilket framgår av reviderad exploateringsplankarta.

Skanska finner det rimligt att fastställa villkor om en tidpunkt då utökade sedimentationsdammar och infiltrationsanläggning ska vara färdigställda, men föreslår att villkoret formuleras så att de ska vara färdigställda 12 månader efter att tillståndet har tagits i anspråk.

Skanska godtar länsstyrelsens förslag på delegation till tillsynsmyndigheten och vidhåller att slutliga villkor för utsläpp till vatten ska fastställas av tillsynsmyndigheten.

Skanska vill förtydliga att Halvsjön har ett utlopp, när vattennivån är i normalnivå. Detta innebär således att för det fall vattennivån är över normal vattennivå så kommer vattnet att naturligt rinna ut via utloppet och den mindre bäcken vidare mot Stora Sjöborg.

Samråd har skett med ägarna till de fastigheter som ingår i Axtorps dikningsföretag I och II. I samrådsunderlaget har Skanska lyft fram att eventuella åtgärder i form av ytterligare dränering av mark kräver anmälan till länsstyrelsen. De åtgärdsförslag som lämnats till ägaren av fastigheten Axtorp 1:5 omfattar ingen ändring av kapaciteten i själva markavvattningsföretaget, men väl dränering av det markområde där översvåmningsproblematiken har identifierats. Anmälan kommer att ske till tillsynsmyndigheten när åtgärd har valts av fastighetsägaren för att kontrollera om ändring i markavvattningsföretagets tillstånd krävs.

Avledande vatten från verksamhetsområdet kommer att regleras så att det inom markavvattningsföretagets dimensionering inte kommer att ske någon negativ påverkan jämfört med förhållandena innan täkten etablerades. För att uppnå detta visar de kompletterande flödesberäkningar som utförts att utgående flödet som högst får vara 22 l/s.

Skanska vidhåller att verkställighet ska medges och åtar sig att inte avbana större yta än vad som behövs för vad som rimligen kan brytas fram till dess tillståndet

vunnit laga kraft. I dessa ytor kommer även viss yta att behöva avbanas för framkomlighet med maskiner, t.ex. borrhugg.

Skanska motsätter sig länsstyrelsens förslag på belopp för den ekonomiska säkerheten. Enligt 16 kap. 3 § miljöbalken ska en säkerhet vara skälig och betryggande för sitt ändamål. Enligt förarbetena till bestämmelserna (prop. 2006/07:95 s.110 f) framgår att en säkerhet inte ska vara större än vad som behövs och inte heller administrativt kostsam. Det anges vidare att säkerheten bör bedömas med utgångspunkt i kostnaderna för avhjälpande eller återställande. Eftersom huvudsyftet med kraven på att ställa säkerheter är att skydda samhället från risken att behöva svara för kostnader för efterbehandling bör säkerheten uppnå detta syfte. En utgångspunkt bör vara att säkerheten bör tillåta att så mycket kapital som möjligt är kvar hos verksamhetsutövaren (jmf prop. 2006/07:95 s. 136). Den ekonomiska säkerheten ska vara betryggande för sitt ändamål och anpassad för de aktuella förutsättningarna på platsen och bör inte utgå från en schablonkostnad.

Skanska har utifrån sin erfarenhet från entreprenadarbeten gjort en platsspecifik beräkning av kostnaderna för efterbehandling av täkten. Det är inte skäligt att belasta verksamhetsutövaren med en större säkerhet än vad som är befogat utifrån kostnaderna för efterbehandlingen. Skanska har beräknat de faktiska kostnaderna för efterbehandling inkluderande åtaganden i form av säkerhetsåtgärder etc. Skanska har även gjort en uppräkningsmetod med 2 % per år och vidhåller föreslaget belopp för den ekonomiska säkerheten.

Skanska vitsordar begärd ersättning för rättegångskostnader belopp.
Skanska konstaterar att länsstyrelsen inte har haft något att erinra vad gäller Skanskas förslag till villkor om maximalt utflöde från sedimentationsdammen. Skanska instämmer i länsstyrelsens bedömning att det av kontrollprogrammet ska framgå hur och med vilken frekvens som kontroll ska ske avseende maxflöde ut. I Skanskas förslag till kontrollprogram anges metod och frekvens om journalföring av mängd bortlett vatten.

Skanska delar länsstyrelsens uppfattning om att nivån för den framtida täktsjöns bräddutlopp slutligen kan bestämmas i samband med den slutliga efterbehandlingen. Ett dike, vars bottennivå kan anpassas, anläggs mellan täktsjön och sedimentationsdammen. Skanska har föreslagit villkor om att en slutlig efterbehandlingsplan ska inlämnas till tillsynsmyndigheten senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra. Skanska har vidare föreslagit att tillsynsmyndigheten genom delegation kan fastställa ytterligare villkor beträffande bland annat efterbehandling. Skanska bedömer att länsstyrelsens önskemål avseende efterbehandlingen därmed är tillgodosedda.

Skanska har inget att erinra mot att kontroll av Halvsjöns nivå ska ske under hela tillståndstiden, vilket framgår av föreslaget villkor 20. Med de i målet, inkluderande huvudförhandlingen, av Skanska angivna försiktighetsåtgärder bedöms Halvsjöns nivå vara stabil vid avslut av verksamheten.

Myndighetsnämnden: Skanska motsätter sig Myndighetsnämndens förslag till begränsning av tillståndstiden. En täktverksamhet är förenlig med stora investeringar som innebär stora kostnader för en verksamhetsutövare. Även tillståndsprocessen är mycket kostsam med hänsyn till de utredningar som måste genomföras m.m. Vid bedömning av tillståndets längd anger Naturvårdsverkets att verksamhetsutövarens behov av möjlighet att göra långsiktiga investeringar bör beaktas. Hänsyn bör även tas till att nya ansökningar om tillstånd är tidskrävande för såväl prövningsmyndigheter som för verksamhetsutövare och förenat med kostnader. Det måste finnas en viss förutsägbarhet och en rimlig tidshorisont där en verksamhetsutövare vet att man kan bedriva verksamheten långsiktigt.

En tillståndstid om 15 år kommer innebära viss otrygghet för Skanska. En täktverksamhet innebär långsiktiga investeringar, vilket blir mer riskfyllt för Skanska vid en kortare tillståndstid. Det är inte skäligt och inte heller rättsligt försvarbart, om en verksamhet har ansetts tillåtlig, att tillståndstiden är så pass kort att en

verksamhetsutövare efter halva tillståndstiden eventuellt måste påbörja planering av en ytterligare kostsam tillståndsprocess. Täckttillstånden bör i vart fall vara minst 20 år, vilket också får anses vara praxis just med hänsyn till vad som anförs ovan. Med hänsyn till att efterbehandling ska ingå i tillståndstiden och börja planeras för tre år innan tillståndstidens utgång är en tillståndstid om 25 år rimlig.

Utifrån Myndighetsnämndens krav att arbetstiderna asfalttillverkning och utlastning och transport bör begränsas mer än vad som anges i Skanskas villkorsförslag, föreslår Skanska en reviderad formulering av villkor 3.

Skanska har föreslagit villkor för verksamheten, däribland villkorsförslag 12 "Ett reviderat kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk. Kontrollprogrammet ska bl.a. innehålla provtagningspunkter, mätmetoder och mätfrekvens för vad som regleras som villkor för verksamheten och vad som i övrigt följer av miljöbalken." Vad Skanska kan avgöra möter detta Myndighetsnämndens krav gällande kontroll av verksamheten. Myndighetsnämnden efterfrågar krav på att bolaget utreder behovet av buller- dämpande åtgärder i samband med förändringar i verksamheten. Skanska bedömer att föreslaget villkor 4 i ansökan tillgodoser kravet genom att det anger att kontroll av buller ska ske så snart det ha skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer.

Myndighetsnämnden anser att vibrationer till följd av sprängning som riktvärde inte får överstiga 4 mm/s i berörda bostäder. Skanska bedömer att föreslaget villkor 5 i ansökan tillgodoser nämndens krav.

Vad gäller Myndighetsnämndens övriga krav avseende villkor menar Skanska att av Skanska föreslagna villkor väl tillgodoser Myndighetsnämndens önskemål om reglering.

Skanska förstår nämndens synpunkter som att domstolen ska fastställa provisoriska villkor. Skanska anser att kontrollprogrammet har denna funktion men har inget att erinra mot att domstolen sätter provisoriska villkor i nivå med det som framgår av förslag till kontrollprogram.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU): Skanska vill påtala att det efter den inledande analytiska beräkningen gjordes en omfattande strukturgeologisk utredning för att bättre avgränsa influensområdet. Skanska har vidare låtit utföra en numerisk grundvattenmodell, där konstateras det sammanfattande att den analytiska beräkningen gav störst influensområde, den strukturgeologiska bedömningen minst och den numeriska modellen gav ett mellanting. Influensområdet baserat på den analytiska beräkningen bedöms som överskattat.

Vad avser värdet på den hydrauliska konduktiviteten och det ifrågasatta genomförandet av provpumpningen har Skanska låtit utföra en ny provpumpning. Resultatet från den nu genomförda provpumpningen bekräftar resultatet från den tidigare provpumpningen.

Vad avser eventuell förekomst av betydande konduktiva horisontella eller subhorisontella sprickplan i området mellan nivåerna +41 och +22 m ö h har Skanska utrett detta.

Vad avser påverkan på växt- och djurliv i Halvsjön så är det främst vattenkvalitén i det vatten som släpps ut till Halvsjön som är av betydelse för växt- och djurlivet i sjön. Till skydd för Halvsjön leds vattnet från brytningsområdet via sedimentationsdamm och infiltrationsanläggning. En provotid har föreslagits för att utreda lämplig utsläppsnivå.

Naturskyddsföreningen: Tillstånd till asfaltverk finns redan idag och har således ansetts tillåtligt genom ändring av gällande tillstånd (Miljöprövningsdelegationen Vid Länsstyrelsen i Skåne län beslut 13 mars 2014, dnr 551-17411-2013).

Påverkan på naturmiljön och naturområdet Össjö skog har beskrivits i ansökningshandlingarna. En särskild naturvärdesinventering togs fram som underlag för ansökan. Naturvärdesinventeringen visar att inga biotoper med högt naturvärde direkt berörs.

En bergtäkt innebär ingrepp i naturen, men en bergtäkt skapar också miljöer som annars är ovanliga i landskapet. Potentialen för biologisk mångfald i en täkt är hög, en litteraturstudie från 2010 visade att en rad olika arter påverkades positivt av täktmiljöer. Efter avslutad täkt kommer det tidigare verksamhetsområdet att återgå till naturmiljö och vara tillgänglig för friluftslivet. Under täktens drifttid kommer naturvårdshöjande åtgärder att genomföras genom Skanskas åtagande i komplettering av ansökan. Berguv har redan valt att etablera sig i täkten, under pågående verksamhet, till följd av de nya strukturer i landskapet som täkten har skapat.

Den framtida påverkan på grund- och ytvatten har utretts i ansökan. Den planerade verksamheten med tillhörande grundvattenbortledning bedöms medföra en inverkan på grundvattenförhållandena lokalt, inom och i direkt anslutning till det planerade brytningsområdet. Med angivna skyddsåtgärder bedöms ingen ytterligare negativ påverkan att ske på Halvsjön och i övrigt finns inga grundvattenberoende ekosystem med höga naturvärden inom bedömt influensområde för grundvattenavsänkning. Den planerade verksamheten, med angivna skyddsåtgärder, bedöms heller inte innebära någon betydande ändring av ytvattenkvaliten nedströms.

Jeroen Tomesen och Chantal Jonkergouw: Vad avser ansökt tillståndstid hänvisar Skanska till svar gällande Myndighetsnämndens yttrande.

Skanska vill uppmärksamma att befintlig bullervall i den södra delen av verksamhetsområdet kommer att behållas och i tillägg kommer även bullervallar att successivt att byggas upp utmed det utökade brytningsområdets yttre kant. I buller-

utredningen beräknas bullerpåverkan utifrån de värsta fall och gällande riktvärden för buller innehålls. En placering av tex krossar på en lägre nivå innebär mindre ljudpåverkan i omgivningen, men placering av krossar måste tillsammans med hänsyn till omgivningspåverkan även ske utifrån vad som är mest lämpligt ur produktionssynpunkt, med avseende på energiförbrukning och upplagshantering etc.

Grundvattenavsänkning sker främst i berg och berör främst den direkt berörda fastigheten Össjö 31:13. I yttrandet uppges att en ny brunn i berg nyligen har anlagts på deras fastighet. Är den anlagd på bostadsfastigheten, Axtorp 12:18, så är den belägen utanför beräknat influensområde.

Skulle det ändå visa sig att Skanskas verksamhet har orsakat skada på närliggande brunnar genom en för stor avsänkning av grundvattennivån med sinande brunnar till följd, har Skanska skyldighet att vidta åtgärd för att säkerställa vattenförsörjningen för fastighetsägaren, t.ex. genom att borra en djupare brunn eller en ny brunn.

Inger Körner: Hennes fastighet är belägen långt utanför bedömt influensområde för grundvattenavsänkning till följd av täktverksamheten. Ingrid's fastighet bedöms inte påverkas.

Mats Andersson/Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951: Skanska bestrider Mats Andersson förstahandsyrkande om att ansökan ska ogillas i sin helhet och även andrahandsyrkandet om att tillståndstiden begränsas till den 31 december 2025. Skanska vidhåller att verkställighet ska medges om tillstånd beviljas.

Skanska bestrider även Mats Anderssons yrkanden om att domstolen ska förelägga Skanska att, alternativt att Mats Andersson medges rätt att på Skanskas bekostnad själv, utföra utredningar avseende skador som ansökt verksamhet kan komma att medföra på hans fastighet Axtorp 1:5. Skanska har redan genomfört erforderliga

utredningar kring flöde från verksamheten till markavvattningsföretaget samt den eventuella påverkan bortledningen har på Mats Anderssons fastighet Axtorp 1:5.

Att Skanska har åtagit sig att enbart bedriva verksamhet på platsen till år 2025 tillbakavisas. Ett tillstånd söks ofta på lång tid framåt, av naturliga skäl kan man inte förutse hur marknaden ser ut i förtid 25-30 år framåt när tillståndstiden löper ut eller tillståndsgiven volym börjar ta slut. Hur länge en verksamhet bedrivs på en viss plats är beroende av många anledningar. Som redogjorts för i lokaliseringsutredningen är det svårt att hitta en plats i denna region med tillräckligt bra bergkvalité som lämpar sig för både asfalt- och betongtillverkning. Det är också, sett ur ett miljöperspektiv, bättre att fortsätta att bedriva verksamhet vid en befintlig verksamhet än att ianspråkta ny mark. Det är olyckligt att de närboende upplever att de blev lovade att verksamheten skulle upphöra 2025 men det fungerar alltid så att man bedömer hur länge man ska bedriva verksamheten och hur efterbehandling ska gå till. Det är därför närboende fått se en framtida täktsjö och den vision som Peter Sylwan talade om. Det utgör dock inte ett löfte om att verksamheten ska upphöra 2025. Nu är det en ny verksamhetsprövning och man ska titta framåt. Då har Skanska bedömt att den förnyade verksamheten kommer att pågå 25 år framåt samt att de nivåer för buller och transporter som finns kan innehållas.

Skanska har redovisat det grundvattenförhållande avseende nivåer som rådde innan grundvattenbortledning påbörjades samt vilka konsekvenser avseende bl.a. grundvattenavsänkning som verksamheten medfört från det att bortledningen påbörjades. Skanska menar att utredningar avseende vattenverksamheten har genomförts på fullgott sätt.

Skanska samrådde under januari 2017 med delägarna i Axtorps dikningsföretag I och II. Mats Andersson inkom herefter till Skanska med skriftligt svar och påtalade bland annat att problemet med den vattensjuka betesmarken har ökat successivt de senaste åren och att han nu har rensat ett galler som i kapacitetsutredningen påtalats vara igensatt. Efter samrådet med delägarna skickade Skanska tre åtgärdsförslag

som framtagits tillsammans med anlitad konsult till Mats Andersson gällande betesmarken. Förslagen lämnades via e-post till Mats Andersson den 9 oktober 2017 och svar erhöles sedermera från Mats Andersson den 25 oktober 2017, där Mats angav att han skulle titta på förslagen och återkomma. Önskar domstolen kopia på denna e-postkonversation kan Skanska inge denna. Skanska menar att någon ytterligare utredning avseende eventuella skador som ansökt vattenverksamhet kan medföra på Anderssons fastighet Axtorp 1:5 inte är skälig. Även här tillbakavisas hans påstående om att Skanska skulle ha brutit mot miljöbalken eller lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Av den kompletterande flödesutredningen framgår att täktverksamheten inte bidrar till högre flöden än hur det var innan vattenbortledningen påbörjades. Skanskas bortledning av vatten sett till volym har således inte uppgått till någon mängd som innebär skada för markavvattningsföretaget eller Mats Anderssons marker.

Influensområdet för grundvattenavsänkning som har presenterats i ansökan utgör det totala influensområdet vid fullt utbruten täkt. Samrådskretsen sträcker sig utanför bedömt influensområde och samrådet har haft rätt avgränsning. Skanska har vidare tydliggjort var vattnet avleds från tälten.

Med anledning av frågan om samråd har skett på korrekt sätt med dikningsföretaget genmäler Skanska bland annat följande.

Det finns ingen aktuell styrelse som är registrerad för dikningsföretaget i Länsstyrelsen i Skåne läns register eller arkiv. Skanska har under tillståndsprocessen haft samråd med samtliga fastighetsägare till fastigheter som är registrerade som deltagande fastigheter i kostnadsfördelningslängden i dikningsföretaget. Skanska har i direktutskick till fastighetsägarna dels redogjort för relevanta dokument dels berett samtliga fastighetsägare att inkomma med synpunkter på samrådsunderlaget. I tillägg till detta har Skanska även kungjort samrådsunderlaget och gett möjlighet att inkomma med skriftliga synpunkter inom viss tid.

Samtliga fastigheter som deltar i dikningsföretaget har tagit del av samrådsunderlaget och har beretts möjlighet att yttra sig. Var och en av fastigheternas ägare har haft möjlighet att antingen initiera ett förfarande vid länsstyrelsen om förordnande av syssloman enligt 33 § LFS eller omprövning enligt 7 kap. 17-18 §§ LSV. Inget av dessa initiativ har tagits av aktuella fastighetsägare. Ansvaret för att dikningsföretaget har en behörig styrelse ligger antingen på deltagande fastigheters ägare eller på länsstyrelsen, men har inte under några omständigheter visats ligga på Skanska. Oaktat detta så är deltagande fastighetsägare de som ansvarar för dikningsföretaget för det fall styrelse saknas.

Vidare tillbakavisas det bestämt att samrådet inte skulle kunna ligga till grund för miljökonsekvensbeskrivningen. Samrådet ska hållas i ett tidigt skede för att synpunkter ska kunna inhämtas från bl.a. närboende. Alla utredningar kan därför inte göras innan samrådet hålls. Skanska ha skickat ut samrådsunderlag och samrådet har pågått under en tid. Vidare har direktutskick gjorts till dikningsföretagets delägare men där har endast ett yttrande, från Mats Andersson, kommit in och i det uttrycktes oro för översvämningar.

Miljökonsekvensbeskrivningen är väl avgränsad och innehåller exakt det som den ska innehålla för att kunna läggas till grund för ansökan. Det är korrekt att vattenverksamheten inte kan likställas med följdverksamhet i form av transporter men det är tåkten som är huvudverksamheten och det är huvudverksamheten som ska bedömas i lokaliseringsutredningen. Eftersom det är en etablerad verksamhet behöver lokaliseringsutredningen inte vara lika omfattande som vid en nyetablering.

Skanska bestrider Mats Anderssons yrkande om att omprövning av dikningsföretaget behöver ske för att bortlett grundvatten ska kunna ledas till Axtorps dikningsföretag I och II.

Mats Anderssons yrkande ska avslås eftersom det inte är en förutsättning för prövning av målet eller en förutsättning för att meddela tillstånd till ansökt vattenverksamhet. Skanska har utgått från att de verkliga dimensioner på dikningsföretagets rörledningar är de som gäller eftersom deltagande fastighetsägare nyttjar dikningsföretaget så som det ser ut idag och själva inte har begärt omprövning av dikningsföretaget av förevarande dimensioner. Länsstyrelsen har inte heller gjort det. Omständigheterna i detta fall tyder istället på att nuvarande dimensioner i dikningsföretaget tillkommit i laga ordning.

Det noteras att översvämningsproblematiken på Axtorp 1:5 kommer bli värre givet mindre dimensioner på rörledningarna, oaktat Skanskas bortledning av vatten. Skanska har ingett förslag till kontrollprogram där angivna halter i utgående vatten föreslås. Skanska har vidare framställt yrkande om prøvotidsvillkor där man ska utreda möjligheterna att sänka halterna ytterligare i utgående vatten. Beräkning av bortledd volym har också beräknats i de utredningar som ingetts tillsammans med tillståndsansökan och därefter.

Det är inte fråga om utsläpp av avloppsvatten enligt 9 kap. 2 § miljöbalken. Bortlett grund- och nederbördsvatten är inte sådant spillvatten som avses eller annan flytande orenlighet enligt p. 1 i förvarande lagrum. Med spillvatten avses sådant vatten som använts i produktionen för industri.

Skanska vill än en gång understryka att dikningsföretaget inte är under prövning i detta mål. Samråd har skett på korrekt sätt och med erforderlig omfattning och krets. Processramen för detta ansökningsmål avser tillståndsprövning avseende täkt- och därtill hörande verksamheter samt vattenverksamhet. Domstolen har att pröva huruvida Skanskas påverkan på dikningsföretaget är acceptabel eller inte med föreslagna skyddsåtgärder, inom ramen för prövningen. För det fall deltagande fastighetsägare vill ompröva aktuellt dikningsföretag eller för det fall länsstyrelsen finner det påkallat kan omprövning initieras av dem, men ett sådant förfarande är inte nödvändig eller behövlig för prövningen av tillståndsansökan. Det finns inte

heller skäl eller laglig grund att avvisa eller ogilla talan på så sätt Mats Andersson yrkat.

Både med ursprungligt (enligt förrättningsbeslut) och befintligt utförande på Axtorps dikningsföretag I och II finns kapacitet att leda bort ett visst medelflöde utan några problem. Detta kan ske både med befintlig täktverksamhet likväl som när täkten är fullt utbruten. Även högre medelflöde, som typiskt uppstår under våren, kan ledas bort utan att påverka dikningsföretaget avvattnande effekt negativt. För att inte riskera någon negativ påverkan på dikningsföretaget vid höga flöden begränsas vattenflödet från täktens utsläppspunkt. Flödesbegränsningen baseras på dikningsföretagets dimensioner och den andel avrinnande vatten som kommer från täkten vid ett dimensionerande regn. För att inte detta flöde inte ska överskridas krävs att avrinnande vatten kan regleras på något vis. Skanska har åtagit sig att skapa nödvändiga reglervolymer.

Den ursprungliga utformningen av dikningsföretaget är underdimensionerat för höga flöden, vilka uppkommer efter större regn. Detta framgår inte minst av att ledningarna har bytts ut mot större dimensioner. Trots ökningen finns det dock en begränsning i hur mycket vatten de befintliga ledningarna kan avleda. Täktens positiva påverkan vid höga flöden kan vara mycket stor. Genom att berget inom täkten brutits ut har en nedsänkning i terrängen skapats varifrån nederbördsvatten inte kan avrinna naturligt utan måste pumpas ut. Vid stora regn som leder till höga flöden kommer täkten att dämpa flödestopparna nedströms på grund av att vatten från täkten inte kommer pumpas ut lika fort som det hade avrunnit naturligt om det inte funnits någon täkt på platsen. Den positiva effekt som detta ger på dikningsföretaget, i form av mindre översvämning, blir givetvis större ju mindre dimension ledningarna på avvattningsystem har.

Vad avser buller så föreslås ett undantag med utökad arbetstid under 35 helgfria vardagar eftersom man ibland behöver ha möjlighet att krossa material efter kl. 16:00. Det kan t.ex. vara när material ska levereras till större infrastrukturprojekt.

Att begränsa tiden för när dessa dagar inte får infalla till mellan den 15 juni och den 15 augusti är tillräckligt då den 1 juni till den 31 augusti skulle vara för begränsande.

Vidare sker arbeten på vägar ofta väldigt tidigt och det är därför nödvändigt att asfaltverket kan sättas igång tidigt så att material kan levereras från kl. 05:30. Att inte tillåta att det startas förrän kl. 06:00 skulle vara väldigt begränsande och även konkurrens-begränsande. Skanska vidhåller sin ståndpunkt att dagtid ska räknas från kl. 06:00.

När det gäller markvibrationer är det vedertaget att föreskriva villkor på det sätt som Skanska föreslår. Man har en ventil för att undvika åtalsanmälan om 4 mm/s skulle överskridas något. 4 mm/s är vedertaget och 6 mm/s är långt under svensk standard vilket P-O Bjelkström instämmer i.

Skanska uppfyller kunskapskravet i 2 kap. 2 § miljöbalken och har låtit utföra mycket omfattande och långtgående utredningar som redovisats i målet. Skanska har härigenom fått den kunskap om verksamhetens påverkan på människors hälsa och miljön som krävs, vilken också har redogjorts i MKB:n och kompletterande handlingar. Skanska har härtill lång branschfarenhet. Genom bedrivande av befintlig verksamhet och annan liknande verksamhet, inkluderande bortledning av vatten, har Skanska god kunskap om dess effekter på omgivningen. Med utgångspunkt från denna kunskap kan Skanska vidta lämpliga skyddsåtgärder som beaktar människors hälsa och miljön. Skanska anlitar även externa experter för genomförande av vissa utredningar och för att inhämta ytterligare kunskap.

Med redovisade skyddsåtgärder har Skanska kunnat revidera maxflödet ut från sedimentationsdamm. På så sätt Skanska redovisat framgår vilket flöde dikningsföretaget är dimensionerat att motta från den del av avrinningsområdet som utgörs av verksamhetsområdet, utan att påverkas negativt.

Skanska har mot bakgrund av den nu konstaterade mindre dimensionen på ledningarna i dikningsföretaget beräknat ett nytt maxflöde ut från sedimentationsdamm. Skanska har som en följd av detta utökat volymen på sedimentationsdammen i den sydvästra delen av verksamhetsområdet, så att en större volym kan magasineras vid höga flöden på grund av kraftig nederbörd.

Erforderlig utökning av dammen kan ske inom planerat verksamhetsområde. Dammen berör inte brytningsområdet Skanska vidhåller att lokaliseringsutredningen uppfyller de krav som ställs i miljöbalken dess förarbeten och praxis, i enlighet med vad som anförts tidigare i ingivna inlagor samt under huvudförhandlingen. Dammens storlek har ingen påverkan på lokaliseringsutredningens syfte - att utreda vilken plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Skanska vill återigen understryka vad som uttryckligen anges i förarbetena till 2 kap. 6 § miljöbalken samt i Bertil Bengtssons m.fl. lagkommentar särskilt beträffande redan etablerade verksamheter. Påverkan och konsekvenserna av täktverksamheten har vederhäftigt utretts och redogjorts för i såväl MKB:n som i utförda utredningar. Påverkan av verksamheten bedöms i sammanhanget som liten med relativt få motstående intressen på platsen.

Skanska har visat att man kommer att kunna innehålla det flöde som dikningsföretaget är dimensionerat att kunna ta emot från den del av avrinningsområdet som utgörs av täktområdet, utan att ge negativ påverkan. Villkor om maximalt utgående flöde från sedimentationsdamm har föreslagits av Skanska. Villkoret är anpassat till kapaciteten i dikningsföretaget. Med hänsyn till att maxflödet ut från sedimentationsdamm är anpassat till den mängd vatten som dikningsföretaget har dimensionerats för, så föreligger inget hinder att avleda vatten till dikningsföretaget. Ingen negativ påverkan bedöms ske på dikningsföretaget Axtorp I och II.

Ett dikningsföretag ska kunna ta emot det vatten det är dimensionerat för. Verksamheten, med planerade skyddsåtgärder, påverkar inte dikningsföretaget

negativt och därmed finns heller ingen juridisk grund för att omprövning av dikningsföretaget ska ske, vilket även styrks av liknande fall i praxis.

Vad avser det vatten som bortleds från verksamheten så vill Skanska betona att det utgörs av grund- och ytvatten, vilket redogjorts för under huvudförhandlingen och då hänvisat avgörande i MÖD 2014:5. Vattnet som avleds är inte att jämföra med industrivatten, då det inte är processvatten som använts för tillverkning.

Dikningsföretaget avvattnar marken i båtnadsområdet för dikningsföretaget. Båtnadsområdet består till stor del av betes- och åkermark. Utifrån SMHI:s data av näringsbelastning i avrinningsområdet kan det konstateras att utsläppet av kväve från jordbruksmark är i särklass den största kvävekällan i förhållande till annan markanvändning. Jordbruksmarken i båtnadsområdet ger ett större kväveläckage än vad som släpps ut från tälten. Föreslaget begränsningsvärde för kvävehalt i provotidsvillkor är satt med hänsyn till påverkan på hälsa och miljön och är förenligt med vad som normalt brukar föreskrivas i villkor eller i kontrollprogram för denna typ av verksamhet. Föreslaget begränsningsvärde i provotidsvillkor avseende suspenderat material i utgående vatten är lägre än som anges för laxvatten och övriga fiskvatten i enlighet med fisk- och musselvattenförordningen.

Sammanfattningsvis är föreslagna halter i provotidsvillkoret väl anpassat med beaktande av påverkan på människors hälsa och miljön. Vattenkvaliteten i dikningsföretaget påverkas således inte negativt av vattnet som avleds från tälten. Med föreslagen provotid ges även möjlighet att utreda om t.ex. kvävereduceringen kan bli effektivare än vad som föreslås i provotidsvillkoret. Dammsystemet ska utökas och som vid alla nyanläggningar eller utökningar behöver också viss inkörning ske och installationer göras för att optimera funktionen. Skanska har mot bakgrund härav yrkat att utredning, om möjligheterna att kunna sänka halterna, ska ske under en provotid.

Dikningsföretaget kommer inte att påverkas negativt vare sig med avseende på vattenkvalitet eller flöde och omprövning behöver därför inte ske.

Skanska yrkar att Mats Anderssons m.fl. förslag till villkor ska avslås, bl.a. för att ingen negativ påverkan sker på dikningsföretaget och att bortlett vatten inte är att betrakta som avloppsvatten. Skanska menar i övrigt att Mats Andersson m.fl. inte har redogjort för vad den föreslagna årliga ersättningen, om 15 000 kr, ska ersätta.

Vidare anser Skanska att föreslaget provotidsvillkor för halter i utgående vatten väl beaktar människors hälsa och miljön, och motsvarar således vad som är erforderligt och skäligt.

Beträffande föreslaget villkor för maximalt momentant flöde till dikningsföretaget vill Skanska påtala att det är flöde ut från sedimentationsdamm som ska regleras eftersom det är detta flöde som Skanska har möjlighet att kontrollera. Ett villkor bör inte reglera specifik teknik, istället ska funktionen regleras, i detta fall maxflöde. Under en tillståndstid kan annan förbättrad teknik finnas tillgänglig och det vore därför olyckligt att vara bunden av en viss teknik som fastslagits i villkor. Syftet med att reglera ett maximalt flöde uppfylls oavsett.

Skanska menar att Skanskas föreslagna villkor för verksamheten är tillräckliga för att reglera påverkan av verksamheten till omgivningen.

Beträffande yrkat arvode vidhåller Skanska vad som anförts under huvudförhandlingen. Det är svårt att bedöma skäligheten i begärt arvode när Mats Anderssons ombud inte uppger tidsangivelse för respektive post. Dessutom förefaller beloppet högt särskilt med beaktande av den korta förberedelsetid som Berg själv uppgav att han haft vid det första huvudförhandlingstillfället. Skanska invänder även mot nu yrkat belopp för tillkommande arbete efter huvudförhandlingen, avseende upprättande av yttrande om totalt 20 timmar för Mats Andersson och dikningsföretaget. Skälig tid för inläsning av Skanskas yttrande och

upprättande av eget yttrande bedömer Skanska är 10 timmar totalt. Skanska överlåter dock till domstolen att avgöra skäligheten i yrkat arvode. Skäligheten i totalt begärt arvode ska bestämmas mot bakgrund av hur motpartsombudet har fört Mats Anderssons m.fl. talan, samt att arvode för inläsning för ställföreträdande ombud inte kan åläggas Skanska att betala.

Skanska tillbakavisar Mats Anderssons påstående om att Skanska brustit i processföringen och menar att påståendet saknar grund. Skanska har låtit utföra väldigt långtgående utredningar och bjudit in till dialog under såväl samråds- som prövningsprocessen samt i övrigt uppfyllt de krav som ställs i miljöbalken m.m. avseende tillståndsprövningen.

Peter Sylwan: Tillstånd för täkt begränsas normalt genom en total volym, ett verksamhets- och brytningsområde samt i tid. De flesta andra verksamheter som prövas enligt 9 kap miljöbalken har traditionellt sett inte getts någon tidsbegränsning. Utifrån dessa förutsättningar skrivs ansökan och en tidsbegränsning anges normalt för täktverksamhet. I en ansökan om täkttillståndet anges det även normalt åtminstone översiktligt hur området avses att utformas efter avslutad brytning. Detta innebär inget hinder mot att en ny ansökan om tillstånd lämnas in för tillståndsprövning när någon av de för tillståndet begränsande delarna har uppnåtts.

Efter avslutad täkt planeras det aktuella täktområdet återgå till naturmark som efterhand blir allmänt tillgängligt. Så som beskrivits i ansökan kommer området anpassas för att gynna biologisk mångfald.

Förväntade trafikmängder har redovisats i ansökan och Trafikverket har inte haft något att erinra mot den planerade verksamheten. Vad avser påverkan på grundvatten hänvisar Skanska till de utredningar som tagits fram som underlag för ansökan, samt de kompletterande uppgifter som inges med detta yttrande.

Anders Olsson: Fastigheten Skillinge 1:14 är belägen långt utanför bedömt influensområde för grundvattenavsänkning till följd av täktverksamheten. Fastigheten bedöms inte påverkas med hänsyn till vattenintressena.

DOMSKÄL

Rådighet

Rådighet erfordras enbart för den sökta vattenverksamheten att bortleda till täkten inläckande grund- och ytvatten till recipient. Sökanden har genom ett nyttjanderättsavtal med fastighetsägaren visat denna rådighet.

Särskilt beslut om samråd

Mark- och miljödomstolen godkände den 12 juni 2019 samrådet till den del det avser frågan om samråd skett på ett korrekt sätt med beaktande av att Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 saknat utsedd styrelse.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen, med de förtydliganden och tillägg som skett under målets handläggning, uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. miljöbalken, i dess lydelse före den 1 januari 2018. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

Frågan om vattnet som släpps ut från täktens verksamhetsområde utgör avloppsvatten eller inte

Mats Andersson m.fl. har anfört att vattnet från täkten är av sådan kvalitet att det kan påverka människors hälsa och miljön vilket i sin tur och per definition innebär att vattnet från täkten skall klassas som avloppsvatten.

Vidare framförs att en rätt för Skanska att släppa avloppsvatten från täkten till dikningsföretaget innebär ändrade förhållanden i samfälligheten som inte i ringa mån inverkar på sättet för verksamhetens bedrivande, kretsen av deltagare eller

kostnadsfördelningslängden dem emellan, vilket kräver en omprövning av gällande förrättningsbeslut. Något sådant yrkande om omprövning finns inte i målet enligt Mats Andersson m.fl. Inte heller finns det någon överenskommelse mellan Skanska och dikningsföretaget om avledande av avloppsvatten från tälten för domstolen att godkänna. Av detta följer, enligt Mats Andersson m.fl. att Skanskas yrkande om att få avleda avloppsvatten till dikningsföretaget skall avslås.

Mark- och miljödomstolen noterar att Skanska i sin ansökan aldrig har yrkat tillstånd att få avleda avloppsvatten. En viktig fråga är dock om det avledda vattnet från tälten, som når Rönne å via dikningsföretagets anläggningar, ska betraktas utgöra avloppsvatten enligt miljöbalkens definition och om isåfall ett sådant yrkande hade erfordrats i föreliggande ansökan. Enligt 9 kap. 2 § miljöbalken är avloppsvatten

1. spillvatten eller annan flytande orenlighet
2. vatten som använts för kylning
3. vatten som avleds för sådan avvattning av mark inom detaljplan som inte görs för en viss eller vissa fastigheters räkning, eller
4. vatten som avleds för avvattning av en begravningsplats.

Av kommentaren till miljöbalken framgår att det aktuella vattnet skulle kunna utgöra avloppsvatten om det kan påverka människors hälsa och miljön i annat än försumbar omfattning. I den aktuella ansökan utgör det avledda vattnet till tälten inläckande grundvatten och den nederbörd som faller in mot tälten. De verksamheter inom aktuellt område som möjligen kan påverka kvaliteten på dessa två olika vatten är framförallt läckage och utsläpp från borrhutrustning, sprängningsarbeten, transporter och asfaltsverket. Till det kommer även eventuell lakning av de externa massor som behandlas inom verksamhetsområdet. Samtidigt finns behandlingssteg i form av sedimentationsdammar, tillhörande oljeavskiljande funktioner samt en infiltrationsanläggning för det vatten som avleds i riktning mot Halvsjön. Möjligheten att optimera behandlingen av vattnet kommer bli föremål för en provotidsutredning och ett kontrollprogram upprättas för framtida uppföljning.

Med de skyddsåtgärder m.m. som vidtas om tillstånd lämnas är det domstolens bedömning att det avledda vattnet som når däckningsföretaget och så småningom Rönne å inte ska betraktas som ett avloppsvatten, då påverkan på människors hälsa och miljön får anses bli försumbar.

Av ovanstående följer att ett yrkande om avledning av avloppsvatten inte erfordras.

Tillåtlighet

Inom aktuellt område har täktverksamhet bedrivits under drygt 20 år, sedan det första tillståndet lämnades år 1995.

I den lokaliseringsutredning som ingår i ansökan har utgångspunkten varit att hitta en plats, likt täkten i Össjö, som inte direkt berör något område av riksintresse för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård och inte heller berör något område som omfattas av områdesskydd enligt miljöbalken.

Fyra alternativa placeringar har utretts efter sex olika kriterier. Sammantaget bedömer sökanden att alternativet vid Össjö innebär minst miljöpåverkan. Alternativet innebär kortast transportavstånd till marknaden och transportavstånden från verksamheten till marknad uppges idag ha stort avgörande värde för både miljön och priset på bergmaterialet.

Materialiet avsätts i första hand i Helsingborg, Ängelholm och Landskrona kommuner.

Det finns flera bostäder lokaliserade i täktens närhet och utmed transportvägar. Närboende har påtalat att de upplevt störningar genom bl.a. damning och buller.

Mark- och miljödomstolen bedömer att de av sökanden angivna skälen för att utveckla driften vid Össjö är rimliga. Den sökta platsen uppfyller därmed kravet i 2

kap. 6 § miljöbalken. Det finns inte heller skäl att kräva att utvidgningen av täktområdet ska ske på annat sätt än vad som framgår av täktplanen.

Det har av Mats Andersson m. fl. yrkats avslag beroende av att ingen hänsyn tagits till förutsättningarna för att bedriva vattenverksamhet vid tåkten eller någon av de alternativa lägena som studerats i lokaliseringsutredningen. Peter Sylwan har ifrågasatt placeringen av asfaltsverket inom tåkten och yrkat att den ska placeras på annan plats om tillstånd till utökad verksamhet lämnas. Mark- och miljödomstolen anser att frågan om konsekvenser vad gäller vattenverksamhet inte ska ingå som ett av kriterierna vid lokaliseringsutredningen då det ska anses vara av underordnad betydelse jämfört de valda kriterierna. Vidare kan domstolen konstatera att tillstånd redan lämnats till ett asfaltsverk genom ett beslut fattat av miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Skåne län, daterat 13 mars 2014.

Domstolen kan därutöver fastslå att sökanden under huvudförhandlingen har uppgett att asfaltsverket ingår i ett slutet system och att petroleumprodukter m.m. ska förvaras i täta behållare på tät, invallad, yta i enlighet med villkor 16. Vad gäller asfaltsverksamheten har sökanden under huvudförhandlingen uppgett att de återvunna 50 000 ton ingår i den totala produktionen 150 000 ton.

Vidare bedömer domstolen att det är möjligt att föreskriva villkor om sådana skyddsåtgärder, försiktighetsmått och begränsningar att verksamheten inte kan befaras föranleda olägenhet av väsentlig betydelse. Därmed föreligger inte hinder mot det sökta tillståndet på grund av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Baserat på den utredning som ingått i ansökan gör domstolen den bedömningen att möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna för vattenförekomsten i vart fall inte blir sämre och att ansökan i övrigt uppfyller icke-försämringskravet. Hinder föreligger inte heller i förhållande till miljöbalkens bestämmelser i övrigt.

Tillstånd ska därför lämnas till såväl den sökta miljöfarliga verksamheten som vattenverksamheten. Tillstånden ska i båda fall tidsbegränsas till 25 år.

Villkor för tillståndet till miljöfarlig verksamhet

Vid den fortsatta bedömningen av vilka villkor som ska gälla för verksamheten ska beaktas att flera av de enskilda fastighetsägare som yttrat sig i målet anfört att man idag känner sig störda av bland annat buller från den befintliga verksamheten.

Kommentarer kring några av villkoren i domslutet

När det gäller villkor 2 har länsstyrelsen i samband med huvud-förhandlingen anfört att det är otydligt till vilken nivå uttag av berg sker, +22 eller +21. Efter sökandens revidering av villkorets formulering om att uttaget avser berg anser mark- och miljödomstolen att villkoret är tydligt nog och att befarad risk för uttag av berg från nivåer lägre än +22 inte längre är aktuell. Den ifrågasatta underborrningen syftar enbart till att möjliggöra bortpumpning av vatten från täktbotten och innefattas inte i tillståndsgivet uttag av berg.

I villkor 4 regleras mellan vilka klockslag som olika arbetsmoment får utföras. Bolaget har yrkat att under 35 helgfria vardagar (måndag-torsdag) per kalenderår få utföra krossning även kl 16.00-19.00, dock ej under perioden den 15 juni – 15 augusti. Mats Andersson har framfört att tiden för när krossning inte får utföras mellan kl 16.00-19.00 bör utsträckas till den 1 juni – 31 augusti. Domstolen konstaterar att bolaget har rätt att utföra krossning under dagtid fram till kl 16.00. Med hänsyn härtill kan den tid som krossning *inte* får ske, enligt domstolens bedömning, sträckas ut till perioden den 1 juni – 31 augusti i syfte att minska störningar och olägenheter av buller från verksamheten under den tid som typiskt sett många människor vistas utomhus.

För villkor 5, har bolaget yrkat att begränsning för den ekvivalenta ljudnivån för vardagar utom lördagar ska gälla mellan kl 06.00-18.00. Bland annat länsstyrelsen

har yrkat att vardagar ska omfatta kl 07.00-18.00. Eftersom bolaget har föreslagit i villkor 4 att inga starkt bullrande verksamheter såsom sprängning, skutknackning etc ska bedrivas före kl 07.00 anser domstolen att samma klockslag ska gälla även för buller i villkor 5. Den verksamhet som ändå bedrivs mellan kl 06.00 till 07.00 anser domstolen bör kunna bedrivas utan att bullernivåerna i villkor 5 riskerar att överträdas.

Villkor 13 reglerar bland annat den acceptabla föroreningsgraden för de externa jord- och schaktmassor som får behandlas inom verksamhetsområdet. Här har länsstyrelsen föreslagit ett villkor som innebär att s.k. MRR-halter enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 ska gälla. Bolaget förespråkar att de generella riktvärden för känslig markanvändning enligt Naturvårdsverkets rapport 5976 ska användas som en övre gräns för vilka externa jord- och schaktmassor som får behandlas inom området. Mark- och miljödomstolen utgår från att MRR -värdena är anpassade för verksamheter där ingen prövning i form av anmälan eller tillstånd erfordras av massornas lämplighet ur ett föroreningsperspektiv vid användning som anläggningsjord. Mark- och miljödomstolen anser att sökandens villkor kan accepteras, mot bakgrund av att den sökta verksamheten med mottagning och behandling av massor ingår som en del i en tillståndsansökan, att särskilda åtgärder kommer att vidtas med behandling av vatten från täkten och uppföljande kontroller av kvaliteten i ett kontrollprogram samt att jordmassor med halter understigande de generella riktvärdena för känslig markanvändning i sig ger ett tillräckligt skydd för markmiljön i området samt grund- och ytvatten.

Av 4 § avfallsförordningen (2011:927) följer att avfall endast får lagras för en kortare period än tre år innan det återvinns. I annat fall anses lagringen utgöra en deponi. Detta ska därför tydliggöras genom ett villkor, se villkor 14.

Domstolen noterar att Skanska har uppgett att de inte har för avsikt att använda externa massor för anläggande av vägar, bullervallar eller efterbehandling inom täktområdet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att frågan om villkor för utsläpp till vatten bör sättas på provotid på sätt som bolaget yrkat. Fyra år är en rimlig tid för att nå representativa förhållanden, detta eftersom verksamheten utökas och att ett asfaltsverk nu kommer att uppföras inom täkten. Bolaget har förespråkat att de provisoriska föreskrifter som framgår av förslag till kontrollprogram ska gälla under provotiden medan, bland andra, länsstyrelsen anser att mer långtgående föreskrifter ska gälla. Domstolen anser att sökandens föreslagna provisoriska föreskrifter är tillfyllest.

Villkor för tillståndet till vattenverksamhet

Kommentarer kring några av villkoren i domslutet

Avledning av vatten från täkten kan under tillståndstiden ske på två sätt; via utloppet från den södra sedimentationsdammen och via överledning till sedimentationsdammen och tillhörande infiltrationsanläggning vid Halvsjön (för att upprätthålla vattennivån i den senare). Båda dessa potentiella delflöden med ursprung från täkten passerar nedströms genom Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 innan vattnet slutligen når Rönne å. Villkoret 2, att avleda maximalt 22 l/s, avser därför det sammanlagda utflödet från sedimentationsdamm, placerad i tåktens södra del, och från infiltrationsanläggningen vid Halvsjön.

Mats Andersson/dikningsföretaget har yrkat och preciserat att en så kallad Mosbäcksregulator eller annan utrustning med samma flödesreglerande funktion ska anbringas vid utsläppspunkten till dikningsföretaget. Regulatorn ska vara dimensionerande för att från utsläppspunkten endast kunna avleda max 22 l/s. Mark- och miljödomstolen anser att sökanden ska välja hur sådan strypning av flödet lämpligen ska ske och placera anordningar i lägen som säkerställer att det sammanlagda utflödet från den södra sedimentationsdammen respektive från sedimentationsdamm i anslutning till Halvsjön maximalt uppgår till 22 l/s.

Hur Halvsjöns nivåer ska säkerställas har varit ett av de moment som varit föremål för prövningen. Sökanden har bland annat åtagit sig att bryta färdigt i den norra delen först och på så sätt korta den tid det tar för vattennivåerna att stiga i den

blivande täktsjön respektive hänvisar till ett kontrollprogram. Mark- och miljödomstolen anser det vara befogat att fastställa ett särskilt villkor om avledning av vatten från täkten till Halvsjön för att upprätthålla nivåerna under tillståndstiden och ytterligare två år därefter. Domstolen betonar på så sätt det särskilda skyddsvärdet som Halvsjön innehar.

Kontroll bör ske i enlighet med vad bolaget föreslagit.

Axtorp dikningsföretag I och II av år 1951

Mark- och miljödomstolen har ovan redogjort för en bedömning att det avledda vattnet inte utgör avloppsvatten. Därutöver anser domstolen att Bolaget har redovisat hur de ska innehålla vattnet på ett sätt så att flödet till Axtorps dikningsföretag I och II inte ökar vid jämförelse med avrinningsförhållanden utan en täkt.

Av det följer att samtliga Mats Anderssons yrkande ska avslås, undantaget yrkandet om ersättning för rättegångskostnader. När det gäller förslag till ändrade och nya villkor framgår det av domslutet i de fall de har medtagits.

Delegation

Delegerade frågor till tillsynsmyndigheten framgår av domslutet.

Ekonomisk säkerhet

Enligt 16 kap. 3 § miljöbalken får ett tillstånd för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamhet ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Enligt 9 kap. 6 e § miljöbalken får tillstånd till täkt ges endast om det för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet ställs säkerhet enligt 16 kap. 3 §.

I detta fall torde säkerhet behöva ställas för de kostnader som kravet på

efterbehandling i villkor 17 beräknas kunna medföra. Några andra villkor torde inte vara aktuella.

Bolaget har föreslagit att säkerheten beräknas till 1 450 000 kr. Länsstyrelsen har beräknat behovet av säkerhet till 5 380 000 kr.

Mark- och miljödomstolen beräknar, med beaktande av att en stor del av brytningsområdet i framtiden kommer att bli sjö, att säkerheten ska uppgå till 1,8 Mkr. Denna beräkning baseras på miljösamverkan Sveriges modell som anføres av länsstyrelsen Skåne och med de enhetskostnader som sökanden presenterat under huvudförhandlingen, med en fördelning på 18,9 ha brytområde med en enhetskostnad av 14 kr/m² och ett övrigt verksamhetsområde av 12,7 ha (31,6-18,9) med enhetskostnaden 4 kr/m². En stor del av täktområdet, bedömt ca 17 ha, utgörs av den blivande täktsjön där det är rimligt med en lägre enhetskostnad (2 kr/m²) för efterbehandlingen. En indexuppräknings ingår med 2 % per år under tillståndstiden 25 år. Skanska har redovisat en bedömd kostnad för efterbehandlingen, uppdelad på olika aktiviteter. Domstolen utgår från att kostnaderna är baserade på användande av egna resurser, vilket inte med säkerhet är fallet om verksamheten avbryts i förtid för det fall bolaget kommer på obestånd. Därav kan en för låg kostnad ha bedömts för efterbehandlingen.

Domstolen erinrar om möjligheten enligt 24 kap. 5 § första stycket 12 miljöbalken att ändra säkerhetens storlek.

Igångsättningstid m.m.

Den tid inom vilken den tillståndsgivna utökade miljöfarliga verksamheten ska ha satt igång bör bestämmas till två år enligt bolagets yrkande.

Arbetstiden för vattenverksamheten bör bestämmas till tio år, i enlighet med bolagets slutliga yrkande. Dock ska tiden, enligt fast praxis, börja löpa från dagen för lagakraftvunnen dom.

Tiden för anmälan av oförutsedd skada bör bestämmas till längsta möjliga tid, tjugo år, med hänvisning till de osäkerheter som kvarstår i frågan om påverkan på Axtorps dikningsföretag I och II av år 1951 och Halvsjön.

Verkställighet

Nuvarande tillstånd till täktverksamhet gäller till och med den 31 december 2025. Bolaget har yrkat verkställighet med hänvisning till att tillståndgiven mängd berg i det närmaste är slut, samt att det nya tillståndet kommer att ställa högre krav på verksamhetsutövaren.

Grundregeln är att ett beslut om tillstånd enligt miljöbalken inte får tas i anspråk förrän det vunnit laga kraft. Gäller det en täkt finns risk att irreversibla skador uppstår på naturmiljön under den tid ett överklagande handläggs. I detta fallet har dock berg- och moräntäkt bedrivits inom området under lång tid. Länsstyrelsen har motsatt sig att verkställighet meddelas men yrkar att om förordnande ändå meddelas får enbart de ytor avbanas som kan brytas under ett år. Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att det finns tillräckliga skäl för att förordna om verkställighet, givet att avbaning enbart sker för ett års framtida brytning (dvs 900 000 ton).

Prövningsavgift

Skanska har under huvudförhandlingen framfört att den prövningsavgift de fått betala varit för hög eftersom det avledda vattnet enbart delvis utgörs av grundvatten, resten av nederbördsvatten. Tilläggsavgiften borde därför varit lägre och prövningsavgiften sänkts. Mark- och miljödomstolen finner att domstolens prövning av ansökans olika delar varit omfattande och utdragen i tiden. Med det som grund anser domstolen därför sammanfattningsvis att inget skäl finns att återbetala del av inbetald prövningsavgift.

Mark- och miljödomstolen ändrar därför inte den avgift för målets prövning som fastställts till 76 300 kr genom beslut den 8 januari 2018.

Rättegångskostnader

Sökanden ska i ansökningsmål om vattenverksamhet svara för sina egna och motparternas kostnader vid mark- och miljödomstolen, 25 kap. 2 § miljöbalken. En förutsättning är dock att kostnaderna varit skäligen påkallade för tillvaratagande av den partens rätt.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 25 800 kronor. Mervärdesskatt utgår inte. Skanska har vitsordat yrkat ersättning som skälig. Mark- och miljödomstolen anser att länsstyrelsen ska erhålla begärd ersättning för rättegångskostnader.

Dikningsföretaget

Dikningsföretaget har yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 93 825 kronor inklusive moms. Dikningsföretagets ombud har uppgivit att tidsåtgång och utlägg fördelats lika mellan Mats Andersson och Dikningsföretaget i de delar de avser huvudförhandling och syn i juni 2019.

Skanska har överlämnat till rätten att bedöma det yrkade beloppets skälighet.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning såvitt avser dikningsföretagets rättegångskostnadsyrkande. Dikningsföretaget har inte varit kallade till tidigare utsatt huvudförhandling i maj månad 2019 och inte heller deltagit i processen vid domstolen förrän kort tid innan nu aktuell huvudförhandling i juni månad 2019. Dikningsföretaget har enbart berörts av den i målet sökta vattenverksamheten. Eftersom merparten av arbetet avsett samma frågeställning såväl för Mats Andersson och dikningsföretags är det domstolens bedömning att yrkad ersättning i den del det avser arvode ska sättas ned. Begärd ersättning för utlägg bedöms dock

som skälig. Det av dikningsföretaget yrkade rättegångskostnaderna ska därför sättas ned till skäliga 78 825 kronor inklusive moms, varav 75 000 kronor avser ombudsarvode och 3 825 kronor avser utlägg.

Mats Andersson

Mats Andersson har yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 340 510 kronor exklusive moms. Mats Anderssons ombud har uppgivit att tidsåtgång och utlägg fördelats lika mellan Mats Andersson och Dikningsföretaget i de delar det avser huvudförhandling och syn i juni 2019.

Skanska har uppgivit att det inte kan vitsorda yrkat belopp då endast rättegångskostnader som avser vattenverksamheten ska ersättas. Bolaget har överlämnat till rätten att bedöma skäligheten av yrkat belopp.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning såvitt avser Mats Anderssons yrkande om rättegångskostnader. Mats Andersson har varit part i processen under en stor del av processens gång. Han deltog också vid den huvudförhandling som ställdes in i maj månad 2019. I mål av detta slag utgår endast ersättning för den del som avser vattenverksamhet. Mats Andersson har i och för sig i stora delar yttrat sig i den del som avser vattenverksamhet, haft kostnader för förberedelser inför två huvudförhandlingar samt genomförande av en huvudförhandling och syn. Mark- och miljödomstolens bedömning är dock att yrkad ersättning såvitt avser ombudsarvode ska sättas ned till skäliga 212 000 kronor exklusive moms. Kostnaden för utlägg bedöms som skälig. Ersättning för rättegångskostnader ska därmed utgå till Mats Andersson med totalt 215 510 kronor varav 212 000 kronor avser ombudsarvode och 3 510 kronor avser utlägg. Samtliga belopp är exklusive moms.

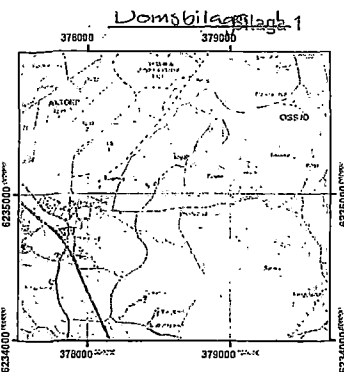
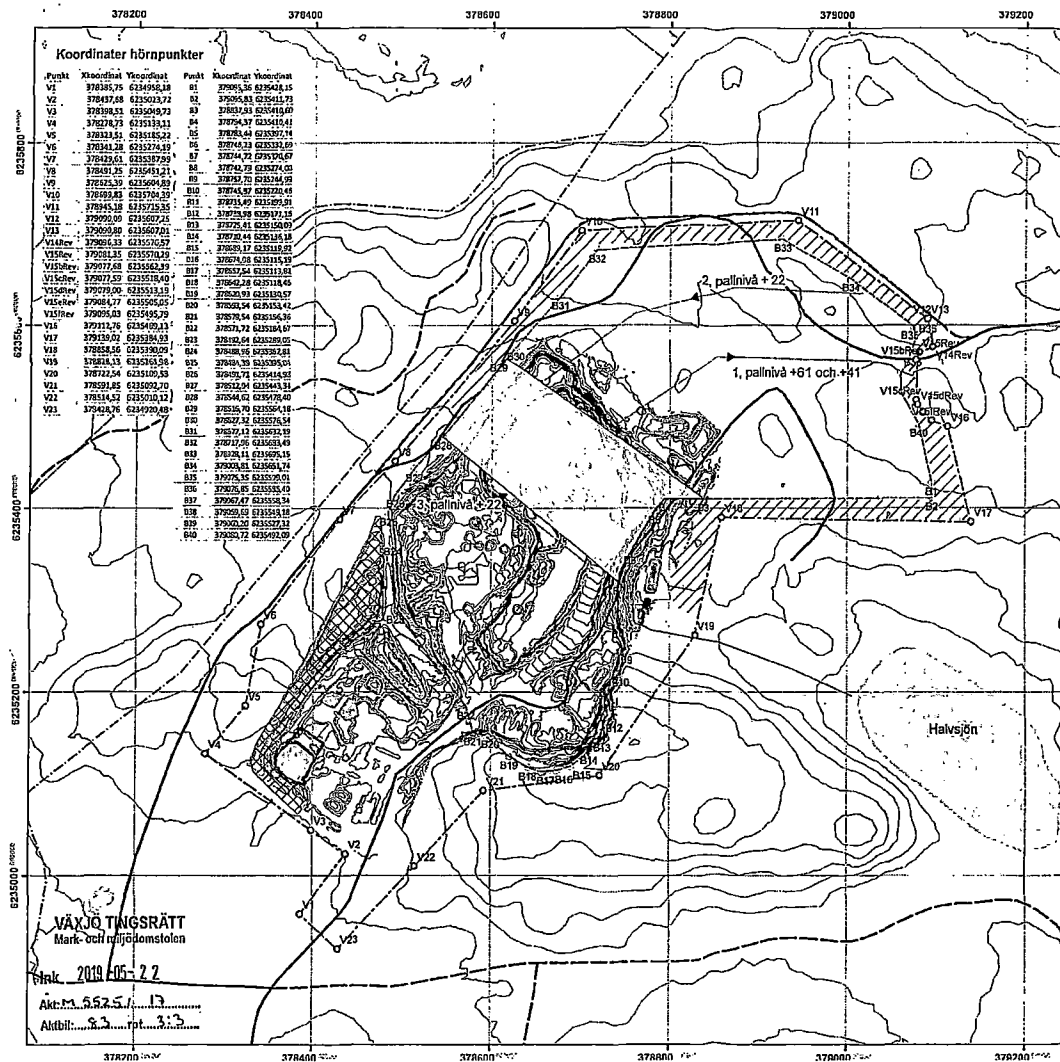
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD- 01)

Överklagande senast den 25 oktober 2019.

Marie Gerrevall

Mats Käll

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Marie Gerrevall, ordförande, och tekniska rådet Mats Käll samt de särskilda ledamöterna Bo Selmer och Ann-Christine Vösu.

Össjö bergtäkt

Skanska Industrial Solutions AB
Össjö 31:13
Exploateringsplan 2017-12-14 Rev 2019-05-20

- Planerat verksamhetsområde
 - Höjdpunkt verksamhetsområde
 - Planerat brytningsområde
 - Höjdpunkt brytningsområde
 - Område med begränsat brytdjup till +41 m ö h
 - Planerad huvudsaklig brytkrön
 - Befintlig sedimentationsdamm
 - Planerad utökning av sedimentationsdamm
 - Ny sedimentationsdamm, anläggs 2018
 - Ny konstgjord infiltrationsanläggning, anläggs 2018
 - Ny dagvattenledning under mark, anläggs 2018
 - Tvättid, planerat nytt läge
 - Område för bullervall med delvis körbar yta som anläggs successivt allt eftersom brytning sker (ca 3-7 m hög)
 - Tas ned vid avslut av verksamheten
 - Befintlig bullervall
 - Planerad ny sträckning av skogsbälg
- Höjd, nulläge
- Nivåkurva 1 m ekvidistans (Skanska inmätning 2017)
 - Nivåkurva 5 m ekvidistans (Skanska inmätning 2017)
 - Nivåkurva 1 m ekvidistans (Metria 2012)
 - Nivåkurva 5 m ekvidistans (Metria 2012)

Koordinatsystem: SWEREF99TM
Höjdsystem: RH2000
Skala 1:4000 (A3)
Bakgrundskarta copyright Lantmäteriet

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se